సత్యరాజాపూర్వదేశ యాత్రలు.

ప్రథమ భాగము

ఆఁడుమళయాళము

By

K. VEERESALINGAM

సత్యరాజా పూర్వ దేశ యాత్రలు.

ప్రథమ భాగము

అడుమళయాళము

మొదటి ప్రకరణము

నేను పరీధావి సంవత్సర చైత్రశుద్ధ నవమి మంగళవారమునాఁడు పుష్యమీనక్షత్రమందు విజయనగరములో పూర్వము శ్రీరాముల వారుపుట్టిన దినముననే జన్మించితిని. మాయింటిపేరు పత్రివారు. నేను వ్యాసరాయాచార్యులవారి పుత్రుఁడను. నాతల్లి లక్ష్మీబాయమ్మ. నేను ముందు మహాసత్యసంధుఁడనయి యీసత్యచరిత్రమును వ్రాయుదునని తెలిసియో, తనకుఁగల సత్యప్రియత్వముచేతనో, మఱి యేహేతువుచేతనో మాతండ్రిగారు నాకు తనతండ్రిపేరుపెట్టక దేశాచారమునుతప్పించి చిన్నతనములోనే నాకుసత్యరాజాచార్యులని పేరుపెట్టిరి. మాతండ్రిగారు జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు మహాపండితులయినందున పుణ్యపురుషాగ్రగణ్యులయిన వారు స్వమహిమచేత నాభవిష్యద్యోగ్యతను ముందుగా తెలిసికొనియే తప్పక నాకిట్లు నామకరణము చేసి యుందురు. "సుకృతీగతాయుః" అను న్యాయమునుబట్టి వారు నాపసితనములోనే పుణ్యలోకయాత్రకు విజయంచేసినందున నాపేరును గూర్చి వారి నడిగి తెలిసికొనుట కవకాశము లేకపోయినది. నానిజమయినపేరు సత్యరాజాచార్యు లయినను మాగ్రామములోనున్నవారు నన్ను సత్యరాయాచార్యులని పిలుచుచుండిరి. 'రాజు' ను 'రాయ' లని వ్యవహరించుట కర్ణాటక సంప్రదాయము. అంతేకాక 'జ'

కార 'య' కారముల కభేదము. అందుచేతనే వంగము మొదలయిన యుత్తరదేశములయందు అయోధ్యను అజోధ్యయని యకారమునకు మాఱుగా జకారమును వాడుదురు. ఈశాస్త్రచర్చ నింతట విడిచిపెట్టి కార్యాంశమునకు వత్తము. నాపేరుయొక్క యుచ్చారణక్రమ మెట్టిదయినను నాదిసార్థకనామధేయమని నేను వేఱుగ చెప్పనక్కఱ లేకయే నేను వివరింపఁబోయెడి యీసత్యయాత్రాచరిత్రమే లోకము నకు వేయినోళ్ళ ఘోషింపవచ్చును. ఆత్మస్తుతి నింద్యమయినందున నాసత్యసంధతనుగూర్చి నేనిఁక చెప్పను. నేనవలంబించియున్న సత్య మతముకూడ నాచరిత్రముయొక్క పరమ సత్యత్వమును సాధింప వచ్చును. సత్యప్రియత్వముచేతనేకదా మామతకర్తలయిన శ్రీమధ్వ రాయలవారు మిథ్యాభూతములయిన పూర్వమతసిద్ధాంతములనన్నిటిని తిరస్కరించి, శ్రీమదాంజనేయసహాయముచేతను ముఖ్యప్రాణదేవుని యనుగ్రహముచేతను ఖిలములయిపోయిన యపూర్వశ్రుతిస్మృతి వాక్యరత్నములను బ్రహ్మలోకమునుండి తెప్పించి బ్రహ్మసంప్రదా యానుసారముగా సత్యమయినద్వైతమతసిద్ధాంతమును లోకానుగ్రహా ర్థముస్థాపించియున్నారు! అటువంటి సత్యమతమున జన్మించి సత్యవ్రత మునుపూనియున్న నేను నాగ్రంథమునందు సత్యముకాని వాక్యము నొక్కదానినయినను చొరనిత్తునా? ఓచదువరులారా! నామాటను నమ్మి యిందలిప్రతివాక్యమును వేదవాక్యమునుగా విశ్వసింపుఁడు. నేనిందు తెలుపఁబోయెడు సంగతులీవఱకు మనుష్యుల కెవ్వాఱికిని తెలి యనిదేవరహస్యములయినను స్వదేశస్థులయిన మీయందు నాకుఁగల భ్రాతృస్నేహముచేత మర్మమువిడిచి చెప్పివేయుచున్నాను.

మాతండ్రిగారు కర్మిష్ఠులయి, బాల్యమునుండియు వైదికమయి పూజ్యమయిన యాచార్యవృత్తియందే కాలముగడపినవారయినను, వారిపుత్రుఁడనయిన నాకుమాత్రము పూర్వకర్మానుభవముచేత శిష్య

పరంపరలు సేవింపఁగా ఆచార్యపదము నొంది పూజింపఁబడెడు భాగ్యము పట్టినది కాదు. మాతల్లి పుట్టినింటివారు మొదటినుండియు లౌక్యవ్యవహారములలో పుట్టిపెరిగినవారగుటచేత మా మేనమామగారగు కంచి శేషగిరిరావుపంతులుగారు నన్ను వేదపాఠశాలకు పంపక బడిచదువు కాఁగానే హూణపాఠశాలకుఁ బంపిరి. మాగ్రామములో నొక బ్రాహ్మణ బాలుఁ డింగ్లీషుచదివి క్రైస్తవమతములో కలిసినప్పుడు మాతండ్రిగారు నన్ను మాత్రమే గాక మావంశమునపుట్టినవారి నెవ్వరినికూడ హూణపాఠశాలకు పంపమని ప్రతిజ్ఞపట్టిరి. నాకుబుద్ధివచ్చువఱకును జీవించియుండిన పక్షమున వారు తమప్రతిజ్ఞను తప్పక చెల్లించుకొనియుందురు. తానొకటితలఁచిన దైవ మొకటి తలఁచునుగదా? నేను చిన్నవాఁడనయినను పూర్వాచారవిరుద్ధమయిన మాలచదువు చదువుట నాకిష్టము లేకపోయెను. దానికితోడు మాతండ్రిగారిప్పుడు జీవించియున్నపక్షమున వారునన్ను హూణపాఠశాలకు పంపుటకిష్టపడియుండరుగదాయన్న విచార మొకటి నామనస్సును బాధింపఁజొచ్చెను. ఈరెండుకారణములచేతను నాకింగ్లీషు చదువెప్పుడును సరిపడినదికాదు. అయినను నాకప్పుడింకొక బాధకూడతటస్థమయ్యెను. నా మేనమామ మాటవిని నాతల్లి ప్రతిదినమును హూణపాఠశాలకుపొమ్మని నన్ను నిర్బంధింప మొదలుపెట్టినది. అప్పుడునాకు పరస్పర విరుద్ధములయిన రెండుధర్మములు సంప్రాప్తములయినవి. నేనింగ్లీషు పాఠశాలకుపోవుట నాతండ్రిగారి యభిమతముగాదు; పోకుండుట తల్లిగారి యభిమతము కాదు. ఇందులో నేనెవ్వరి యభిమతమును చెల్లింపను? నామనస్సు తండ్రిగారి యాజ్ఞనే చెల్లింపవలసినదని బోధించుచున్నను చచ్చిస్వర్గమునందున్న తండ్రిగారి యాజ్ఞకువలె బ్రతికి భూలోకమునందున్న తల్లిగారి యాజ్ఞను మీఱుట నాకుసాధ్యముగా కనఁబడలేదు. మన వేదము పితృదేవోభవ యని మాత్రమే కాక మాతృదేవోభవయనికూడ

చెప్పుచున్నది. అందుచేత పితృనియోగమును మాతృనియోగమును నాకుసమానముగానే యలంఘ్యములయినవి. నేనిప్పుడు తండ్రియభీష్టమును తీర్చవలెను. తల్లిమనోరధమును తీర్చవలెను. కాఁబట్టి నేను బుద్ధిమంతుఁడనయినందున పితృవాక్య పరిపాలనమును మాతృవాక్యపరిపాలనమును కూడచేసి యుభయఋణవిముక్తుఁడనయి కృతార్థతను పొందుటకొక్కయుపాయము నాలోచించితిని. ఆయుపాయమును విన్నపక్షమున నాబుద్ధికుశలతకు మీరును సంతోషింపకపోరు. తల్లి యాజ్ఞానుసారముగా నేనింగ్లీషు పాఠశాలకును పోవుచుంటిని; పోవుచున్నను పాఠములను చదువక తండ్రిగారి యిష్టానుసారముగా పోనట్లేయుంటిని. ఈయుపాయముచేత నేనుభయవాక్య పరిపాలన దక్షుఁడనై ధన్యుఁడనుకాఁగలిగితిని. ఈప్రకారముగా నేను దాదాపుగా పదిసంవత్సరములు హూణపాఠశాలలో చదివినను, గొప్పపరీక్షలో దేనిలోను కృతార్థుఁడను కాలేదు. కాని యెంతోకష్టముమీఁద నేనుసామాన్యపరీక్షలో మాత్రము తేరినాఁడను. నేనింటికడ పాఠములు చదువకపోయినను, ఉపాధ్యాయుల కృషిచేత నాప్రయత్నము లేకయే కొన్ని యింగ్లీషు ముక్కలు నాకుతెలియకుండనే నాలోదూరినవి. అటుతరువాత వానిని నాహృదయము నుండి పాఱఁదోలుట నాకు సాధ్యమయినదికాదు. ఎవ్వానికయినను మొదట చోటిచ్చిన తరువాత వెడలఁగొట్టుట సులభసాధ్యముకానేర్చునా? అయినను నాచేతనయినపని నేను మనవేదశాస్త్రములకు విరుద్ధముగా మాయుపాధ్యాయులు బోధించిన భూగోళవిషయములను చరిత్రములను హూణశాస్త్రములను సత్యములని నమ్మకుంటిని. ఈచరిత్రమును చదివినఁగాని నామాటలయందలి సత్యము మీకేబోధపడఁగలదు. ఇంగ్లీషుచదువువలన బుద్ధిహీనులైన యిప్పటిబాలురకువలె నాకు మన శాస్త్రములయందును పురాణములయందును నమ్మకము పోవఁగింజంతయు తగ్గినదికాదు. ఇంగ్లీషు చిన్నగా చదువకున్నను నేను నిత్యమును

స్నానసంధ్యా ద్యనుష్ఠానములను మానక జపములను తపములను జేయుచు మంత్రతంత్రములను గురుముఖమున నేర్చుకొని నిష్ఠాగరిష్ఠుఁడనయితిని. నా యాచారవ్యవహారములు చూచి నాతల్లియు మేనమామయుకూడ సంతోషపడుచుండిరి.

నేను నాలవతరగతిలో చదువుకొనుచుండఁగా నాకు వివాహకార్యము తటస్థమయ్యెను. ఈయాంధ్రదేశములో మాశాఖవారు మిక్కిలి తక్కువగా నున్నందున మాలో కన్యలుదొరుకుట మిక్కిలి కష్టము. అందుచేత సామాన్యస్థితిలో నున్నవారికి వేయిరూపాయలయిన నియ్యక మూఁడేండ్లకన్య యయినను లభింపదు. మామేనమామగారి కృషిచేత నిప్పాణి నృసింహాచార్యులుగారు తొమ్మిది సంవత్సరముల ప్రాయముగల తమకొమార్తెను వేయిరూపాయలకే నాకిచ్చి వివాహము చేయుట కంగీకరించినారు. ఇటువంటి తరుణము మరల రాదనియెంచి నా మేనమామగారును తల్లిగారునుజేరి నూటికి మూఁడురూపాయలవడ్డికి మాపిత్రార్జితమయిన మాన్యములమీఁద వేయిరూపాయలు ఋణము చేసి, వివాహవ్యయములకై యిన్నూఱు రూపాయలను మఱియొకరి యొద్ద అప్పుచేసి, శుక్లసంవత్సర వైశాఖమాసములో నొక మంచిముహూర్తమున నాకు వివాహముచేసిరి. నాకప్పటికి పదునెనిమిది సంవత్సరములు దాటినవి. నాభార్య రూపవంతురాలు కాకపోయినను, గుణవంతురాలుగా కానఁబడెను. కులకాంతలకు గుణముప్రధానముగాని చక్కఁదనము ప్రధానము కాదు. ఇట్లొకసంవత్సరము గడచిన తరువాత నాభార్యకు స్ఫోటకమువచ్చెను. అప్పుడాచిన్నది జీవించుటయే దుర్ఘటమని యెల్లవారును భావించినను, నేను పునశ్చరణచేసిన వీరహనుమంత మంత్రప్రభావమువలన చిన్నదానికి ప్రాణభయముతప్పి కుడికన్నుమాత్రము పోయెను. మొగమునిండ గోతులుపడి యాచిన్నది మఱింత కురూపిణియయినందున "భార్యారూపవతీశత్రు" వనెడుబాధ నాకు

లేక పోయెను. నేనొక్క పరీక్షయందుఁ దేఁటి పాఠశాలను విడుచునప్పటికి నా భార్యయెదిగి కాపురమునకువచ్చెను. మామాన్యములమీఁదవచ్చెడి యాదాయము మేముచేసిన ఋణములవడ్డీకే చాలనందున నా కుటుంబ భారముకూడ మా మేనమామగారిమీఁద నే పడెను. అందుచేత రెండు కుటుంబములను పోషించుట దుర్భరమయినందున మా మేనమామగారు నన్ను చదువుమాన్పించి, విశాఖపట్టణముపోయి యెవ్వరెవ్వరినో యాశ్రయించి విశేషకృషిచేసి దొరతనమువారి కార్యస్థానములో నొకచోట నాకు నెలకు పదునేనురూపాయల జీతముగల యుద్యోగమును చెప్పించిరి. ఆపనిలోనుండఁగానే యప్పులవారు నామీఁద వ్యాజ్యములువేసి ధనద్విగుణమునకు తీర్పులను పొంది నామాన్యముల నమ్మించిరి. నామాన్యముల విక్రయమువలన వచ్చినసొమ్ముతో నాఋణము సగముతీరినది. మిగిలినది తీర్చుటకు సాధనముకనఁబడలేదు. అప్పులవారు ప్రతిదినమునువచ్చి నాయిల్లుచుట్టుకొని ఋణముతీర్పుమని నను నానా విధముల చిక్కులుపెట్ట మొదలుపెట్టిరి. ఈచిక్కులలో నుండఁగా నాకుగ్రామముల వెంటతిరిగెడి మఱియొకపనియైనది. ఈక్రొత్తపనిలో జీతమిరువది రూపాయలయినను, ఆయెక్కువజీతము ప్రయాణవ్యయములకే చాలకుండెను. ఇప్పుడింకొక విధమయిన క్రొత్తవ్యయముకూడ నామీఁదపడెను. నాకెప్పుడును గుప్తదానము చేయుటయందేయిష్టము. ఇప్పుడట్టిదానములు చేయవలసిన నిర్బంధముకూడ నాకుతటస్థమయ్యెను. అట్టిదానములు చేయకపోయినయెడల నాపనికికూడ భంగమువచ్చునట్లు కానఁబడెను. మామండలమునందప్పు డుద్యోగస్థులలో లంచగొండు లధికముగానుండిరి. అప్పుడు మాపై అధికారులు పూర్వపువారుమాఱి క్రొత్తవారు వచ్చుట తటస్థించెను. అందరికంటెను కష్టపడి యెక్కువ పని చేయుచున్నను నేను పనితిన్నగా చేయుచుండలేదని కోపపడుచు వచ్చినందున నాహితుల యుపదేశముచేత శిరస్తాదారుగారికి మూఁడు

సారులు హిరణ్యదానములు చేసితిని; ఎన్నిసారులో యిప్పుడు సరిగా జ్ఞప్తికి రాలేదుగాని పెక్కుసారులు వస్త్రదానములు చేసితిని; పిల్లకుపాలు కావలసివచ్చినందున రెండుసారులు సవత్సక గోదానములు సహిత మూయనకే చేసినాఁడను. చేసినదానములు చెప్పుకోరాదు. ఇటువంటి గుప్తదానములు మఱియెన్నెన్నో నేను చేసితిని. ఈహేతువుచేత దానములు చేయఁగా మిగిలిన సొమ్ము నాకును నాభార్యకును నిత్యైకాదశీ వ్రతములతో భుక్తికయినను చాలకుండెను. ఇట్లుండఁగా నాభార్య జ్వరబాధితురాలై, మాగ్రామములో రెండవ ధన్వంతరియని ప్రసిద్ధికెక్కిన వైద్యశిఖామణిచేత ఇరువదియొక్క లంకణములు కట్టించఁబడి ఆకస్మికముగా స్వర్గస్థురాలయ్యెను. ఆచిన్నదాని చావుతో నాకీలోకముమీఁద విరక్తి కలిగినది. ఈసమయములోనే ఋణప్రదాతలు కఠినులై నన్ను తమ యప్పులకై చెఱసాలకు సహితము పంప యత్నించుచుండిరి. ఈయన్ని కారణములచేతను నాకు సంసారము మహారణ్యమువలె తోఁచఁగా నాకప్పుడు సర్వసంగములను పరిత్యజించి ముముక్షుఁడనై యోగిని కావలెనన్న బుద్ధిపుట్టినది. అందుచేత నేను నాతల్లిని మామేనమామగారి యింటికిపంపివేసి, ముందుగా అప్పులవారి బాధను తప్పించుకొనుటకై దేశత్యాగముచేసి దక్షిణదేశయాత్రలు సేవింపవలెనన్న యుద్దేశముతో విశాఖపట్టణమువచ్చి చేరితిని. అప్పు డాపట్టణములోనున్న నాబాల్యమిత్రుఁడొకఁడు నన్నుచూచి నాదురవస్థవిని జాలిపడి నాకు నూరురూపాయలిచ్చెను. మఱునాఁటి యుదయకాలమున నేను సముద్రతీరమునకు పోఁగా ధూమనౌక యొకటి యప్పుడే రేవునకు వచ్చెను. అదియెక్కడకు పోవునని విచారింపఁగా చెన్నపురికి పోవునని యక్కడివారొకరు చెప్పినందున శీఘ్రముగా పోవలెనన్న యభిలాషచేతను, దుస్సహమైన ఋణప్రదాతల బాధ తప్పించుకోవలెనన్న యుద్దేశముచేతను, సముద్రయానము శాస్త్రనిషిద్ధమని తెలిసినవాఁడ

నయినను తరువాత ప్రాయశ్చిత్తము చేయించుకోవచ్చునని పూటకూటి యింటికిపోయి శీఘ్రముగా భోజనము చేసివచ్చి, ౧౮౭౫ వ సంవత్స రము మార్గశిరమాసములో భానువారము నాఁడొక చిన్నపడవలో పోయి పొగయోడలో నెక్కితిని. ఇరువదియేడవ యేట నాకు దేశాంతరయాత్ర నాజాతకములోనే వ్రాయఁబడియున్నది. ఎక్కినజాములో పొగయోడకదలి నాలవనాఁటి ప్రాతఃకాలమున నన్ను చెన్నపురికిఁ గొనిపోయి విడిచినది. పొగయోడలోని యవస్థ యీకాలమునందు సముద్రయాత్రలు చేయువారి కందఱికిని తెలిసినదే యగుటచేత నేని కూడ వివరింప నక్కర లేదు. ఒకవేళ సముద్రయాత్రలుచేయని స్నేహితుల లాభమునిమిత్తము వివరింత మన్నను, పొగయోడలో నెక్కిన తరువాత మరల దిగువఱకును నాకు దేహస్మృతియే లేదు. నేనటఁగినదంతయు నాకడుపులో నేదో వెట్టి వికారమారంభమయి నాటిదినము తిన్న యన్నముమాత్రమే కాక చిన్నప్పటినుండియు కడుపులోనున్న పసరం తయు వాంతులగుటయు, దేహముతూల లేవశక్తుఁడనుగాక కన్నులు మూసుకొని శవమువలె నొకమూల పడియుండుటయు, మాత్రమే. ఇప్పుడింకొకసంగతికూడ స్మరణకు వచ్చుచున్నది. నేను చిన్నతనములో నుయ్యెలలోనంతగానూఁగలేదు. ఓడలోనున్న మూఁడుదినములలోను నాకు యావజ్జీవమును సరిపోవునంత యుయ్యాలలూఁగుటసంభవించి నది. ఆసౌఖ్యమనుభవైక వేద్యమేకాని చెప్ప నలవియైనది కాదు. నేను పడవదిగి మెట్టకుపోయిన తరువాతకూడ కొన్నిదినములవఱకును నేనుయ్యాలలో నూఁగుచున్నట్టే భ్రమ పడుచుంటిని. నా క్రీడోలికా క్రీడ మొదలయిన వైభవములు కలిగించిన వాఁడు మాముఖ్యప్రాణ దేవుఁడే. భక్తవత్సలుఁ డగుటచేత వాయుదేవుఁడు భక్తుఁడనయిన నేనొంటిగా పోవుటచూచి సహింపలేక తన మహాబలత్వము సార్థక మగునట్లుగా సముద్రము పొడుగునను నాతోడుగా వెంటవచ్చి నాకీ

క్రీడాసౌఖ్యములను ప్రసాదించెను. వాయు మహిమచేతఁ గలిగిన వికారమును వాంతులును నాకసౌఖ్యమును కలిగించినట్లు మీ రెంచు కొందురేమోకాని నిజము విచారింపఁగా నాకవి మంచివైద్యులవలె లోని కల్మషమును పోఁగొట్టి యారోగ్యమునే కలిగించి నన్ను మహాబలుని వంటి సత్వసంపన్నునిగాఁ జేసినవి. నేనోడలోనున్న మూఁడు దినములును ఉపవాసవ్రతము పూనియుండిన సంగతి బుద్ధిమంతులైన మీరీవఱకే యూహించి యుందురు. నాభాగ్యము నేమనిచెప్పను? అందులో కడపటిదినము ఏకాదశికూడ నయ్యెను. ఆకడపటినాటి నిరాహారపుణ్యమున కెంతైన సాటికలదా? తక్కిన రెండుదినముల యుపవాసఫలమును పొగయోడనెక్కిన పాపమునకు సరిపోయినను హరివాసరమునాటి శుష్కోపవాస పుణ్యఫలము నాకు మిగిలియుండక మానదు. శ్రీహరి కరుణాకటాక్షము గలవారి కెక్కడకు పోయినను పుణ్యమునకు లోపముండదు. అటుతరువాతి చరిత్రము వినుఁడు.

రెండవ ప్రకరణము

నాలవనాఁడు ద్వాదశిపారణమున కనుకూలముగా ప్రాతఃకాలముననే పొగయోడ చెన్నపురి రేవు చేరెను. ఓడ లంగరు వేసిన తరువాత చిన్నపడవ లనేకము లక్కడకు రాఁగా నేనొకపడవలో నొక్క యొడ్డునకు పోతిని. ఒడ్డునుండి నూరుగజముల దూరము నడచునప్పటికి గుఱ్ఱపుబండియొకటి కనఁబడెను.

"వ్యాల్లోకి బండి అద్దెకు తీసుకువస్తావా?" అని నే నాబండివాని నడిగితిని. వాఁడేమో అఱవముతో మాటాడఁగా నేను తెలిసికోలేక "నీకు తెలుగు తెలుసునా?" అని వాని నడిగితిని. అప్పుడు మాయిద్దఱికిని యీక్రింది సంభాషణము జరిగినది.

బండివాఁడు—యెక్కడికి పోతావు ?

నేను—వంటపూటియింటికి.

బండి—యెక్కడికీ ?

నే—వంటపూటియింటికి.

బం—తెలుఁగుత్తో చెప్పు.

నే—పూటకూటియింటికి.

బం—పూటకూటీ ? నీకు తెలుగూరాదా ?

నే—పూటకూటియిల్లంటే డబ్బుపుచ్చుకొని అన్నం పెట్టే యిల్లు. అక్కడికి తీసుకుని పోవలెను.

బం—దుడ్డుతీసి అన్నంవేసే యింటికి నిన్ను యెత్తుకుపోయి విడువవలెనా ?

నే—పొగబండి యెక్కేచోటికి చేరువగావుండే యింటికితీసుకుపో. తెలిసిందా ?

బం—తెలిసింది. ముక్కాలురూపాయి వుక్కారుంగో.

నే—ముక్కాలురూపాయీ కాక యింకా వుక్కారుంగో యేమిటి ? తరువాత చిక్కులు పెట్టక బేరం యిప్పుడే తిన్నగా చెప్పు.

బం—అన్నసత్రానికి యెత్తుకుపోయి విడిచి పూడుస్తాను. కూర్చో. ముక్కాలురూపాయి యియ్యి.

అని బండివాఁడు మూఁడువేళ్ళు చూపెను. వానిమాటలు కొన్ని నాకర్థముకాకపోయినను, ఇయ్యవలసిన సొమ్ము స్పష్టముగా తెలిసినందున బండిలో నెక్కి కూరుచుంటిని. వాఁడు బండిని వీధిలోనుండి తోలుకొని పోవుచుండఁగా వీధి కిరుప్రక్కలను మంచి మేడలను దివ్య భవనములును కన్నుల పండువుగా నుండెను. నడుమనడుమ పలకమీఁద పెద్దయక్షరములతో "—వారి అన్నసత్రం" అని వ్రాయఁబడియుండెను. వాని సంఖ్యనుచూచి ఒక్క వీధిలో నిన్ని యన్నసత్రము లుంచుటకు

చెన్నపురివా రెంతటి ధర్మాత్ములోయని యాశ్చర్యపడఁ జొచ్చితిని. ఇట్లాశ్చర్య పడుచుండఁగానే బండివాఁడు "సుబ్బరామ అయ్యర్ గారి అన్నసత్రం" అని వ్రాసియున్నచోట బండినిలిపి దిగుమని తలుపు తీసెను. అన్నసత్రమునకు కాదు వంటపూటి యింటికని చెప్పుచు నేను దిగక కూరుచుండఁగా బండివాఁడువచ్చి భాషతో నాలుగు కేకలువేసి నన్ను చేయిపట్టుకొని లాగి నామూటతీసి క్రింద పడవైచెను. పరదేశములో వాఁడు నన్ను కొట్టి పోవునేమోయన్న భయముచేత వెంటనే బండిదిగి మూఁడుపావలాలు చేతిలోఁ బెట్టి వానిని పంపివేసి, పూటకూటి యిల్లెక్కడనో కనుఁగొన వలెనన్న యుద్దేశముతో లోపలికిపోయి "యిది అన్నసత్రమా?" అని వంటచేయుచున్న బ్రాహ్మణు నడిగితిని. "అవును. పూటకు భోజనమునకు కాలురూపాయి నాలు గణాలు" అని యతఁడు నాలుగువేళ్ళు చూపెను. ఆమాటలతో నా కన్నసత్రముయొక్క అర్థము బోధపడినందున మూటక్రిందదింపి, "నాకు ద్వాదశిపారణకు శుచిగా వంటచేసి పెడతావా?" అని యడిగితిని. "కావలసినంత శుచిగా చేసిపెడతా" నని యతఁడుబదులు చెప్పెను. అందుమీఁద "నేను బ్రాహ్మడికి పెట్టుకోవడాని కెవరైనా ద్వైతబ్రాహ్మలు దొరుకుతారా?" అని నేనాతనిని నడుగుచుండఁగా వాకిట కూరుచుండియున్న బ్రాహ్మణుఁ డొకఁడువచ్చి తాను ద్వాదశి బ్రాహ్మణుఁడుగా వచ్చెదనని చెప్పెను. నేనందుకు సంతోషించి స్నానము చేసి వచ్చుటకై లేచి యాతఁడు చూపిన 'కొళాయి' లో శిరస్నానము చేసి, తడిబట్ట యూఁతవేసి కట్టుకొని శుచినయి, పొగయోడ నెక్కిన పాపము పోవుటకై సహస్ర గాయత్రీ జపముచేసి, ప్రాతజన్నిదములు తీసి క్రొత్తవి వేసికొని, పంచముద్రలును ద్వాదశపుండ్రములును ధరించి గోవిందనామ స్మరణ చేసికొనుచు విస్తరిముందు కూరుచుంటిని. అన్న సత్రాధికారి రెండు విస్తళ్లలో ముందుగా అన్నము వడ్డించెను. అటు

తరువాత పులుసు తెచ్చి నేను ప్రక్కను వడ్డించుమని చెప్పుచుండఁగా నామాటవినక అన్నము మీఁదనే దానిని వడ్డించిపోయెను. అంతట ద్వాదశి పారణమునకు వచ్చెదనన్న బ్రాహ్మణుఁడు విభూతి పెట్టుకొని తానావఱకు కట్టుకొనియున్న బట్టలతోనే వచ్చి రెండవ విస్తరిముందు కూరుచుండెను. "మడికట్టుకొని రావయ్యా" అని నేను చెప్పినను నామాట లక్ష్యముచేయక కొంచెముసేపు కూరుచుండి, లేచి వీధిలోని కల్పశంకకు పోయివచ్చి తనవి మడిబట్టలేయని చెప్పుచు మునుపటి బట్టలతోనే మరలవచ్చి కూరుచుండెను. అప్పుడు నేనతని మొగము పాఱఁజూచి విభూతిరేఖలనుబట్టి స్మార్త బ్రాహ్మణుఁడని తెలిసికొని, వ్రతభంగమునకు శంకించి లేచిపొమ్మని చెప్పవలెనన్న మాట నాలుక చివరకు రాఁగా ఆపుకొని, విస్తరిముందు కూరుచున్న బ్రాహ్మణుని లేచిపొమ్మన్నచో దోషము వచ్చునని యెంచి విషణ్ణుఁడనయి యూరక కుంటిని. పాపము! ఆబ్రాహ్మణుఁడు 'ద్వైతి' యని నేనన్నమాట 'అద్వైతి' యని గ్రహించి యిట్లు చేసియుండును.

"ఇతరులకు వడ్డించవలెను వేగిరము పరిషేచనముచేయు" మని మాఅన్నప్రదాత తొందరపెట్టుటచేత విధిలేక యాబ్రాహ్మణునకే యాపోశనము వడ్డించితిని. మాసత్రాధికారి మిక్కిలి దొడ్డవాఁడు. నాకు ద్వాదశివ్రతము దక్కునట్లుగా నాఁటిదిన మవిసాకు కూరవండెను. మఱియేదోకూర వండెనుగాని దానిపేరు నాకు తెలిసినదికాదు. ఆవండిన కూరలయినను కలుపుకొనుటకు చాలకుండ మనదేశములో నూరుఁగాయ లను వడ్డించినట్లు కొంచముకొంచముగా వడ్డించి మరలనడిగినను మాఱు తెచ్చినవాఁడుకాఁడు. పప్పుకావలెనని యడుగఁగా వండనేలేదన్నాఁడు. నెయ్యి కావలెనని యడుగఁగా అన్నమువడ్డించిన చేతితోనే చిన్న గిన్నెతో తెచ్చి యభిఘరించిపోయినాఁడు. అప్పుడు నాకు దేనితో భోజనముచేయుటకును తోఁచక యావఱకున్నముమీఁద వడ్డించిపోయి

సంబున పులుసుతోనే యన్నముకలిపి మిరియాలుకంపుచేత రుచిగా లేకపోయినను కన్నులుమూసికొని నాలుగుముద్దలు మ్రింగితిని. ఇంతలో వంటబ్రాహ్మణుఁడు పులుసుకుండయు, అన్నపుబిందెయు, వాకిటిలోనికి తీసికొనిపోయి యెవ్వరికో శూద్రులకువడ్డించి మాకు వడ్డించుటకయి మరల తెచ్చెను. శూద్రులు చూచినయన్నము తినుటకునాకు మనసొప్పకపోయినను మా ద్వాదశిబ్రాహ్మణుఁడుమాత్రము మరల వడ్డించుకొని యాపులుసుతోనే తవ్వెడుబియ్యపన్నముతినెను. బిందెలో అన్నము మిక్కిలితక్కువగానుండుటచూచి, అంతయన్నమును శూద్రులే తినిరాయని యడిగిరి. “లేదు. మీరు స్నానానికిపోయినప్పుడు బ్రాహ్మణులకే పెట్టి వకచిన్నపంక్తి లేవఁదీస్తి” నని సత్రాధికారి చెప్పెను. ఆమాటలతో నామనసువిఱిగి యేకాదశి నిరాహారఫలమంతయు వ్యర్థమయ్యెనని నాకెంతో విచారము కలిగెను. ఆసంగతినే నేనాలోచించుకొనుచుండఁగా సత్రాధికారి రసము తెచ్చి మిరియాలువేసిన కాగీకాగని చింతపండునీళ్లు విస్తరిలో పోసెను. ఆభోజనసౌఖ్యము చెప్పుటకు శక్యముకాదు. నేనొకవేళ చెప్పినను దూరదేశములోనున్న మీరు పూర్ణముగా గ్రహింపలేకపోవచ్చును. కాఁబట్టి యోచదువరులారా! నా సత్యసంధతను పరీక్షించుటకయినను మీరొకసారి చెన్నపట్టణమునకువచ్చి, ౧౮౭ గృహసంఖ్యగల సుబ్బరామయ్యగారి అన్నసత్రములో ఒక్కపూట భోజనముచేసి, అనుభవైకవేద్యమయిన యాసౌఖ్యము నొకసారి తప్పక యనుభవించిపొండు. నేనిప్పుడు ముందుగానే చెప్పుచున్నాను. అన్నహితముపోయినదనిమాత్రము నన్ను తరువాత దూషింపఁబోకుఁడు. సత్యమును పరీక్షించువారీలోకములో నెన్ని కష్టములనయినను పడవలెను.

భోజనముకాగానే నాకును మాబ్రాహ్మణునకును భోజనమునకియ్యవలసిన యెనిమిదణాలను నేనే యిచ్చివేసితిని. అదిగాక మాబ్రా

హ్మణునకు రెండణాలు దక్షిణ యిచ్చి, అక్కడసంగతుల నడుగ నారంభించితిని. కొంతసేపు సంభాషణము జరిగినతరువాత "మీ రెక్కడకు పోవుచున్నారు?" అని నన్నతఁడడిగెను. "ఉడిపి సుబ్రహ్మణ్యము మొదలయిన యాత్రలు సేవింపఁబోవుచున్నాను" అని నేను చెప్పితిని. అప్పుడా బ్రాహ్మణుఁ డెన్నో నీతివాక్యములు చదివి, తన దేశములోని వారినందఱను మోసగాండ్రనియు తోడులేక యొంటిగా ప్రయాణముచేయుట యపాయకరమనియు మళయాళదేశములో చిత్రవిచిత్రము లెన్నియో యున్నవనియు తనతోఁగూడ వచ్చినపక్షమున వానినన్నిటిని నాకుఁజూపి నన్ను సురక్షితముగా మరల తీసికొనివచ్చెదననియు చెప్పి యొప్పించి, నన్ను పొగబండిమీఁద ప్రయాణము చేసెను. పొగయోడఖర్చులు మొదలయినవానిక్రింద నాకీవఱకయిన పదునెనిమిది రూపాయలుపోఁగా నావద్ద ఇప్పుడెనుబదిరెండు రూపాయిలున్నవి. వానిలో నాలుగురూపాయల పదణాలు నాకును మఱినాలుగు రూపాయల పదణాలు బదులుక్రింద తనకును మొత్తము తొమ్మిది రూపాయల రెండణాలు నావద్దపుచ్చుకొని మా బ్రాహ్మణుఁడు తుత్తికూడికి మూఁడవతరగతి టిక్కెట్లు రెండు తెచ్చెను. మఱునాటి యుదయమున ఏడుగంటలపావునకు మేమిద్దరమును జాబులుకొనిపోవు పొగబండిలో నెక్కి యెళంబూరునుండి యినుపదారిమీఁద బయలుదేఱినాము. బయలుదేరునప్పుడు బండిలోకూరుచుండి మా బ్రాహ్మణుఁడు రాహుకాలమెప్పుడని నన్నడిగెను. రాహుకాలమేమో నాకు తెలియదని నేను చెప్పితిని. రాహుకాలములో ప్రయాణము బయలుదేఱరాదని యతఁడనెను. మా దేశములో రాహుకాలమని పట్టింపులేదు వర్జ్యసమయమునమాత్రము బయలుదేఱరని నేనంటిని. మీ యుత్తరదేశపువాళ్లేమియు తెలియని మూఢులని యతఁ డనుచుండెను. ఇంతలో మేమెక్కిన పొగబండి కదలి నడువ నారంభించెను. మా బ్రాహ్మణుఁడు

దేశమెఱిఁగిన యనుభవజ్ఞుఁడగుటచేతను దేశభాష తెలిసినవాఁడగుటచేతను బహుప్రయాణములు చేసినవాఁడగుటచేతను భద్రముగా నుండునని నామాటకూడ నాతనిసంచిలోనే యుంచితిని. నాఁటిమధ్యాహ్నము మూఁడుగంటలవేళ బండిగూడలూరువద్ద పదినిముషములసేపు నిలువఁగా మేమక్కడ లఘుశంకకు పోవ దిగితిమి. ఈలోపుగా మేమెక్కినబండిలో మాసరసను మఱియెవ్వరో క్రొత్తవారువచ్చి కూరుచుండిరి. మేము మరలవచ్చికూరుచున్న రెండునిమిషములకు బండికదలినది. అప్పుడు మాబ్రాహ్మణుఁడు వారితో అఱవములో ప్రసంగింప నారంభించెను. వారెవ్వరని నేను తెలుఁగుతో నడుగఁగా వారు మాలవాండ్రనియు, పొగబండ్లలో ప్రయాణములు చేయువా రాచారవ్యవహారములను పాటింపరాదనియు, మాబ్రాహ్మణుఁడు నాకు హితబోధ చేసెను. ఈప్రయాణము మూలమున మాలకూడు వచ్చినదని నాలో నేను విసుఁగుకొని, రాత్రి ఆఱుగంటలకు మాయవరము వద్ద బండి యేడునిమిషములు నిలువఁగా దిగి, నేను మఱియొక బండిలోనికి పోయి కూరుచుంటిని. ఏడుగంటల పావుకు బండి మరల కుంభకోణమువద్ద ఇరువదియైదు నిమిషములు నిలిచినప్పుడు మాబ్రాహ్మణుఁడు బండిదిగి నావద్ద కేదో ఫలాహారమును తెచ్చెనుగాని నేనా మాలగుడ్డలతో నేమియు తిననందున నావంతు వచ్చినది కూడ నతఁడేతిని బండిలోనికి పోయెను. ఆరాత్రి మేమిద్దఱమును మరలకలిసికోలేదు. స్థల మిఱుకుగానున్నందున పడుకొన చోటుచాలక నాకు తిన్నగా నిద్రపట్టినదికాదు. నాఁటి తెల్లవాఱుజామున అయిదుగంటల పావునకు మేమిద్దఱమును బాహ్యమునకు పోవుటకయి మధురవద్ద దిగినాము. అతఁడే వేళనును మరల రాలేదు. పావుగంట సేపటికి మరల బండికదులుటకు సిద్ధముకాఁగా, అతఁడేబండిలోనో యెక్కియుండునని తొందరలో నేనొకబండిలో నెక్కితిని. ఆదినము పదునొక్క గంటవేళ

బండి తుత్తుకూడి చేరినది. బండివద్ద నిలుచుండి యెంతవెదకినను బ్రాహ్మణునిజాడ కానరాలేదు. బ్రాహ్మణుఁ డెక్కడ తప్పిపోయినాఁడో, నన్నుఁ గానక యెంత పరితపించుచున్నాఁడో అని రెండుదినముల వఱకును బండివచ్చినప్పుడెల్ల మార్గస్థులను పరీక్షించుచు పొగబండి దిగుచోటికివచ్చి చూచుచుంటిని. బ్రాహ్మణుఁడురాలేదు. ఆబ్రాహ్మణుని మధురలో దొంగలుకొట్టిరో ఆలస్యమగుటచేత బండితప్పిపోయెనో, మఱియే ఆపదవచ్చెనో కాని బ్రాహ్మణుఁడు రాకుండెడువాఁడుకాఁడు. ఆతనికి ద్రోహచింతయే యున్నపక్షమున రాత్రియెక్కడనో చీఁకటిలో దిగి పాఱిపోక, తెల్లవాఱి మధురదాఁక ఎందుకు వచ్చును? ఆధనము నాకు ధర్మార్థముగా వచ్చినదే యయినందున పోయినసొమ్ము మరల రాదని నిరాశ కలిగినతరువాత దొంగలచేత పడక బ్రాహ్మణునిచేతిలో పడి సత్పాత్రదానఫలము నాకు లభించెనని సంతోషించితిని.

ఈబ్రాహ్మణుని నిమిత్తము నేను వెదకుచుండఁగా దైవికముగా నాకొక తెలుఁగు బ్రాహ్మణుఁడు కనఁబడి నాసంగతినివిని విచారపడి తన యింటికి తీసికొనిపోయి నాకాదినమున భోజనముపెట్టి, మఱునాఁడు నన్ను తనబండిలో నెక్కించుకొని తీసికొనిపోయి కొన్నిదినములలో దక్షిణ మళయాళమునకు రాజధానియైన తిరువనంతపురమునకు చేర్చెను. ఆపట్టణములో నేను నెలదినము లుంటిని. ఆపట్టణమును చేరినమఱునాఁడే నాకక్కడ నొక తెలుఁగుదేశపు బ్రాహ్మణయోగితో మైత్రి సంభవించెను. అతఁడు మనపూర్వపుఋషులతో సమానమయిన మహిమయు తపశ్శక్తియు కలవాఁడు. అటువంటి మహానుభావులు లోకములో అక్కడక్కడ నుందురుగాని వారి మహత్త్వమును తెలిసికొనువారుమాత్ర మంతగా లేరు. చూచిచూడఁగానే నాకాయన మహానుభావత్వము జుట్టువలె పెరిగిన గడ్డముచేతనే పొడగట్టినది. కొన్నిదినములాయనకు శుశ్రూషచేసి "మనవా రాడమళయాళ మంటారే, అది

యేద"ని నేనాయనను రహస్యముగా నడిగితిని. ఆయన మొట్టమొదట మర్మము విడిచి చెప్పక "యిదే ఆడమళయాళ" మని సెలవిచ్చెను. బుద్ధిమంతుఁడను గనుక నే నామాటలంతటితో నమ్మక "యిదే ఆడమళయాళమయితే యిక్కడ మగవాళ్లెందుకున్నారు? ఆడమళయాళంలో మగవాళ్ళక్కర లేకుండా గాలికి బిడ్డలు పుడుతారని మాదేశంలో తెలిసిన పెద్దలునాతో నమ్మకంగా చెప్పినారు. అది యిక్కడ యెక్కడా కనపడడంలేదు. బ్రాహ్మలలో ఆడవాళ్లకు సమర్తాడిన తరువాత పెళ్లిళ్లు చెయ్యడమూ శూద్రులలో ఆడవాళ్లు పైటవేసుకోకుండా వుండడమూ స్త్రీలలోచాలామంది పెళ్లిళ్లులేకుండా తమ మనసు వచ్చినవాళ్లను వుంచుకొని మనసువచ్చినప్పుడు వదిలిపెడుతూయుండడమూ పురుషులకు భాగంలేకుండా కుటుంబపుసొత్తంతా స్త్రీలే అనుభవిస్తూవుండడమూ కన్న కొడుకులు రాకుండా రాజ్యానికి తోడఁబుట్టిన దానికొడుకులు వస్తూవుండడమూతప్ప మాదేశానికీ యీదేశానికీ యేమీ భేదం కనబడడంలేదు. ఇది ఆడమళయాళంకాదు ఆడమళయాళం యెక్కడవున్నదో చెప్పక తప్పదు" అని ఆయన కాళ్లమీఁద పడి లేచినానుకాను. ఈప్రకారముగా నేనాయనకు పరమభక్తితో మాసముదినములు శుశ్రూష చేయునప్పటికి నాయందాయన కపరిమితానుగ్రహమువచ్చి, ఒకనాఁడు ప్రాతఃకాలమునందు నన్నాయన స్త్రీమళయాళమునకు దారిచూపెదను రమ్మని పట్టణమునకు వాయవ్యదిక్కున రెండుక్రోసుల దూరము కొనిపోయి, ఒకయడవిలో ప్రవేశించి కొంచెము దూరము నడిచి యొకచిన్న కొండయెక్కించి దానిలోనున్న గుహయొక్కటిచూపి ఆడుమళయాళమున కిదేదారి భయపడక పొమ్మని చెప్పెను. ప్రాణాధికు లయిన నాదేశస్థులలో నావలెనే స్త్రీమళయాళమునకు పోవనుద్దేశించుకొన్నవా రున్నపక్షమున వా రితరుల నెవ్వరిని అడిగి తెలిసికోవలసిన పనిలేకుండ వారికి వివరముగా తెలుపుట

కయి నడుచునప్పుడు నేనాదారిని సర్వమునుకొలిచి గుఱుతులుపెట్టుకొని తరువాత పుస్తకములో వ్రాసికొన్నాఁడను. ఒక్క యక్షరమయినను హెచ్చుతగ్గులేకుండ నేనప్పుడు వ్రాసికొన్నట్లు మీకది యిప్పుడు చెప్పెదను శ్రద్ధవహించి వినుఁడు. పట్టణము వెలుపలనున్న పెద్దరావిచెట్టు మొదలుకొని యిసుకలో ముక్కుకు సూటిగా వాయవ్యమూలను మూఁడుమూరలు తక్కువగా ముప్పావుక్రోసుదూరము నడిచిన తరువాత వెలగచెట్టువద్ద మోచేతివంపుగా తిరుగవలెను. అక్కడనుండి యెడమచేతిమీఁదుగా పావుక్రోసునడిచి చిన్న మోదుగురుప్ప కనబడ్డ తరువాత కుడివైపునకు తిరిగి క్రోసుమీఁద మూఁడుమూరలదూరము పోవునప్పటికి చిట్టడవి కనఁబడును. ఆ యడవిలో దూరి జువ్విచెట్టున కెదురుగానున్న నడదారిని ఎడమవైపునకును కుడివైపునకును ముందుకును వెనుకకును వంకరటింకరగా దారిపోయి నల్లెల్లను అరక్రోసుమీఁద తొమ్మిదిబారల మూఁడుమూరల రెండడుగుల నాలుగంగుళములు నడవఁగానే యొకకొండ కానఁబడును. ఆకొండ మీఁదికి తిన్నగా పదినిలువుల బారెడుదూరమెక్కి మూలగా మూఁడు నిలువుల మూరెడుదూరము దిగఁగానే చిట్టీతపొదచాటున గుహయొకటి కానఁబడును. మీరీకొలతలు మఱచిపోయిన పక్షమున దారితప్పి చిక్కులు పడవలసివచ్చునుకనుక దీనిని మీరు సంధ్యావందనము వల్లించినట్లు నిత్యమును త్రికాలములయందును వల్లింపుఁడు. నేనాగురూపదేశమును భగవద్వాక్యముగా నమ్మికొని, అంధకారబంధురముగా నున్న యీగుహలో ప్రవేశించి కొంచెముదూరము నడుచునప్పటికి కాలుజారి క్రిందకిపడ నారంభించితిని. ఆప్రకారముగా యోజనదూరము పడువఱకును వేఁడి యంతకంతకెక్కువయి దుస్సహముగా కనఁబడెనుగాని తరువాత వేఁడి యంతకంతకు చల్లారి యెంతో మనోహరముగా నుండెను. క్రిందికి పోయినకొలఁదిని భూమిలో వేఁడి యంతకంతకు

హెచ్చుచుండుననియు, కొంతదూరము పోయినతరువాత అగ్నిమయ మయి భూమధ్యమున సమస్తము కరఁగి ద్రవరూపముగా నుండుననియు, చిన్నప్పుడు పాఠశాలలో మాయుపాధ్యాయుఁడు చెప్పెనుగాని, ప్రకృతి శాస్త్రవేత్తల మనుకొను హూణపండితులు చెప్పిన యీసంగతి యసత్య మనియు మనపురాణములే నిజములనియు నేనిప్పు డనుభవముచేత కని పెట్టితిని. ఈవిషయమునందు సందేహముగలవారు నన్ను వచ్చి యడిగిన పక్షమున నేను సర్వమును సరహస్యకముగాచెప్పి సంశయ నివృత్తిచేసి పంపెదను. ఇట్లు కొంతదూరము పడినతరువాత నాకాలికప్పుడేదో దూది వలెమెత్తగా తగిలినది. ఆయాసపడి యుండుటచేత నేనప్పుడు దాని మీఁద కాలూని కూరుచుండి వీపుమీఁద వెనుక కొరిగినాను. అప్పుడు నేను పఱుపుమీఁదినుండి మెల్లగా జారుచున్నట్లు తోఁచినది. ఇంతవఱ కును నేను ప్రత్యక్షముగా చూచినది. ప్రత్యక్షప్రమాణము సర్వోత్కృష్ట మయినదని యెల్లమతములవారు నంగీకరించినదేకదా ? అంతట నాకు నిద్రపట్టినది. ఆనిద్ర యెన్నిదినములున్నదో యేయేదారిని జరిగినానో నాకప్పుడు తెలియలేదుగాని నిద్రతెలిసి నేను కన్నులువిచ్చి చూచు నప్పటికి నేనొక గుహాసమీపమున రాతిమీఁద పరుండి యుంటిని. సూర్యుఁడప్పుడే పశ్చిమమున నుదయించుచుండెను. ఇఁక ముందు చెప్పఁబోవు రీతిగా ఆదేశాచారములు మనదేశాచారములకు విరుద్ధ ములయినట్లే యక్కడి సూర్యుఁడును పడమట నుదయించి తూర్పున నస్తమించుచుండును. అంతవరకును నాకాఁకలికాకుండుటయు, దేహ మున గాయములు తగులకుండుటయు, నిద్రపట్టుటయు, అంతయు మాగురుప్రభావముచేత నయినదేసుండీ! నిద్రలో నున్నంతవఱకును క్షుత్తు లేక లేవఁగానే కలుగుటకు గురుకటాక్షముకాక మఱియేమికారణ ముండును.

మూఁడవ ప్రకరణము

నేను నిద్రనుండి లేచి కన్నులు తెఱచిచూచినప్పటికిఁ బశ్చిమమున సూర్యుఁడుదయించుచుండెనని వెనుకటి ప్రకరణమునందుఁ జెప్పియుంటినికదా? ఏమియుఁ దెలియని క్రొత్తదేశములో తూర్పేదో పడమరయేదో తక్కిన దిక్కులేవో సూర్యోదయమును బట్టిగాక మఱియెట్లు తెలిసికోఁ గలిగితినని మీలోని కొందరు బుద్ధిమంతులకు సందేహము కలుగవచ్చును. దీనిం జదువువారి కిందలి యేవిషయమునందును సందేహముండరాదు గనుక సహేతుముగాను తృప్తికరముగాను తగినసమాధానము జెప్పి యిప్పుడే వారిసంశయనివారణము చేసెదను. "సంశయాత్మా వినశ్యతి" అనుభగవద్గీతా ప్రమాణము మీరెఱిఁగినదే యగుటచేత దాని నెప్పుడును మనస్సులయం దుంచుకొని యాస్తికశిరోమణులయిన మీరు ప్రమాణబుద్ధితో నావాక్యములను వ్యాసవాక్యములేయని మాఱుమాటాడక విశ్వసించి మేలు పొందవలెనుగాని నాస్తికాధములవలె సందేహపడి చెడిపోరాదుసుండీ. నేను మేల్కొని కన్నులువిచ్చి చూచునప్పటికి నేను వీపుమీఁద వెల్లవెలికలఁ బరుండియుంటిని; అప్పుడు కన్నులపండువుగా సూర్యబింబము రత్నకుంభమువలె భూమికి మూరెడెత్తున నాయెడమవైపున దిఙ్మండలమునం దెఱ్ఱగా కానఁబడుచుండెను. అదిచూచి మొట్టమొదట నేను సూర్యుఁడస్తమించుచున్నాఁడని భ్రమించితినిగాని క్రిందికిపోక సూర్యబింబ మంతకంతకు పయికి రా నారంభించుటచేత సూర్యోదయమేకాని యది సూర్యాస్తమానము కాదని కొంచెముసేపటిలోనే భ్రాంతి నివారణము చేసికొంటిని. కర్మభూమియైన భరతఖండమునందు కర్మప్రధానమయిన బ్రాహ్మణవర్ణములో కర్మిష్ఠులయిన వ్యాసరామాచార్యులవారికి సుపుత్రుఁడనయి కులపవిత్రుఁడ నయిన నేను మఱచియైనను నిద్రలో సహి

తము సదాచారవిరుద్ధముగా శాస్త్రనిషిద్ధమయిన యుత్తరదిక్కు తల యంపిగా పరుండి యుండ ననుట నిశ్చయము. పూర్వము త్తరదిక్కునఁ దలపెట్టుకొని నిద్రించిన దోషమును బట్టియేకదా తలకోలుపోయిన విఘ్నేశ్వరుని మొండెమున కతుకుటయి యేనుఁగుతల నతుకఁబడినది! కాఁబట్టి యిప్పుడు నాతలయున్నదిక్కు తప్పక దక్షిణదిక్కయి యుండ వలెనుగాని యుత్తరదిక్కయి యుండదు. దక్షిణపుతలగా వెల్లవెలికలఁ బరుండియున్నప్పుడు నా కెడమచేతివైపు పశ్చిమమయియుండవలెనుగనుక కర్మశాస్త్రప్రామాణ్యమునుబట్టి సూర్యుఁడుదయించునది పశ్చిమమే గాని తూర్పుకాదని తత్క్షణమే నిశ్చయించుకొంటిని. ఈప్రకార ముగా సృష్టిలోని యొక్కయపూర్వ సత్యమును మహాద్భుతముగా కనిపెట్టఁగలిగినందుకు నాలోనేనానందించుచు, కన్నులుమూసుకొని యాక్రొత్తదేశములో నేనొంటిగా నెక్కడకుఁ బోవుదునా భగ వంతుఁడాయని యాలోచించుకొను చుండఁగా నింతలో కొంచము మబ్బుపట్టి చల్లగా నున్నందునను మార్గాయాసముచేతను నాకు హాయిగా నిద్రపట్టినది. ఈశ్వరానుగ్రహమువలన నాకానిద్రలో దివ్యమ యిన స్వప్న మొకటివచ్చినది. ఆకలలో నేనువెనుక పఱుపుమీఁద బోలి నిద్రలో జాఱిపడి మొదలుకొని యిక్కడకు వచ్చువఱకును జర గిన సర్వవృత్తాంతమును కన్నులార నిదర్శనముగాఁ జూచితిని. ఇది పరమరహస్యమయిన యర్థమేయైనను శ్రద్ధాళువులయిన మీకొక్కరికి మాత్రము చెప్పెదను. మీరీమర్మమును కర్మభ్రష్టులకును వేదబా హ్యులకును నాస్తికులకును విశ్వాసహీనులకును జెప్పక గోప్యముగా నుంచుఁడు. నేను వెన్నువాల్చిన యాపఱుపు భూమ్యంతరాళమున సాయంసమయమువఱకును తిన్నగా నధోముఖముగా దక్షిణమునకుజాఱి నది. నావలెనే పాఠశాలలలోని గోడలకు తగిలించియుండు దేశపటము లను జూచియుండిన మీకు పైవైపుత్తరమనియు క్రిందవైపు దక్షిణ

మనియుఁ దెలిసియుండవచ్చును. అటుపిమ్మట చీఁకటిపడినతరువాత రాత్రి రెండుయామములవఱకును భూమిలోపల నడిమిభాగమునందున్న మహావాయుపథములో దేవతావిమానమువలె దశదిశలకును నూఱు యోజనములు పఱచి పిమ్మట మఱియొక గుహాముఖమునందు నేను నాపఱుపుతోఁగూడ వాలితిని. అటుతరువాత నాపఱుపు వెనుకటివలెనే పయికి మెల్లగా జాఱనారంభించినది. ఆపిమ్మట భగవన్మాయచేత పఱుపాకస్మికముగా నదృశ్యమైనది. అప్పుడక్కడనుండి నేను వెనుకటి యట్లే పయికి పడ మొదలుపెట్టితిని. అట్లుకొంతదూరము పడినతరువాత నాశరీరమునకు దుస్సహమయిన వేఁడిసోఁకినది. ఆ వేఁడి యంతకంతకు తక్కువగుచువచ్చి నేను యోజనదూరము పడునప్పటికి నాకాలికి గట్టిగా నేలతగిలినది. ఆ నేలమీఁద కొంచెముదూరమునడిచి నేను గుహాలోనుండి పయికివచ్చి భూమిమీఁద నేనింతకుముందుచెప్పిన రాతిమీఁద పరుండునప్పటికి, తెల్లవాఱి సూర్యోదయమయినది. ఇంతలో నాకాస్వప్నముపోయి మెలఁకువవచ్చినది. ఆ మమళయాళమునకిదియే సరియైనదారి. ఓ ధీమంతులారా! ఇది కలయని భ్రమపడి దీనిసత్యమునుగుఱించి మీరొకవేళ సంశయపడెదరుసుండీ! అట్లు సంశయపడఁ గూడదు. ప్రమాణబద్ధులైన మీరు దీనిని రెండవ వేదవాక్యమునుగా విశ్వసింపవలెను. ఈస్వప్నమును వేదవాక్యమునుగా నేలవిశ్వసింపవలెనందురేమో చెప్పెదనువినుండి. పూర్వకాలమునందు మంత్రద్రష్టలైన మన మహర్షులకు వేదములు ప్రత్యక్షమయిన విధమిట్టిదే. వారీశ్వరధ్యానముచేయుచు కన్నులుమూసుకొని చింతించుచుండినప్పు డీశ్వరప్రసాదమువలన ఆమహానుభావులకు వేదములు స్వప్నములవలె పొడగట్టి సర్వజనులకును పరమప్రమాణములయినవి. ఈశ్వరకటాక్షమాకాలపువారిపైని మాత్రముపడి యీకాలపువారికి లేకపోవునని భావింపకూఁడదు. మహానుభావులయిన భక్తులకెప్పుడును భగవంతుని

విస్తృతుకజాయమాన కటాక్షము కలుగుచుండును. కాఁబట్టి వెనుకటి వలెనే యీశ్వరానుగ్రహమువలన నాకిప్పుడు దర్శనమిచ్చిన యీకడ పటివాక్యములను మీరందరును పరమప్రమాణముగా నంగీకరించి గౌరవించవలెను. ఇవి భక్తివిశ్వాసములు గలవారికందరికిని తప్పక వేద ములవలెనే ప్రత్యక్ష దృష్టములకన్నను అధిక ప్రామాణికములగును. మఱియు నేను మొట్టమొదట భూమిమీఁది గుహలో దిగుటయాదిగా పటుపుమీఁదనోఱగి జాఱుటతుదిగా మేలుకొని యున్నంతవరకు నడిచిన దారి ప్రయాణమంతయు నేను కట్టకడపట గుహలోని పటుపును మరల నానుకొనుటమొదలు పయికి భూమిమీఁదికి వచ్చువరకును జరిగిన దారి ప్రయాణముతో సరిగా సరిపోయినందున నాస్వప్న మణుమాత్రమును ప్రత్యక్ష విరుద్ధమయినదియుఁ గాదు. అంతేకాక నాకాకల తెల్లవారు జామునఁ గలిగినదగుటచేత అధిక విశ్వాసార్హమయినది. నేనిప్పుడు చెప్పినదంతయు ఆడమళయాళమునకు సరియైనమార్గము. ఈగురుతులు పట్టుకొని యాదేశమున కెవ్వరేనిమిషమునఁ బోఁదలఁచినను రెండవకంటి వాఁడెఱుఁగకుండ తిన్నగా కన్నులుమూసికొని పోవచ్చును. అక్కడి దేశభాష నేర్చుకొని మరి పోఁదలఁచిన పక్షమున ముందుగా నావద్దకు వచ్చి యారునెలలు శుశ్రూషచేయుఁడు. మిమ్మాభాషలో పండితు లనుజేసి పంపెదను. గురుదక్షిణ తరువాత మీయిష్టమువచ్చినంత సమర్పించుకోవచ్చును. గురుదక్షిణలేక యభ్యసించినవిద్య సఫలము కాదని పెద్దలలో మెలఁగనేర్చిన మీకే విశదమయియుండును. మీరు కాని చీటీమీఁద నాకుత్తరము వ్రాసినపక్షమున నాయిప్పటి వాసస్థానా దులను మీకు వివరముగాఁ దెలిపెదను. ప్రయాణముకథ నింతటితోఁ జాలించి యిఁక దేశవృత్తాంతమున కారంభించెదను సావధానముగా వినుఁడు.

అప్పుడు నేను లేచి కొంచెము దూరమునడిచి యొకచెట్టునీడను గూర్చుండి యేవంకకుఁ బోదునాయని యాలోచించుకొనుచుండఁగా, తూర్పువైపుననుండి రెండు విగ్రహములు నావంకకు నడిచి వచ్చినవి. ఆవచ్చినవారు పురుషులయి యుందురా స్త్రీలయియుందురాయని నామనస్సున కప్పుడొక గొప్పసందేహము తోఁచినది. వారి మొగములు చూడఁగా నించుమించుగా వారు ముప్పదిసంవత్సరముల ప్రాయము కలవారుగాఁ గానఁబడిరి. వారి మూతులకు గడ్డములుగాని మీసములు గాని లేవు. దీనినిబట్టి వారు క్రొత్తగా క్షురకర్మచేయించుకొనిరని మీరు భావింపఁకూడదు. మనస్త్రీలకువలెనే వారికిని మొగములమీఁద గడ్డములును మీసములును భగవంతుఁడే ప్రసాదించలేదు. వారిద్దఱును చామనచాయగలిగి, పొడవునందు నాకంటె పిడికెడెక్కువగా నుండిరి. వారికాభరణములేవియు లేవు; మొగమునబొట్లు లేవు; కంటఁ గాటుక లేదు. ఏకరీతిగా వారిరువురును నిమురలయిన నల్లని లాగులును, ఎఱ్ఱనికుఱుచ చొక్కాయలును, తలలకు గడ్డితోనల్లిన తెల్లకుళ్ళాయి లును ధరించిరి; కాళ్లకుచెప్పులు తొడుగుకొనిరి. వారినడుము చుట్టును పట్టుదట్టీలు బిగింపఁబడి యున్నవి. పట్టుదట్టీలకు ముందువైపున నేవో యక్షరములు చెక్కిన యిత్తడిబిళ్లలున్నవి. వారి చేతులలో రెండేసిమూరల పొడువుగల గుండ్రని రెండు విరుగుడు చేవకఱ్ఱలున్నవి. ఈలక్షణముల నన్నిటినిబట్టి వారెవ్వరో రాజభటులనియు, పేడిమూతి వారనియు నేనప్పటికి నిశ్చయించుకొంటిని. వారు మొట్టమొదట నాతో నేమియు మాటాడక, వయస్సులోనున్న క్రొత్తస్త్రీ యెవ్వతెయైనను వీధిలో కనఁబడినప్పుడు మనదేశములో పురుషులు దానిమొగమువంక నెగాదిగ చూచునట్లుగానే వారును నామొగమువంక పదినిమిషముల వఱకును ఱెప్పవేయక చూచి, తమలోనేమో మెల్లగా గుసగుసలాడు కొని తరువాత వారిలో నొకఁడు నాసమీపమునకువచ్చి "తూమీ

భూభే?" అని యేదో ప్రశ్న వేసినట్లు పలికెను. నాకామాట అర్థమయినదికాదు. అయినను పెద్దమనుష్యుఁడేదో యడిగినప్పుడు ప్రత్యుత్తరము చెప్పకుండుట ధర్మముకాదని తలఁచి అతఁడు నాపేరెవరని యడిగియుండునని యూహించి, తెలుఁగు భాషతో "నాపేరు సత్యరాజాచార్యులు" అని చెప్పితిని. వాఁడు కొంచెముసేపాలోచించి మరల బిగ్గరగా "తూమీభూభే" అని పలికెను. నేనువానికిఁ దెనుఁగు తెలియదనిగ్రహించి, హిందూస్థానిభాష సమస్తదేశములలోను దెలియునుగదా యని నేను విజయనగరములో మహారాజుగారి వెంట కాశీనగరమునకు వెళ్ళివచ్చిన వారితోడి సహవాసమునుబట్టి మాటాడ నేర్చుకొన్న యాభాషతో "మేరానాం సత్యరాజాచార్" అని చెప్పితిని. వాఁడామాటను సహితము గ్రహింపక "తూమీభూభే" అని మరల మఱింతబిగ్గరగా నఱచెను. అందుమీఁద నేను వానికీభాష తెలియకపోయినను ఈకాలమునందు సర్వత్ర వ్యాపించియున్న యింగ్లీషయినను దెలిసియుండునని "మై నేమ్ ఈజ్ సత్యరాజాచార్య" అని చెప్పితిని. వాఁడాభాషను సహితము తెలిసికోలేక కోపముతో మరల నెప్పటిప్రశ్ననే వేసెను. ఆపయిని నాకేమి చేయుటకును తోఁచక దేశభాషలు తెలియకపోయినను దేవభాష తెలియునేమోయని సంస్కృతములో "అహం సత్యరాజాచార్యనామక విప్రః" అని స్పష్టముగాఁ జెప్పితిని. ఆమూర్ఖుఁడదియును తెలిసికోలేక రెండవవానికేసి తిరిగి యేదో భాషతో ననెను. ప్రసిద్ధమయిన నాపేరు వారికిఁ దెలియఁబఱుపకుండుట నాకిష్టములేక యఱవదేశమునకు సమీపముననుండుటచేత ద్రావిడభాషయైనను దెలియునేమోయని "ఎన్ పేర్ సత్యరాజాచారిన్" అని చెప్పితిని. ఈయఱవములోఁ దప్పున్నయెడల దీనింజదివెడి యఱవవారు నన్ను మన్నింపవలెను. నేను వెనుక పొగబండిలో యాత్రచేయునప్పుడు నాలుగఱవ ముక్కలు మాబ్రాహ్మణునివలన నేర్చుకొన్నాను. కాఁబట్టి యాతనిచేతిలోఁబడ

నాసొమ్మతఁడు గురుదక్షిణగా గ్రహించినట్లయినను మీరూహింప వచ్చును. వారి కీయుఱవగోడును దెలిసినదికాదు. నేనప్పుడు నాస్వభాషయైన కన్నడములోఁ జెప్పిచూతమని "నమ్మ—" అని యారంభించునప్పటికి వారిరువురును నావద్దకువచ్చి చేయిపట్టుకొని నన్ను లెమ్మనిలాగిరి. నేనప్పుడు నాభాషాపాండిత్యము చూపుటకది సమయము కాదని మౌనము ధరించి, మీవెంటవచ్చెదను నన్ను లాగవల దనియు మాయూరు విజయనగరమనియు నాపేరు సత్యరాయాచార్యులనియు నేను సద్బ్రాహ్మణుఁడననియు సమస్తమును చేసైగచేసిచెప్పి, చివాలునలేచి వారివెంట నడువనారంభించితిని. ఊరును పేరును వంశమునుగూడ నెట్లుసైగచేసితినని మీలోఁదెలియనివారికిఁ గొందఱికి సందేహము కలుగవచ్చును గాని యాసంశయము నేను చేసైగచేయుచుండఁగా శ్రద్ధతోఁ జూచినవారికి నివారణము కావలసినదేకాని చెప్పుటవలన విడిపోదు. ఆరాజభటులలో నొకఁడు ముందునడవఁగా మన దేశములోని గొప్పరాజకీయోద్యోగివలెనే వానివెనుక నేనును తల వంచుకొని నడువఁజొచ్చితిని. రెండవవాఁడు నావెనుక నడుచుచుండెను. ఇట్లు కొంచెముదూరము నడుచునప్పటికి మేమొక పట్టణముయొక్క రాజవీధిలోఁ బ్రవేశించితిమి. అప్పుడు వీధిపొడుగునను మనుష్యులు నాకు కనఁబడఁ జొచ్చిరి. వారు ధరించుకొన్న బట్టలు మొదలయినవి వివిధములుగానున్నను వారిలో నొక్కరికిని గడ్డములును మీసములునులేవు. అట్టి విచిత్రమైన సృష్టివలన నాకప్పుడు గలిగిన యద్భుతానందములకు పరిమితిలేదు. అఘటనాఘటన సామర్థ్యముగల సర్వేశ్వరుఁ డాదేశములో మగవారికి మూతికి మీసములు లేకుండ నేల చేసెనాయని త్రోవపొడుగునను నాలో నేను వితర్కించుకొనుచుంటిని. ఆసమయమునందు నాకాకస్మికముగా మఱియొక సంగతి స్మరణకువచ్చినది. ఇది యాఁడుమళయాళము గదా యిందుఁ బురుషులెట్లుందురని నా

మనస్సునకుఁ దగులఁగానే నేను జూచిన వారందఱును స్త్రీలేయనియు, ఈదేశమునందుఁ బురుషులు లేరనియు, గాలికే బిడ్డలు పుట్టుదురనియు, స్త్రీమళయాళమునుగూర్చి మనవారు చెప్పినదంతయు సత్యమేయనియు, నేను నిశ్చయించుకొంటిని. నామనస్సులో నీయాలోచన ముగియునప్పటికి మే మొక్క యిల్లుచేరితిమి. ఆయింటిగుమ్మమువద్దను లోపలనుగూడ నన్నుఁ దీసికొనివచ్చిన వారివంటివేషములు ధరించుకొన్న పేడిమూతి రాజభటు లనేకులుండిరి. మొదటి యిద్దఱు రాజభటులును నన్నులోపలికిఁ గొనిపోఁగా లోపలివారందఱును గుంపులుగుంపులుగా వచ్చి యడవిమృగమును జూచినట్టుగా నన్ను తేఱిపాఱఁజూడసాగిరి. అంతట వారిలోవారేమో యాలోచించుకొని నన్నుదూరముగాఁ దీసికొనిపోయి మూలగానున్న యొకకొట్టులోఁబెట్టి పయిని తలుపువేసిరి. అంతట రాజభటులు కొంద ఱొకరువిడిచి యొకరు తలుపువద్దకువచ్చి దానికి నిలువుగావేయఁబడిన యినుపకమ్ములసందునుండి బోనులోనున్నయడవి జంతువును జూచినట్లుగా నన్ను తొంగితొంగి చూచుచు నావలకుఁ బోవుచువచ్చిరి. ఇట్లువచ్చుచుఁబోవుచుంటయు వారిలో నేమోయాలోచించుకొనుచుంటయు చూడఁగా మనదేశములోని పోలీసుభటులు సంగతి నాకు జ్ఞప్తికివచ్చి వారికేదో దురుద్దేశముకలిగినట్టు నాకు పొడకట్టినది. కానినేను స్త్రీనిగాక పురుషుఁడనయినందున అట్టియనుమానముతోఁ బనిలేదని మనస్సమాధానము చేసికొంటిని. ఈరీతిగా రాజభటులలో నేదో యాలోచన జరుగుచుండఁగా నింతలో వారి యజమానుఁడక్కడకువచ్చెను. ఆతనిని దూరమునుండిచూచి వారందరును తమతమ యథాస్థానములకుఁ బోయిరి. అటుతరువాత నతఁడు తనపనిని చేసికొని, తాను మొదట వచ్చినప్పుడు నాకొట్టుముందు భటులు గుంపుగూడి పరుగెత్తిపోవుట కనిపెట్టినవాఁ డగుటచేత నం దేదోవింతయున్నదని యూహించి, నాకొట్టువద్దకువచ్చి తలుపుతీయించి, రాజభటులు

నామీఁద నేమినేరము మోపుదురోయని భయపడి వజవజ వడకుచున్న నన్నుఁజూచి, నన్నేదో ప్రశ్న వేసి నావలన ప్రత్యుత్తరముగానక తన భటులనేమో యడిగి తెలిసికొని, నాయందు నిర్హేతుక జాయమాన కటాక్షము గలవాఁడయి తనవెంట నన్ను తనయింటికిఁ దీసికొనిపోయెను. ఈశ్వరానుగ్రముచేత నేనిట్లు గారాగృహ విముక్తుఁడయి మంచి యింటఁ బడఁగలిగితిని. ఆతఁడు దయారసము గలవాఁడగుటచేత నన్నాదరించి, తనయింటిలో వీధివైపున నాకొకగది యిప్పించి, నాకు పరుండుట కాగదిలో మంచమొకటి వేయించి, తన సేవకునిచేత భోజన పదార్థములు తెప్పించి నాముందు పెట్టించెను. వారేజాతివారో తెలియకపోవుటచేత వారు తాఁకిన పదార్థములను తినుటకు నేను మొట్టమొదట సంకోచించితినిగాని, ఏదైననుసరే తినుమని యాఁకలిదేవత నాకడుపులోదూటి నన్ను బాధించుటచేతను, ఆదేశములో బ్రాహ్మణులున్నారన్న జాడయే లేకపోవుటచేతను, పూర్వకాలమునందాపత్సమయమున విశ్వామిత్రాదులు చండాల గృహమున శ్వమాంసాదులను దొంగిలించి క్షుత్తు తీర్చుకొనుట పురాణములో చదివి యుండుట చేతను ఆత్మరక్షణము పరమధర్మమని మనశాస్త్రములు చెప్పియుండుట చేతను, స్వదేశముచేరిన తరువాత ప్రాయశ్చిత్తము చేయించుకొని బ్రాహ్మణ సంతర్పణముచేసి శుద్ధుఁడను కావచ్చునని నాటికి భోజనము చేసితిని. ఆదినమున నోటికి తిన్నగా మెతుకులు పోయినవి కావుగాని తరువాత క్రమక్రమముగా నలవాటు పడుటచేత మనుగుడుపు పెండ్లికొడుకువలె భోజనప్రియుఁడనై తేరభోజనములు చేయసాగితిని. మా గృహయజమానిపేరు ' భాంఢీభంగీ ! ' అతఁడు బ్రాహ్మణభక్తిచేతఁ గాకపోయినను మంచిహృదయము గలవాఁడగుటచే నాకు సమస్తోపచారములును జరుగునట్లుచేసి, ఆరంభములో తమభాషను నాకు స్వయముగానే నేర్పుచువచ్చెను. నేను గోడలు, మేడలు, ఉప్పు, పప్పు

అల్లము, బెల్లము, బట్టలు, తట్టలు, ఆవులు, మేకలు మొదలైన వానినిజూపి వానిపేరు లేమని సైగచేయుచురాఁగా నాతఁడు చెప్పుచు వచ్చెను. ఆ పేరులన్నియు నేను వెంటఁగొనిపోయిన తెల్లకాగితముల పుస్తకముమీఁద తెలుఁగుతో వ్రాసికొని వల్లించుచు వచ్చితిని. మొదటి దినమున నేనామాటలను వ్రాయుచుండఁగా నతఁడు చూచి యత్యాశ్చర్యపడెను. ఆ యాశ్చర్య కారణమును మీకు ముందు చెప్పెదను. నేను వారిభాష నభ్యసించిన క్రమమంతయుఁ జెప్పఁబూనుకొన్నచో మీకు విసుగుదలగా నుండును. అంతేకాకిటువంటి వర్ణనలవలన మీకును నాకును గూడ లాభములేదు. విశేషప్రయాసపడి మూఁడు మాసములలో వారిభాష నొకరీతిగా నేను ధారాళముగా మాటాడుటకు నేర్చుకొన్నాను.

నాల్గవ ప్రకరణము

ఒకనాఁడు సెలవుదినమున భోజనముచేసి కూరుచున్నతరువాత నాయజమానుఁడైన ఫాంఢీభంగీ నన్నుఁజూచి జాలితో నీపత్ని పోయినది కాదాయని రండీభాషతో నడిగెను. వారిదేశమును మనము స్త్రీమళయాళమన్నను స్వదేశస్థులు దానిని రండీదేశమని వాడుదురు. అందుచేత వారిభాషయు రండీభాష యనఁబడును. నన్నతఁడా ప్రశ్న యడుగఁగానే యాతని జ్ఞానమునకు నేనత్యాశ్చర్యపడి, అతనికి జ్యోతిశ్శాస్త్రపరిజ్ఞానమువలననే యీసంగతి తెలిసినదని యెంచుకొని, ఆశాస్త్రమును గ్రహింపవలెనను తలంపుతో “ అయ్యా ! నాభార్య స్వర్గస్థురాలైనసంగతి మీకెట్లు తెలిసినది ? ” అని యడిగితిని.

ఫాంఢీ— (చిరునవ్వుతో) నీపత్ని పోయినసంగమాత్రమేకాక యామె నీచిన్నతనములోనే పోయినదనికూడ నీరూపముచేతనే నేను గ్రహించినాను.

నేను (ఇదిజ్యోతిశ్శాస్త్రము చేతఁగాదు సాముద్రిక శాస్త్రము చేత ననిమనస్సులో భావించుకొని) అయ్యా! నారూపములో నేమి వింతయున్నది?

ఫాంఢీ— నీవు గడ్డమును మీసములును గొఱిగించుకొన్నందున నీపత్ని పోయినదని తెలిసికొన్నాను. నీకు ముక్కునందున నీపత్ని నీవు మిక్కిలి బాల్యములో నున్నప్పుడే మృతినొందెనని గ్రహించినాను. ఇంతకంటె నీరూపములో వింత యేమికావలెను?

మొట్టమొదట నాకీమాటలకర్థమైనదికాదుగాని తరువాత మాయజమానులతో దీర్ఘసంభాషణచేసి వారిదేశముయొక్క స్థితిగతులను జనులయొక్క యాచారవ్యవహారములను కొంత తెలిసికొన్న పిమ్మట నాకామాటల యర్థము బోధపడి వారిదేశముమీఁద నాకెంతో కోపమువచ్చినది. అసమర్థుఁడు తనకోపమును వెలిపుచ్చుటవలన పరులకు హానిచేయుటకు మారుగా తానే హానిని పొందునని యెఱిఁగి నాకోపమును నామనసులోనే యడఁచుకోవలసిన వాఁడనయితిని. నాకప్పుడా దేశమువిడిచి పాఱిపోవలెనన్న బుద్ధిపుట్టినదిగాని పరులకు దాసుఁడనై యున్నందున నాకదియు సాధ్యముగా కనఁబడలేదు. దైవమేకాలమున కెవ్వరినేమి చేయఁదలఁచునో యెఱుఁగుట యెవ్వరికి శక్యమగును?

నేనుజేసిన దీర్ఘసంభాషణవలన నాయజమానుఁడాకస్మికముగా యజమానురాలయ్యెను; నేను జూచిన రాజభటులు మొదలైన పురుషు లందఱును స్త్రీలై పోయినారు. ఇంతవఱకు నేనూహించినట్లే యైనదికాని యీదేశములో పురుషులు లేకపోవుటయు గాలికిబిడ్డలు పుట్టుటయుమాత్ర మబద్ధములై పోయినవి. ఆదేశములోను పురుషులున్నారుకాని, వారున్నను లేనట్టే భావింపవలసియున్నది. అక్కడ యాజమాన్యమంతయు స్త్రీలది. రాజ్యపరిపాలనము చేయువారు

స్త్రీలు; రాజకీయోద్యోగులు స్త్రీలు; మంత్రులు స్త్రీలు; విద్వాంసులు స్త్రీలు; సైనికులు స్త్రీలు. వేయేల? ఆదేశమంతయు స్త్రీమయము. స్త్రీలే సర్వస్వతంత్రలు; పురుషులు వారిదాసులు. ఆహా! లోకములో నింతకంటె దుర్దశ మఱియొకటియుండునా? ఈసంగతివిన్న పురుషాభిమాని యగువానిదేహము భగ్గున మండదా? పురుషులయం దభిమానముగలిగి, పురుషుల యాధిక్యమును నిలుపుటలోఁ బ్రతిష్ఠవహించి, పౌరుష భూషణులైన యీభరతఖండవాసులారా! మన దేశమునందు పురుషజన్మ మెత్తినవారందఱును ఆయుధహస్తులయి బయలుదేఱి, నేను చెప్పిన గుహామార్గమున ఈదేశమునకు వచ్చి, అన్యాయముగా పురుషులపయి నధికారము చెల్లించుచున్న స్త్రీలనందఱిని ఘోరయుద్ధములో జయించి, ఈపాడుదేశములోఁగూడ పురుషుల స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుఁడు. మర్మజ్ఞుఁడనైన నేను మీకు సహాయుఁడనై యుండఁగా మీకపజయ మెప్పుడును గలుగదు. మీరు భయపడఁ బోకుఁడు.

ఇక్కడ స్త్రీలది యాజమాన్య మన్నమాటయే కాని వారిలో నైకమత్యము లేదు. వారిలోఁ గొందఱు పురుషులకు విద్యచెప్పించి వారికిఁ గొంతవఱకు స్వాతంత్ర్యము లియ్యవలెననువారు; బహుసంఖ్యాకులైన రెండవతెగవారు పురుషుల కెప్పుడును విద్యచెప్పింపఁగూడదనియు విద్యచెప్పించుటవలన స్వేచ్ఛావిహారులై చెడిపోవుదురనియు భావించి పూర్వాచారమును నిలుపుటకు పాటుపడువారు. ఇది స్వతంత్ర రాష్ట్రము సహితముకాదు. దొరతనమువారికిని ప్రజలకును ఐకమత్యము లేదు. పరిపాలనము చేయువారు స్వదేశస్థులకంటె నెక్కువ నాగరికముగలవారై యీదేశమునకు దక్షిణముననున్న పర్వతములను దాటి వచ్చి దేశమును జయించిరి. వీరు తమ పురుషులకు విద్యచెప్పించి కొన్ని స్వాతంత్ర్యములనిచ్చి వారినిగౌరవముతోఁజూతురు. వారా

దేశములోని పురుషులనిమిత్తమె పాఠశాలలను బెట్టి పురుషవిద్య వ్యాపింపఁజేయవలెనని ప్రయత్నించుచున్నారుగాని గౌరవముగల కుటుంబములలోని మగపిల్లలెవ్వరును బడికెక్కనందున వారిమనోరథమంతగా కొనసాగకున్నది. ప్రభుత్వమువారిప్పుడు పురుషుల నుపాధ్యాయులనుగా దిద్దుటకయి రాజధానిలో నొకపాఠశాలను క్రొత్తగాఁ బెట్టియున్నారు. దేశాచారవిరుద్ధములయిన యిటువంటి కార్యములు చేయుచుండుట వలన దొరతనమువారియందు జనసామాన్యమున కనురాగము తక్కువగానున్నది. ఓహిందూమహాజనులారా! ఇవియన్నియు మీావిజయమున కనుకూలసూచనలేకదా! నాయజమానురాలయిన ఫాంఢీభంగీగారు పురుషులకు విద్యచెప్పించి దేశమునకుఁ గ్రొత్తమార్పులను తెప్పింపఁగోరు తెగలోనివారు. తమ దేశములో పురుషులు చదువుటకును వ్రాయుటకును నేరనివారై యుండుటచేత తమభాషలోని పదములను నేను మనభాషలో వ్రాసికొనుచుండుటచూచి యితరదేశములయందు పురుషులు వ్రాయనేర్చియుందురాయని నాయజమానురాలికప్పుడత్యాశ్చర్యము కలిగినది. అప్పుడామె నా మొగమువంకఁజూచి నీవు మీాదేశములో భోగపురుషుఁడవాయని యడిగెను. కాను కులపురుషుఁడనని నేనుబదులు చెప్పితిని. ఆమె దొరతనమువారు నూతనముగాఁబెట్టించిన పాఠశాల కెదిగినపురుషుల నెవ్వరినైన సంపాదించవలెనని బహుదినములనుండి కృషిచేయుచు విఫలప్రయత్నయయియుండి విద్యాభ్యాసము చేయుటకాసక్తి గలవాఁడనైయున్న నన్నుఁజూచి సంతోషించి నన్నాపాఠశాలకుఁ బంపవలెనని యుద్దేశించుకొనెను. కొంతవఱకు భాషాభివృద్ధి చేసినవారినిగాని యాపాఠశాలలోఁ జేర్చుకొనరుకనుక నాకింటికడ నిత్యమును రెండుగంటలసేపు విద్యచెప్పుటకై భాంగీఫిండీయను పేరుగల యొకవిద్వాంసురాలిని నెల జీతమునకుఁ బెట్టెను. ఫిండీయను పదము మనదేశములోని శాస్త్రిపదముతో సమా

నమైనది. కులపురుషునకు విద్యచెప్పుట వలన కులమువారుతన్ను బహిష్కారము చేయుదురేమో యని యామెకుమనస్సులో భయముకలిగినను, బీదదగుటచేత జీతమున కాశపడియు నాయజమానురాలు గొప్పరాజకీయోద్యోగిని యగుటచేత నామె యనుగ్రహమునుగోరియు నాకుఁ బత్నీవ్రత ధర్మముల నుపదేశించి తనదేశముయొక్క యాధిక్యమును నాకుబోధపరుపనెంచియు ఆపండితురాలు నాకు విద్యచెప్పుటకొప్పుకొనెను. పత్నీవ్రత శబ్దము వినఁగానే మీామనస్సుల కద్భుతముగా నుండవచ్చును. ఆభాషలో భార్యకు 'పంధీ' యనిపేరు. పంధీశబ్దమునకు యజమానురాలని యర్థము. భర్తను 'భూదా' యందురు. భూదాయనఁగా దాసుఁడనియర్థము. ఈరెండుపేరులఁబట్టియే యక్కడ భార్యాభర్తలకుండు సంబంధమును మీారూహించి తెలిసికోవచ్చును. మనదేశములోస్త్రీలకు పతివ్రతాధర్మము లుపదేశించునట్టే, ఆదేశములో పురుషులకు పత్నీవ్రతధర్మములు నేర్పుదురు మాయుపాధ్యాయిని 'పంధీవేడీభూఢీ.' యను గ్రంథములోని నూఱు పద్యములు నాకు నేర్పినది. ఆపుస్తకమును 'పత్నీవ్రత ధర్మబోధిని' యని తెనిఁగింపవచ్చును. వారిభాషలో ఒత్తక్షరము లధికముగా నున్నవి. రెండేసియక్షరముల పదములు విస్తారము; పదములు తఱుచుగా ఆకారాంతములుగాను ఈకారాంతములుగాను ఉండును; ఏకారము ప్రశ్నార్థకము. భాషసంగతి యటుండనిండు, ఫిండీగారు నాకుపదేశించిన పద్యములను మొదట నేనుప్రీతితోవల్లించితినిగాని నాకామెవానియర్థము చెప్పఁగానే నాకెక్కడలేని కోపమునువచ్చి, ఆమెనన్ను విడిచి యింటికిపోఁగానే దొడ్డిలోనికిపోయి యెవ్వరును జూడకుండ నిప్పంటించి యాపుస్తకమును తగులఁబెట్టితిని. కాని యిప్పటికిని నాకోపము తీరినది కాదు. ఆపద్యముల యర్థము విన్నపక్షమున నాకంటెను మీాకెక్కువ కోపమురావచ్చును. ఆకోపములవలన నైనను మీారీదేశమునకు వచ్చి

యిక్కడిపురుషులను దాస్యమునుండి యుద్ధరింతురేమోయను నమ్మకముతో వానిలోఁగొన్నిటి నిప్పుడు తెలిఁగించుచున్నాను. ఇవిరత్నములని చెప్పఁబడుట కర్హములయినవి కాక పోయినను మనదేశసంప్రదాయమునుబట్టి వీనికి నవరత్నములని పేరుపెట్టుచున్నాను.

శ్రీ సత్యరాజాచార్య కృతాంధ్రీకృత నవరత్నమంజరి.

క. పురుషునకిమ్మహిఁబత్నియె
పరమంబగు దైవతంబు పత్నీసేవన్
నిరతముచేసెడి పురుషుఁడె
పరమున నిహమున సుఖంబుఁ బడయుంజుమ్మీ. ౧

గీ. ప్రతిదినంబును బురుషుండు పత్నికంటె
ముందుగాలేచి నదిలోనమునిఁగి జలము
కలశమునఁదెచ్చి నిజపత్ని కాళ్ళుకడిగి
తానుశ్రీపాదతీర్థంబు త్రాగవలయు.

క. శ్రీపాదతీర్థసేవన
మేపురుషుడుచేయు నెన్నియేఁడులు ధరలో
నాపురుషుఁ డన్నియుగములు
పాపములంబాసి మోక్షపదవి సుఖించున్. 3

గీ. కుష్టరోగిణియైనను గ్రుడ్డిదైన
భూరివికలాంగియైనను ముసలిదైనఁ
బత్నియెంగిలి భుజియింపవలయుసతము
పుణ్యలోకంబుఁగాంక్షించు పురుషవరుఁడు. ४

క. ఏపురుషుఁ డతివయెంగిలి
పాపపుమతి నేవగించి భక్షింపండో

యాపాపాత్ముఁడు నారక
కూపంబునఁ గూలుఁ జూవె కోటియుగంబుల్. ౫

క. దూరమునఁ జూచి పత్నిని
గారవమున లేచి యొంటికాలునఁ బురుషుం
డోరఁగ వంగఁగ వలయును
గూరిమిఁ గూర్చుండ నిల్వఁ గూడదు సుమ్మీ. ౬

క. పురుషుడును గార్ధభమున్
స్థిరముగ దండనము లేక చెడిపోదురిలన్
గరుణఁ దలంపక నెలకొక
పరియైనన్ గొట్టవలయుఁ బత్నిపురుషునిన్. ౭

గీ. పత్ని గొట్టినఁ దిట్టిన బాధయిడిన
భోగపురుషులఁ బొందినఁ బొందకీర్ష్య
దరుణి యే పురుషునకును దైవమనుచు
భక్తి ననయంబు సేవింపవలయుఁ జుమ్ము. ౮

గీ. అతివలకు స్వేచ్ఛభూషణ మైనయట్లు
పురుషులకు లజ్జయే మహాభూషణంబు
సూర్యచంద్రులు మొగమైనఁ జూడకుండు
పరమపత్నివ్రతుఁడె పొందుఁ బరమగతులు. ౯

ఫిండీగారు నాకు బహువిషయములనుగూర్చి నీతులను బోధించుచువచ్చినను చదివి చెడిపోదునేమోయను భీతిచేత నాకు ముఖ్యముగా ప్రతిదినమును తప్పకయెంతో శ్రద్ధతో పత్నీవ్రత ధర్మములనుపదేశించుచుండెను. ఒకనాఁడా విద్వాంసురాలు నేను తెనిఁగించిన నవరత్నములలో నేడవరత్నమయిన "పురుషుండును గార్ధభమున్ స్థిరముగ దండనము లేక చెడిపోదురిలన్" అనుదాని మూలశ్లోకమును నాకు త్సాహముతో బోధించి, ఆదండనము పురుషుల మేలుకొఱకే యని

హేతుకల్పనములతో వ్యాఖ్యానముచేసి పురుషదండనము వలనిలాభ ములను తెలుపుచుండఁగా, నామనోగతి నామె కెఱుకపఱుప కుండ వలెనని నేనెంతప్రయత్నము చేసినను నామనస్సులో హాలాహలము వలెపుట్టి పయికి పొంగుచున్న కోపాగ్ని యాఁగక నాకన్నులవెంట వెడ లఁజొచ్చినందున అసూయతో మొగ మింకొకవంకకు త్రిప్పుకొంటిని. ఆనీతి నాకు రుచింపకున్నదని బుద్ధిమంతురాలయిన యామె గ్రహించి, పురుషులను స్త్రీలుకొట్టక యాదరింపవలెనని బోధించెడు యాదేశపు నవనాగరికుల మతము నాకు సమ్మతమనుకొని, అప్పుడే విద్యాభ్యా సమువలన మతిమాఱి నేను చెడిపోవుచున్నానని నానిమిత్తమయికొంత వ్యసనపడి, ఈవిషయమున మీదేశములో నేమియాచారమని నన్నామె యడిగెను. "బ్రాహ్మణస్యక్షణంకోప" మన్న నీతినిబట్టి శాంతిజలము చేత నేను కోపాగ్నిని నిమిషములో చల్లార్చుకొని నవ్వుమొగముతో "మాదేశమునందు పురుషులే స్త్రీలను కొట్టుదురు." అని సత్యమును జెప్పితిని. నేను నవ్వులకు సహితమసత్యము పలుకనని యామె తెలిసికొలేక, నావి పరిహాసోక్తు లనిభావించి నామాటలను నామె నమ్మనదికాదు. ఈరంఢీ దేశములో సదాచారసంపన్నలయిన స్త్రీరత్నములు నిత్యమును తమ పురుషులను వేణుదండముతో దండించుచుందు రన్నచో ప్రత్యక్షానుభవము లేక పోవుటచే మాఫింఢీగారి వలెనే మీరును నమ్మకపోవచ్చును. కాని నేనిక్కడ కన్నులార ప్రత్యక్ష ముగాఁజూచిన సత్యములను వేదవాక్యములవలె చెప్పుచుండుటచేత పురాణగాథలను నమ్మ నలవాటుపడిన మీరుమాత్ర మట్టి యవిశ్వాస పాపమును గట్టుకొనరని నేను దృఢముగా నమ్ముచున్నాను.

ఆమె నామాటలను నమ్మక యట్టివైపరీత్య మీశ్వరసృష్టిలో సంభవింప నేరదని వాదించుటచేత నాసత్యసంధతనుగూర్చి సంశయ పడి నందున కెంతయుఁ జింతనొంది, నామాటలనిజ మామెకు తేట

పఱువవలెనని యిచ్చటస్త్రీలు పురుషులను కొట్టుట యెంతసత్యమో మాదేశమునందు పురుషులు స్త్రీలనుకొట్టుట యంతసత్యమేయనియు కావలసినయెడల మీకు నమ్మకముపుట్టునట్లుగా మాశాస్త్రములనుండి కావలసినన్ని ప్రమాణ వచనములను జూపెదననియు, జెప్పి స్మృతులలోనెల్లను సర్వోత్కృష్టమయిన మనుస్మృతి యెనిమిదవ యధ్యాయమునుండి యీక్రింది శ్లోకములను జదివితిని.

శ్లో. భార్యా పుత్రశ్చ దాసశ్చ శిష్యో భ్రాతాచ సోదరః
ప్రాప్తాపరాధా స్తాడ్యాః స్యు రజ్జ్వా వేణుదండేనవా.

శ్లో. పృష్ఠతస్తుశరీరస్య నోత్తమాంగే కథంచన
అతోన్యథాతు ప్రహరన్ ప్రాప్తఃస్యా చ్చోరకిల్బిషమ్.

అప్పుడామె వీనియర్థమేమని నన్నడిగినది. భార్యను, పుత్రుని, సేవకుని, శిష్యుని, భ్రాతను, సోదరుని, తప్పుచేసినప్పుడు త్రాటితోనైనను వెదురుకఱ్ఱతోనైనను కొట్టవలయునని మొదటిశ్లోకమున కర్థమనియు, శరీరముయొక్క వెనుకటిభాగ మందేకాని నెత్తిమీఁద కొట్టరాదు మఱియొకచోట కొట్టినవాఁడు చోరపాపమును పొందునని రెండవశ్లోకమున కర్థమనియు, చెప్పి యాపయిని "ప్రాప్తాపరాధా" యని మూలములోనున్నను కొట్టుటప్రధానముగాని నేరముచేయుట ప్రధానము కాకపోవుటచేత మాదేశములో పురుషులు నేరములేకయే భార్యలను కొట్టుచుండుట శిష్టాచారమైనదనియు, నెత్తిమీఁద కొట్టఁగూడదనికూడ మూలములోఁ గానఁబడుచున్నను నెత్తికూడ శరీరములోని భాగమేయైనందున నెత్తిమీఁదకూడ శాస్త్రార్థము ముందుభాగమందు బెత్తెడు మేరవదలివేసి వెనుకతట్టున కొట్టవచ్చునని వాక్యసమన్వయముచేసి సిద్ధాంత మేర్పఱిచి కర్మభూమియైన మాదేశమందలి పెద్దలు భార్యలను శిరస్సుమీఁదనే కొట్టుట సదాచారమయిన దనియు, నేను మనుస్మృతికి వ్యాఖ్యానముచేసి యర్థవివరము చేసితిని. అందు

మీఁద ఫిండీగారు నాచేత నీశ్లోకములను శ్లోకార్థములను రెండు సారులు విని, కన్నులుమూసికొని కొంతసేపాలోచించి నీమోసమిప్పటికి తెలిసినదని చిటికెవేసి, మొదటిశ్లోకములో "భార్య" యను చోట "భర్త" యనియుండవలె ననియు, "పుత్రుఁడు దాసుఁడు శిష్యుఁడు భ్రాత సోదరుఁడు" అని శ్లోకములో చెప్పఁబడినవా రందఱును పురుషులయి యుండఁగా మొదట "భార్య" యని యొక్క స్త్రీయుండుట సంభవింపదనియు, అందుచేత నిదికూడ "భర్త" యని యుండఁగా నేను పరిహాసార్థముగా "భార్య" యని మార్చి చదివితిననియు, సిద్ధాంతముచేసి యంతటితో నైన నూరకుండక పురుషులకు చదువువచ్చిన యెడల నిట్టియనర్థములు సంభవించునని యెఱిఁగియే బుద్ధిమంతులయిన తమపూర్వులు పురుషవిద్యకూడదని సిద్ధాంతముచేసిరని తనయభిప్రాయమును బయలుపెట్టినది. అక్కడ నాపక్షమవలంబించి మాటాడువారెవ్వరును లేకపోయినందున నావాదబలమును నేనెఱిఁగియు వివాదముకూడదని యూరకుండవలసినవాఁడ నయితిని.

అయినను నేనంతటితో నూరకుండక మనదేశములో పురుషులే స్వతంత్రులనియు, స్త్రీలు పురుషులకు లోఁబడియుందురనియు, మనుస్మృతిలోనుండి నే నుదాహరించిన ప్రమాణములు సత్యమయినవనియు, ఆమె కేలాగునైనను మనసునపట్టింపవలెనని నిశ్చయించుకొని పతివ్రతాధర్మములనుగూర్చి మనపురాణాదులలోఁగల విషయము లనేకము లామెకుఁజెప్పితిని. చెప్పినవాని నెల్ల నామె యాదరముతో విన మొదలుపెట్టినందున నాకుఁ గొంతప్రోత్సాహముగలిగి పతివ్రతాధర్మముల నామె మనస్సునకుఁ జక్కఁగా పట్టించనెంచి భర్తయెంగిలి భుజించుట పత్నికి పరమధర్మమని చూపుటకయి నాలాయనికథ నారంభించి యిట్లుచెప్పఁజొచ్చితిని.

"పూర్వకాలమునందు నాలాయనియైన యింద్రసేన మౌద్గల్యునకు భార్యయయ్యెను. అతఁడు కుష్ఠరోగపీడితుఁడు. ఆమహాపతివ్రత యాతనియుచ్ఛిష్టమును ప్రతిదినమును అమృతతుల్యముగా భక్షించుచుండును. భోజనముచేయుచున్న కాలమునం దొకనాఁ డతని యంగుష్ఠము తునిగి యన్నములోఁబడెను. అట్లుపడినను పతివ్రతా శిరోమణియైన యామె రోఁతపడక యాబొట్టనవ్రేలిని దీసి భక్తితో దూరముగానుంచి యెంగిలియన్నమును పరమాన్నమువలె తినెను. అదిచూచి——"

ఇంతవఱకుఁ జెప్పునప్పటి కామె చెవులుమూసికొని నామాట కడ్డమువచ్చి, పురుషుఁడనైన నేనిన్నికథ లొక్క—నిమిషములో కల్పించుట సంభవింపదని యెంచి మనకు శాస్త్రము లున్నవనియు వానిలో భర్తృశుశ్రూషాదులు చెప్పఁబడియున్నవనియు కొంతవఱకు నమ్మినను నన్నాకథను సాంతముగాఁ జెప్పనీక, దురాగ్రహాగ్రస్తురాలయి మన శాస్త్రములు రాక్షసులుచేసిన పాడుకథలని దూషించెను. అప్పుడు నేనును కోపమునుపట్టఁజాలక గురుధిక్కా—రపాపము వచ్చిననుసరేయని యెదురుకొని మాటకు మాఱుమాటయాడి కొంతసేపు వాక్కలహము సకు డీకొంటిని. నన్నుదూషించినను నేనూరకుందునుగాని శాస్త్రములను దూషించినతరువాత శాస్త్రబద్ధుఁడనైన నేనెట్లూరకుండఁ గలుగుదును ? మా వాక్క—లహమువలన నాటిసంభాషణ యంతటితో ముగిసినది. అందుమూలమున నేను జెప్పఁదలఁచుకొన్న స్త్రీధర్మముల నామెకుఁ జెప్పలేకపోతినిగదాయని నాకు విచారము గలిగినదిగాని మించినదానికి వగచిన ప్రయోజనముండదు. నాకు పాఠముచెప్పక కోపముతో నాటిదినమామె తనయింటికి పోయినది. అంతటితో నాచదువునకు విఘ్నమువచ్చునట్లు కానఁబడెనుగాని యామె దీర్ఘక్రోధురాలు కానందునను, నేనుపోయి యామెకు క్షమార్పణముచేసి

ప్రార్థించినందునను నాలుగుదినము లయినతరువాత యథాప్రకార ముగా వచ్చి నాకామె మరల విద్య చెప్పనారంభించినది. ఆదినము మొదలుకొని యిఁక నేనామెతో మన దేశమునుగూర్చి మాటాడకూడ దని యొట్టుపెట్టుకొంటిని. అటుతరువాత జరగిన వృత్తాంతమును మీకు ముందు ప్రకరణములయందుఁ జెప్పెదను.

ఐదవ ప్రకరణము

వెనుకఁ జెప్పినట్లు మాకలహముతీఱి మేమిద్దఱమును సమాధాన పడిన తరువాత మా ఫిండీగారికి నామీఁద అపరిమితానుగ్రహము వచ్చినది. ఆయనుగ్రహము వచ్చుటకు కారణము నేనామెకు పరమ భక్తుఁడనయి మనదేశములో శిష్యులు గురువులకు శుశ్రూష చేయు నట్లుగా సమస్తోపచారములను చేయుచు అనువర్తనముకలిగి మెలఁగు టయేకాని మఱియొకటికాదు. స్త్రీలయినను పురుషులయినను విద్య చెప్పినవారు దైవసమానులుగనుక నేను స్త్రీకి దాస్యము చేయుచుంటి నని మీరు నన్ను నిందింపక నాగురుభక్తికి మెచ్చుకొనవలెను. అదిపో నిందు. అటుతరువాత శిష్యవత్సలురాలైన యామె యా దేశజనుల యాచారవ్యవహారములు మొదలయిన వన్నియు నాకు మర్మమువిడిచి చెప్ప మొదలుపెట్టెను. ఆమె యొకనాఁడు భోజనముచేసి కూరుచుండి యుత్సాహముతో తాంబూలచర్వణముచేయుచు కూరుచున్నప్పుడు నేనుపోయి గురువందనముచేసి చేతులుజోడించుకొని యెదుట నిలుచుండి భక్తిపూర్వకముగా నిట్లడిగితిని.

అమ్మా! మీరు సర్వమును తెలిసినవారు. స్వభావముచేత పురుషులే యెక్కువ బలముగలవారో స్త్రీలే యెక్కువబలముగలవారో మీరశిషునకు సెలవియ్యవలెను.

పురుషులే యధికబలముగలవారని యామె సెలవిచ్చినది. అప్పుడు మాయిద్దఱికిని సంభాషణ మిట్లుజరిగినది.

అమ్మా! స్త్రీపురుషులలో పురుషులే అధికబలవంతులని మీరు సెలవిచ్చుచున్నారుగదా? అట్లయినపక్షమున, ఈదేశములో బలాధికులయిన పురుషులు బలహీనురాండ్రయిన స్త్రీలకులోఁబడుట యెట్లు సంభవించినది? నా యీసంశయము తీర్పవలెను.

ఓయి వెఱ్ఱివాఁడా! నీవేమియు తెలియని మూఢుఁడవుగదా? పురుషులు స్త్రీలకు లోఁబడవలెననుట యీశ్వరోద్దేశము—(ఈశ్వరుఁడని పుంలింగ ప్రయోగము చేసినందుకు చదువరులు నన్ను మన్నింపవలెను. ఆదేశమునందు దేవుఁడాఁడవాఁడనియే ప్రసిద్ధము. ఆమె యీశ్వరియని యర్థమిచ్చునట్లుగా స్త్రీలింగమునే ప్రయోగించినను మీకు తెలియుటకై నేనే యీశ్వరుఁడనుచున్నాను.)—బలవంతులు గనుక పురుషులు పాటుపడి పనిచేయుటకును, పత్నీసేవచేయుటకును, తగినవారు. అంతేకాని వారు స్త్రీలవలె ఆలోచనతో చేరిన పనులు చేయుటకుఁగాని గ్రంథరచన చేయుటకుఁగాని స్వభావముచేతనే తగరు. పురుషులు బలాధికులే కానిపక్షమున—

మాదేశములో పురుషులు ఆలోచనతో చేరిన పనులు చేయుచు కవిత్వము చెప్పుచున్నారే—

మధ్య నామాటల కడ్డమురాక నేను చెప్పెడిది సాంతముగావిని నీసంశయము పోఁగొట్టుకో. మీది కేవల రాక్షససృష్టి. అందుచేతనే (నీమాటలునమ్మెడు పక్షమున) మీదేశములో సర్వమును దేవతాసృష్టియైన మాదేశమునకు విపరీతముగా నున్నది. ఆసంగతి పోనిమ్ము. పురుషులు బలాధికులే కానిపక్షమున వారుపత్నులకు వంటచేయుటకును ఉపచారములు చేయుటకును, బరువులు మోయుటకును, ఎట్లు సమర్థులగుదురు?

మా దేశములోఁ గూడ నలుఁడు భీముఁడు మొదలయినవారు పాకము చేయుటలో పూర్వకాలమునందు బహు సమర్థులు.

అట్లయిన పక్షమున మా దేశమువలెనే మీ దేశము పూర్వకాలమునందు మంచిదయియుండి యిప్పుడు చెడిపోయియుండును. స్త్రీలు బలహీనురాండ్రగుటయే దేవుఁడు వారు—

అందుకు సందేహములేదు. పూర్వకాలమందువలెఁగాక మా దేశ మిప్పుడుతప్పక చెడిపోయినది.

స్త్రీలు బలహీనురాండ్రగుటయే దేవుఁడు వారు పనిపాటులు చేయ నక్కఱలేక సుఖముగాఁ గూర్చుండి యాలోచన చేయుచు ప్రభుత్వము చేయవలయునని యుద్దేశించెననుటకు నీకు నిదర్శనముగాఁ గనఁబడుచుండలేదా? ఇంతమాత్రము తెలిసికోలేని పక్షమున నీవు చదివిన చదువుతో నేమి ప్రయోజనము? ఇందుచేతనే పురుషు లొకవేళ చదివినను బుద్ధిసంపదలో స్త్రీలతో సమానులు కాఁజాలరని మా పెద్దలు సెలవిచ్చియున్నారు. ఇటువంటి మందబుద్ధివగుటచేతనే బలవంతులయిన పురుషులు బలహీనలయిన స్త్రీల కేల యడఁగియున్నారని నీకు సందేహము కలిగినది.

అవును. ఆ సందేహమును మీరు నుంకుగాఁ దీర్చి నన్ను ధన్యుని చేయవలెను.

స్త్రీలు బుద్ధిబలముగలవారు. దేహబల మెంతయున్నను బుద్ధిబలమునకుఁ జాలదు. అందుచేతనే పురుషులు స్త్రీలకు లోఁబడుట సంభవించినది. కేవల శరీరబలము గలవారయిన పురుషులు బుద్ధిబలము గలవారయిన స్త్రీలకు లోఁబడుట స్వభావముకాదా? ఈమాత్రపు స్వల్పాంశము నీకు తెలిసినదికాదు. ఇదే స్త్రీబుద్ధికిని పురుషబుద్ధికిని గల తారతమ్యము. పురుషులు స్త్రీలకు లోఁబడియుండుట కింకొక రహస్యముకూడనున్నది.

ఆరహస్యముకూడ నాకు సెలవిచ్చి మూఢుఁడనయిన నన్ను కృతార్థునిఁ జేయవలెను. మీశిష్యుఁడ నయినతరువాత నాకు తెలియనివిషయ ముండఁగూడదు.

అది పరమరహస్యమే యయినను భక్తిశ్రద్ధలు కలవాఁడవగుట చేత నీకుమర్మమువిడిచి చెప్పెదను. స్త్రీలు పురుషులమీఁద నధికారము చెల్లించఁ గలుగుటకు ప్రధానకారణము మంత్రబలము. ఎంత బలవంతునినైనను లోఁబఱచుకొని దాసునిజేసికుక్కవలె ఆడింపఁగల శక్తి మావద్దనున్నది.

అదిసత్యము. ఆశక్తి స్త్రీలవద్ద తప్పక యున్నది. సర్వస్వతంత్రులమని చెప్పుకొనుచున్న మాదేశమునందు నహితము పురుషులు స్త్రీలకు దాసులయి వారు చెప్పినట్లే నడుచుచున్నారు. సంస్కారకర్తలు మని పేరుపెట్టుకొని సభలలో పులులవలె నఱచెడు మాదేశము నందలి నవనాగరిక పురుషులు కూడ పౌరుషహీనులయి యింటివద్ద భార్యలముందు నోరెత్తలేక పిల్లులవలె నొదిగియుండి తాముచెప్పినట్లు భార్యలను నడపింపలేక భార్యలు చెప్పినట్లే తాము నడుచుకొనుచున్నారు.

ఆలాగుననా ? ఈమాట యింతకుముం దెప్పుడును చెప్పినావుకావేమి ? మీదేశమునందు పురుషులు స్వతంత్రులన్న నేనేమోయనుకొన్నాను. ఇప్పుడు నిజముతెలిసిపోయినది. మొదటినుండియు నీమాటలయందు నాకెప్పుడును నమ్మకములేదు. మాదేశమునందువలెనే మీదేశమునందున పురుషులే స్త్రీలకు లోఁబడియున్నారు. మేమేస్వతంత్రులమని పయి కెవరెన్నివేషములు వేసినను, ఈశ్వరసంకల్పమున కెన్నఁడయిన వికల్పము కలుగునా ? ఈనవనాగరికుల మూలమున మాదేశ మిప్పుడు కొంతకొంత చెడిపోవుచున్నది. ఇప్పటి పురుషులకు

పూర్వపు పత్నీభక్తి తగ్గుచున్నది. స్త్రీలిప్పుడు పురుషుల మాటలే విన మొదలుపెట్టినారు.

ఈకడపట చెప్పిన వాక్యములచేత నాకు కొంతసంతోషము కలిగినది. ఇక్కడకూడ స్త్రీలిప్పుడు పురుషుల మాటలనే వినుచున్నారు గదా? వినుటయే స్వభావసిద్ధము; వినకుండుటయే స్వభావవిరుద్ధము. ఈయాలోచనలన్నియు నామనస్సులో పుట్టినను, ఆమె మనస్సు నొచ్చునని నేను పయికనలేను. ఈప్రసంగ మయిన తరువాత నేనామెకు భక్తితో నమస్కరించి నాకామంత్రముల నుపదేశింపక తప్పదని పాదములమీఁదపడి లేచినాఁడనుగాను. అప్పు డుపదేశించుటకు సమయము కానందున మఱియొకప్పు డుపదేశించెదనని చెప్పి, కొన్ని దినము లయిన తరువాత నేను మూఁడుపవాసముచేసి స్నానముచేసి శుచినయి యమావాస్యనాఁడు ప్రాతఃకాలమునపోయి సందర్శనము చేసికొని పాదప్రణామము చేయఁగా నాకామె వశీకరణ మంత్రము మొదలైన మహామంత్రములను పెక్కింటిని ఉపదేశించినది. ఆమె నాతో చెప్పకపోయినను నేనీమంత్రములను మనదేశపు స్త్రీలకు చెప్పుదునను భ్రమతో నాకామె మఱింత ప్రీతి పూర్వకముగా నుపదేశించినట్టు నేను కనిపెట్టినాను. కాని నేనట్టిపని యెన్నఁడైనను చేయుదునా? ఈమంత్రముల నిందు ప్రకటించి మీకుపదేశించి యుందునుగాని, ప్రచురపఱిచిన పక్షమున స్త్రీలుకూడ గ్రహించి యీదేశమునందువలెనే మనదేశము నందుఁగూడ వారు పురుషులను తమకు దాసులనుగాఁ జేసికొందు రేమోయను భయముచేత నేనిందు ప్రకటింప సాహసింపకున్నాను. ఓహిందూమహాజనులారా! దీనినిబట్టి నాకు మీయందనురాగము తక్కువ పడినదని మీరెంచఁబోకుఁడు. నాదగ్గఱకువచ్చిన పక్షమున స్త్రీలకు చెప్పమని మీచేత ప్రమాణములు చేయించుకొని మంత్రసిద్ధికొఱకు మీవలన గురుదక్షిణలను స్వీకరించి మీకొక్కరికే సర్వ

మంత్రములను ప్రయోగోపసంహారములతోను అంగన్యాస కరన్యాస ములతోను రహస్యముగా నుపదేశించెదను.

అటుతరువాత మంచి పాండిత్యము సంపాదించి మాయజమాను రాలిగారి కోరికప్రకారముగా నేను పాఠశాలయందు ప్రవేశించినాను. మఱియొక పురుషుఁడు కూడ పాఠశాలయందుచేరి నాకు సహపాఠి యయి మిత్రుఁడయినాఁడు. మేమిద్దఱమును రహస్యముగా నాలో చించుకొని యాదేశమునందలి పురుషుల కేలాగునైనను స్వతంత్ర త్వము కలుగఁజేయుటకు సర్వవిధముల ప్రయత్నము చేయవలెనని యెవ్వరికిని దెలియకుండ మాలోమేము ప్రమాణములు చేసికొన్నాము. స్త్రీలను లోఁబఱుచుకొనెడు సులభోపాయము నాకు తెలియును గనుక, మన కొక్కోకమునందుఁ జెప్పఁబడిన "ఓం—కృష్ణాంగి—కృష్ణముఖి— పుష్పందాస్యామి—వశ్యమానయది — నభవతి—బ్రహ్మరుద్రాభవతి— స్వాహా" అను వశీకరణ మంత్రము నేనాతనికి గురుదక్షిణలేకుండ నుపదేశించి, దీనిని పదిలక్షలు జపించి పురశ్చరణచేసి తెల్లని పువ్వులు మంత్రించి స్త్రీలమీఁద చల్లవలెనని చెప్పినాను. గురుదక్షిణ లేక పోవుటచేత కాఁబోలును! ఈమంత్ర మంతగా పనిచేసినదికాదు. ఎట్లయినను మనమంత్రము లాదేశపు మంత్రములకు చాలవు. అందు చేతనే మనవారు మళయాళమంత్రములని గొప్పగా చెప్పుదురు. నేను పాఠశాలలో ప్రవేశించినది మొదలుకొని జరగిన విశేషములను తెలు పుటకు ముందుగా దేశస్థుల యాచార వ్యవహారములను గూర్చి కొంత చెప్పుట యుక్తమని తలఁచుచున్నాను.

ఆదేశమునందు స్త్రీలే సర్వస్వతంత్రురాండ్రనియు, పురుషులు వారి కాజ్ఞానువర్తులయి మెలఁగవలసిన వారనియు, నేనీవఱకే చెప్పి యున్నాను. మన దేశమునందాఁడువారికి వలెనే యాదేశమునందు మగవారికి విద్య చెప్పింపరు. మనదేశమునందలి భోగస్త్రీలవలె నాఁడె

శమునందు భోగపురుషులుమాత్ర మల్లవిద్య నభ్యసింతురుగాని యది వారివృత్తి కనుకూలమయినదిగా నుండును. మగవారిని చదువుకొండని చెప్పినచో గొప్ప తప్పిదముగా నెంచి వారు కోపపడి ఘోర పాపమును జేయుఁడన్నవానిని తిట్టునట్లు తిట్టుదురు. విద్య లేకపోవుటచేతనో మఱి యేహేతువుచేతనో యీ దేశమునందు మగవారికి నగలయందాసక్తి మన స్త్రీలకంటెను విశేషముగా నుండును. అక్కడ స్త్రీలకు నగలంతగా నుండవు. నగలనిమిత్తమే కాకపోయిన పక్షమున పురుషులకు మీసములను గడ్డములను భగవంతుఁ డేలకలిగించెనని యచ్చటి వారడుగుదురు. దీనినిబట్టి యక్కడి పురుషులు తలయందుమాత్రమే కాక చక్కగా దువ్వుకొని మీసములకును గడ్డములకునుగూడ నగలు తగిలించుకొందురని నేను చెప్పనక్కఱలేకయే మీరు గ్రహించియుందురు. పత్నీవియోగము సంభవించిన పురుషుల కక్కడివారు గడ్డములను మీసములను మాత్రము గొఱిగింతురు. అంతేకాని మనము వితంతువులవిషయమున జరుపునట్లుగా శిరోముండనమును జేయరు. విధురులకు గడ్డము గొఱిగించి తల యేలగొఱిగింపరని నేనొకనాఁడు నామిత్రుని నడుగఁగా, అతఁడు పురుషు లెప్పుడును స్త్రీలకు లోఁబడి వారిచే దండింపఁబడవలసినవారు గనుక జుట్టు వంగఁదీసి గుద్దుట కనుకూలముగా నుండుటకై తల గొఱిగింపరని యాతఁడు చెప్పెను. ఆ దేశమునం దింకొక విచిత్రమయిన యాచారము గలదు. ఇరువది సంవత్సరములు దాటిన తరువాత భార్యలను పోఁగొట్టుకొన్న భర్తలు కందఱకును పండ్రెండవ నాఁడు ముక్కుయొక్క ముందఱిభాగమును కత్తిరింతురు. ఈయాచారమును బట్టియే వెనుక నాయజమానురాలయిన ఫాంఢీభంగీగారు నాభార్య నాచిన్నతనములోనే పోయినదని గ్రహించినారు. ముక్కుకత్తెరలు ప్రతి గృహమునందును ఒక్కొకటి యుండును. మనదేశమునందీసదాచారమును నెలకొల్పవలెనని యొక కత్తెర సంపాదించి నాతో

తెచ్చినాను. విరూపు లగుటచేతనో యేమోకాని యీయుక్కడి పురుషులయం దక్కడ వ్యభిచార మెంతమాత్రమును గానఁబడదు. అట్లు లేకపోవుట కీనాసికాచ్ఛేదనమే కారణ మగుటకు సందేహము లేదు. పురుషులకు చేయుటచేత నిది దురాచారమయినను స్త్రీల విషయమయి జరిగించినపక్షమున తప్పక సదాచారమే యగును. మన వితంతువుల కిట్లు ముక్కుకోసిన పక్షమున వారిలో వ్యభిచారము సమూలముగా నశించుననుటకు సందేహముండదు. ఇటువంటి సదాచారము మనస్మృతులలో నెక్కడ నైనను జెప్పఁబడి యుండకపోదు కాఁబట్టి యీయాచారమును మనము మనదేశమునందు తప్పక నెలకొల్పవలయును. నేను ధర్మశాస్త్రములను వెదకి దీని కాధారముగా కారిక నెందయినను కనిపెట్టెదను. ఇప్పుడున్న స్మృతులలో దీని కాధార మొకవేళ దొరకకపోయినను ఖిలస్మృతులయందయినను తప్పక యుండును గాని యుండకపోదు. ధర్మజ్ఞసమయముకూడ ప్రమాణమేగనుక మన పండితులందఱును వెంటనే సభచేసి శీఘ్రముగా నిట్టినిబంధనము నొకదాని నేర్పఱుపవలయును.

ఆదేశమునందు సహితము మనదేశమునందువలెనే పత్నులు వయస్సున చిన్నవారుగాను, భర్తలు పెద్దవారుగాను ఉందురు. ఇష్టమున్నయెడల స్త్రీ యనేక భర్తలను చేసికొనవచ్చునుగాని సంస్థానాధీశ్వరులలోఁ దక్క సాధారణముగా స్త్రీలొక్కొక్క భర్తతోనే తృప్తి పొందియుందురు. భర్తలు పుట్టినిండ్లకు వెళ్ళినప్పుడును, రోగాదికముచేత నశక్తులయి యుండినప్పుడును, స్త్రీలు కామాతురలయియున్నవారు భోగపురుషులయొద్దకు పోదురు. పయికారణములు రెండును లేకపోయినను ధనవంతురాండ్రయిన స్త్రీలు భోగపురుషుల నుంచుకొందురు. ఈభోగపురుషు లుగ్గుపాలనాటినుండియు స్త్రీలను వలపించి తమవలలలోఁ బడవేయఁ దగినవిద్యలనభ్యసింతురు. హృదయరంజకము

యిన సంగీతము వారికడనే యుండుటచేత సంగీతము పాడనేర్చిన కుల పురుషునిగాని స్త్రీనిగాని మిక్కిలి నీచముగాఁజూతురు. సంగీతము వృత్తిగాఁగల కుల స్త్రీలను పంక్తిభోజనములకు రానియ్యరు. కామో ద్రేకమును గలిగించెడు శ్రావ్యములయిన పాటలను, సరసోక్తులను, వశ్యౌషధములను, వశీకరణమంత్రములను, హావభావాదులను దెలి పెడు నేత్రహస్తాద్యభినయములను, నేర్చుకొని భోగపురుషులు గడ్డము లను మీసములను తలను దువ్వుకొని నానా విధములయిన యాభరణ ములతోను పుష్పములతోను శరీరము లలంకరించుకొని, చిత్రవర్ణ ములుగల వస్త్రములను ధరించి, మొగములకు తళుకుతళుకు మనెడు వర్ణమేదో వేసికొని, దానిమీఁద సువాసనగల బంగారువర్ణముగల పొడుమేదో చల్లుకొని, అత్తరుమొదలైన సుగంధద్రవ్యములను పూసి కొని, తమ మేనితావులు వీధుల గుబులుకొనఁగా దీపములు పెట్టిన తరువాత రూపమునుధరించిన గృహదేవత లనునట్లుగా దీపములవెలు తురున తళుకుతళుక్కున మెఱయుచు, దారినిపోవు యువతుల హృదయ ములు సంచలించునట్లుగా ప్రతిదినమును తమగుమ్మములో నిలుచుండి స్త్రీలు తారసించినప్పుడెల్లను సిగ్గుపడి లోపలికిపోయి తలుపుచాటునుండి మొగమీవలికిఁబెట్టి తొంగితొంగి చూచుచుందురు. అటువంటి సౌంద ర్యముగల పురుషులు మనదేశమునందు లేరు. మణులుచెక్కిన బంగరు బొమ్మలవలె నిలువఁబడి భూమికి దిగిన మెఱుపుతీఁగవలె వారు దీప ములవెలుతురున మెఱయుచున్నప్పుడు నావంటి పురుషులకు సహితము పోయి పయినిబడి కౌఁగిలింపవలెనని బుద్ధిపుట్టుచున్నప్పుడు యువతులు వారినిమోహించి వారివలలోఁబడుట యేమియాశ్చర్యము? ఏఁబది యేండ్లుదాటినవారు సహితము తెల్లపడిన వెండ్రుకలకు నల్లరంగువేసి కొని యలంకరించుకొని పదునాఱేండ్ల బాలకుమారులవలెఁ గానఁబడు దురు. అయినను మనదేశమునందు వివాహములు మొదలయిన శుభ

కార్యములలో వేశ్యలను పాటలకు పిలుచునట్లుగా వీరిని శుభకార్యములకు పిలువరు; మన దేవదాసులవలె వీరు దేవాలయముల యందును గానరారు. గృహదేవతలవలె నుండెడు వీరికి గృహములే దేవాలయములు; వీరే యందుండెడు దేవతలు. ఈదేవతాసందర్శనము నిమిత్తమయియే ధనవంతురాండ్రయిన స్త్రీలు వారి యాలయములకుఁ బోయి తమదేహములను విత్తములను వారికి సమర్పించి వారి ప్రసాదమును వేఁడుచుందురు. దేవతాభక్తిగలవారు ధనాదులయందు వైరాగ్యముగలవా రగునట్లే యీదేవతలను సదా సేవించువారును నిస్పృహత్వముచేత ధనముకొల్లపెట్టి తాము బోగులగుదురు. మనదేవతలకువలెనే యీభోగదేవతలకును పరభార్యలయందే సంతానప్రాప్తి. అయినను మనదేవతలకువలె అమృతత్వములేనివీరికి వంశాభివృద్ధి యెట్లో నాకు తెలిసినదికాదు. విశేషవిత్తమిచ్చి బీదల చక్కని బిడ్డలను గొని వీరు వారిని చిన్నప్పటినుండియు భ్రమరకీట న్యాయముచేత మర్త్యత్వమునుండి దేవతాత్వమునకు లేవఁదీయుదురఁట !

అక్కడ సహితము వివాహములకు కన్యావరులయిష్ట మక్కఱ లేదు. తల్లిదండ్రులే ముఖ్యముగా తల్లులే కన్యావరణము చేయుదురు. పురుషులు యుక్తవయస్సు వచ్చినతరువాత వివాహముచేసెడు పక్షమున కురూపిణులయిన పత్నులను చేసికొనుటకంగీకరింపక తల్లిదండ్రులు చెప్పినమాటవినక తిరస్కరింతురుగనుక పురుషులకు గురుధిక్కారదోషము కలుగకుండఁ జేయుటకయి చిన్నతనములోనే వివాహములు చేయు సదాచారమును వారిధర్మశాస్త్రములు విధించుచున్నవని చెప్పుదురు. వారిధర్మశాస్త్రములనుబట్టి స్త్రీకి పదునాఱు సంవత్సరములకు లోపల గర్భాధానము చేయఁగూడదు. పదునెనిమిదవ సంవత్సరము నందు చేయుట శ్రేష్ఠము. గర్భాధానమునాఁటికి పురుషున కిరువది సంవత్సరముల వయస్సుండవలెను. పదునాఱేండ్ల ప్రాయమునసే స్త్రీకి

గర్భాధానము చేసినను పురుషునకప్పటి కిరువది సంవత్సరముల యీడుండవలెను గనుక, సాధారణముగా పత్నికంటె భర్తనాలుగుసంవత్సరములు పెద్దవాఁడుగానుండవలెను. రెండవపెండ్లిస్త్రీ కీనియమము లేదు. అప్పుడు భర్త యెంతచిన్నవాఁడుగానయిన నుండవచ్చును. అయినను పురుషున కిరువదిసంవత్సరములు వచ్చువఱకును మాత్రము పునస్సంధానము చేయఁగూడదు. అందుచేత పురుషులెదిగి కాపురమునకు వచ్చువఱకును స్త్రీలిష్టమున్నయెడల భోగపురుషుల నుంచుకోవచ్చును. పురుషునకు పండ్రెండవ యేఁడు మొదలుకొని పదునాఱవయేఁడువచ్చులోపల వివాహముచేయుదురు. భార్యలకన్న భర్తలు పెద్దవారుగా నుండవలసినందుకు వారనేకకారణములు చెప్పుదురు. అందొకకారణము పురుషులకంటె ముందుగా స్త్రీలకు యుక్తవయస్సువచ్చుట. స్త్రీలకు యుక్తవయస్సు వేగిరముగావచ్చుటయే పురుషులకంటె స్త్రీలుశ్రేష్ఠురాండ్రగుటకు గొప్పనిదర్శనమనివారు చెప్పుదురు. భర్తలు భార్యలకంటె పెద్దవారుగా నుండవలెననుట కింకొకకారణము పత్నులెదిగిన తరువాత కనిపెట్టుకొని యుండకుండుటకును, పురుషులు పత్నీసేవ చేయుటకు సమర్థులుగా నుండుటకు అని యీవఱకే చెప్పఁబడినది ; అక్కడ వంటచేయువలసినవారు పురుషులేయనియు నీవఱకే చెప్పఁబడినది. మన దేశమునందువలె స్త్రీలు వంటచేసెడుపక్షమున, వారు గర్భిణులయి ప్రసవించిన సమయములు మొదలయినవానియందు విఘ్నముకలిగి చిక్కులు కలుగునుగనుక, అటువంటి యాటంకములు కలుగకుండుటకయి భగవంతుఁడే పురుషులను పాకముచేయువారినిగా నిర్మించెనని వారువాదింతురు.

మనదేశమునందు స్త్రీలకు రాణివాసమున్నట్లే యాదేశమునందు పురుషులకును గలదు. మనదేశమునం దట్టియాచారము లేకపోవుటచేత దానికేమని పేరు పెట్టవలయునో నాకు తెలియకున్నది. రంఢీభాష

యందు దానికి "ఘోఢా" యని పేరు. అది మనదేశమునందలి ఘోషాపదముతో సమానమయినది. ఒకవేళ నది ఘోషాశబ్దభవమై యుండును. వర్ణవ్యత్యయవిధినిబట్టి తద్భవమునందు "షా" కు "ఢా" రావచ్చును. దానిని నేను రాణివాసమునకు ప్రతిగా రాజవాసమని పిలిచెదను. మనదేశమునందలి స్త్రీలకువలె రాణివాసము పంట్రెండవ యేట నారంభముగాక యీదేశమునందు పురుషులకు రాజవాసము పదునాఱవయేట నారంభమగును. అక్కడి రాజవాసము మనరాణివాసమువలెఁ గాక మిక్కిలి విచిత్రమయినదిగా నుండును. సంస్థానాధీశ్వరులును ధనికురాండ్రును మనమిక్కడ ధనమునిమిత్తము చేయించినట్టుగా పెద్దయినుపపెట్టెలను చేయింతురు. ఒక్కొక్క పెట్టెయెత్తు ఏడడుగుల ఆఱంగుళములు ; నిడివి యేడడుగుల మూఁడంగుళములు ; వెడల్పు నాలుగడుగుల రెండంగుళములు. చుట్టునుఅమర్చిన యినుపరేకుదళసరి ముప్పాతిక అంగుళము. దానితలుపు రెండడుగుల వెడల్పును నాలుగడుగులయెత్తునుకలదిగానుండును. దానితాళముమాఱుచెవికిరాక బ్రహ్మభేద్యమయినదిగానుండును. ఈపెట్టెకు గాలివచ్చుటకును వెలుతురువచ్చుటకును రెండువైపులను గోడలకు అడుగు చతురముగల రెండుగవాక్షములుండి వానికడ్డముగా ఇనుపకమ్ములు వేయఁబడియుండును. ఈరాజవాసమునందు పదునాఱు సంవత్సరములు వచ్చినది మొదలుకొని భాగ్యవంతులపురుషులు పగిలెల్లను నిర్బంధింపఁ బడుదురు. ప్రాతఃకాలమున స్త్రీలభోజనము లగునప్పటికి తొమ్మిదిగంటలగును. తరువాత పదిగంటలకు గోపలభర్తలభోజనములగును. భర్తలభోజనములుకాఁగానే పత్నులు తమపురుషులను పయినివర్ణింపఁబడిన రాజగృహములయందుఁ బెట్టితాళమువేసి తాళముచెవి తమరొద్దనుంచుకొని రాజకీయ కార్యస్థానములు మొదలయినవానికిఁ బోవుదురు. వారు మరల సాయంకాల మయిదుగంటల కింటికివచ్చి తాళముతీయఁగా

పురుషులీవలకువచ్చి వంట మొదలయినపనులు చేయుదురు. దీనిని బట్టి యినుపగదులలో పురుషులు పగలెల్లను సోమరులయి హాయిగా మహారాజులవలె నిద్రపోదురని మీరనుకొందురేమో మీయూహ సరియైనదికాదు. పరుండుట కాగదిలో రెండడుగుల వెడల్పును అయిదడుగుల పొడుగునుగల మంచమొకటియున్నను, అందులోనే పిండి మొదలయినవి విసరుటకు తిరుగండ్లును కూరలుతరుగుటకు కత్తిపీటలును తక్కిన పనులుచేయుటకుతగిన సాధన సామగ్రియు నుండును గనుక వారందులోనే పనిపాటులుచేసి కావలసినప్పుడు మంచముమీఁద వెన్నువాల్తురు. ఈయాచారముచేత రంఢీ దేశమునందు కులపురుషులలో వ్యభిచారమన్నమాట లేదు. స్త్రీలకెప్పుడును పురుషులమీఁద అనుమానము విస్తారముగుటచేత ఈపురుషులమీఁదకూడ దోషారోపణములు చేయుదురుగాని నేను చూచినంతవఱకు పురుషులకొక్కరికిని గర్భములురాక పోవుటచేత నేను వారిమాటలు నమ్మను. ఈపెట్టెలనుచేయు స్త్రీలు మాఱుతాళము చెవులను చేసి తమయొద్దనుంచుకొని విశేషధనమును స్వీకరించి ధనికురాండ్రయిన యితరస్త్రీల కమ్ముదురనియు, అందుమూలమున వ్యభిచారము జరుగుననియు, అసూయగలవారు లేనినిందలు కట్టుదురు. ఇనుపపెట్టెలను కొనుటకు శక్తిలేనివా రీరీతిగా కఱ్ఱపెట్టెలను చేయింతురు. అందుకును సమర్థులుకానివారు తమపతులను గదులలోనేపెట్టి తాళముచేసి దానితోనే తృప్తిపొందియుందురు. ఈయాచారమును మనముతప్పక మనదేశములోకూడ స్థాపింపవలెను. అనుభవజ్ఞుఁడనైన నామాటవిని మీరీ పెట్టెలపద్ధతిని మనదేశములో వ్యాపింపఁజేసి స్త్రీలనందుంచి తాళమువేయుచు వచ్చినపక్షమున, అత్యల్పకాలములోనే మనభరతఖండమునందు జారత్వము రూపుమాసిపోయి మనదేశము మహాపవిత్రమయినదగును. ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు జరుపుటకువీలుగలుగునుగనుక మనపెట్టెలకు మాత్రము గవాక్షములుం

డనియ్యఁగూడదు. మనదేశమునందు పెట్టెలుచేయువారు పురుషులగుటచేత తాళము చెవులవిషయమయి యీదేశములో స్త్రీలుజరుపుదు రను మోసపుపనులు మనదేశములో నుండవు. అంతేకాక యీపేటికానిర్మాణమువలన స్త్రీలకు మానరక్షణము కలుగుటయే కాక కమ్మరులకును వడ్రంగులకును క్రొత్తజీవనాధారము కలిగి దేశము భాగ్యసంపన్నమగును. కాఁబట్టి నాహితోపదేశమును మీరశ్రద్ధ చేయఁబోకుఁడు. నాదేశాటనమువలనఁగదా భరతఖండమున కీమహోపకారము కలుగుచున్నది! దేశాటనము బహులాభప్రదమని పెద్దలన్నమాట వ్యర్థమగునా?

పురుషులకు నలువది సంవత్సరములు దాటఁగానే రాజవాసబంధవిమోచనమగును. ఈనిర్బంధము వితంతుపురుషులకు సహితముండను. అందుచేత పురుషులు స్వేచ్ఛగానుండుటకయి పత్నులకు విషప్రయోగములు చేసియుందురుగాని, వితంతువులు కాఁగానే ముక్కుకోయుదురన్న భయముచేత నట్టిపనికి సాహసింపక వారు పత్నిభక్తికలవారయి యుందురు.

ఆఱవ ప్రకరణము

నాయజమానురాలైన ఫాంఢీభంగీగారు విద్వాంసురాలైన భాంగీఫిండీగారిని నియమించి నాకింట విద్యచెప్పించుటయు, రంఢీ భాషలో నేను తగినంత పాండిత్యమును సంపాదించినతరువాత దొరతనమువారు క్రొత్తగాస్థాపించిన పురుష పాఠశాలకు నన్ను పంపుటయు అక్కడ సహపాఠియగు మఱియొక పురుషునితో నాకు మైత్రికలుగుటయు మీకీవఱకే తెలిపియున్నానుగదా? మేమిరువురమును తప్ప మఱియెవ్వరును పురుషు లాపాఠశాలలో చేరలేదు. మాకుపాధ్యాయుఁడుగా నియమింపఁబడిన జాతిపురుషునిపేరు చామర్లీ. అతఁడు

రంఢీభాషయందు విశేషపాండిత్యము కలవాఁడు కాకపోయినను స్వభాషయందు మహావిద్వాంసుఁడయి సంగీతమునందును చిత్రలేఖనమునందును శిల్పములయందును ప్రకృతిశాస్త్రములయందును నిరుపమానసామర్థ్యముగల నాగరికాగ్రగణ్యుఁడు. అతఁడు మాకిరువురకును విద్య చెప్పుటయేకాక పురుషులు పొందఁదగిన స్వాతంత్ర్యములనుగూర్చియు విద్యాభ్యాసమువలనఁ గలుగు లాభములనుగూర్చియు కూడ పలుమాఱు బోధించుచుండెను. పురుషవిద్యాస్వాతంత్ర్యములు నాకు క్రొత్తవిగా గానఁబడకపోయినను దేశాచారమునుబట్టి స్త్రీలకు దాస్యము చేయ నలవాటుపడిన నాసహాధ్యాయునికి మాత్రమవి వింతగాఁ గనఁబడి యుత్యుత్సాహమును గలిగించుచు వచ్చెను. మాయుపాధ్యాయుఁడుపదేశించిన బోధనలవలనను చేసిన యుపన్యాసములవలనను గాకపోయినను స్త్రీలయధికారమును రూపుమాపి యీదేశమునందు పురుషస్వాతంత్ర్యమును నెలకొల్పవలెనన్న యభిలాషచేత సహజముగానే వారిరువురకన్నను నాకెక్కువ యుత్సాహముండెను. నా సహాధ్యాయుఁ డించుమించుగా నిరువది సంవత్సరముల ప్రాయముగలవాఁడు; అపత్నీకుఁడు; నవనాగరికురాలయిన యప్పగారి ప్రోద్బలమువలన చిన్నప్పటినుండియు కొంచెము విద్య నేర్చినవాఁడు. పూర్వము లక్ష్మణస్వామివారు శూర్పణఖ ముక్కుకోసినట్లుగా, గురువులవారపత్నీకుఁడయిన యాతని ముక్కు నీవఱకే మొదలంటఁ గోసియుందురుగాని, జాతిభాషచదివి నవనాగరికురాలయి రాజకీయోద్యోగమునందున్న యాతని యప్పగా రావని సాగనిచ్చినదిగాదు. బంధుజనులకు విరోధముగా నిప్పుడాతనిని రాజకీయపాఠశాలకు పంపినదియు ఆయప్పగారె. సహపాఠియైన నామిత్రునిపేరు భాడ్జీఫోడ్. నేను క్రమముగా ప్రతిదినమును పాఠశాలకు పోయి పాఠమును చదువుచున్నను, నామిత్రుడు మాత్రము నోములు మొదయిలనవాని నిమిత్తము వారమునకు మూఁడు నాలుఁగు దినములు బడి మానుచు

వచ్చెను. మనదేశమునందు స్త్రీల కెన్నినోములున్నవో యాదేశమునందు పురుషుల కంతకంటె రెట్టింపునోములున్నవి. వారాదివారమునాఁడు ప్రాతఃకాలమునందు కందపిలకను పూజింతురు; సాయంకాలమునందు పెండలపుదుంపను పూజచేయుదురు; సోమవారమునాఁడు మధ్యాహ్నము సన్నకంటిని పూజింతురు; సాయంకాలమునందు రుబ్బురోటిని పూజచేయుదురు. నడుమనడుమవచ్చు విశేషవ్రతములుగాక యీప్రకారముగా దినమునకు రెండేసిచొప్పున పురుషులు సంవత్సరమున కేడువందల ముప్పదినోములు నోతురు. సామాన్యపురుషులన్నినోములను నోచరుగాని యుపత్నీకులును విత్తవంతులును విశేషముగా నోములను నోచి వానితోఁ కాలక్షేపము చేయుచు, తమవిత్తమును గురుతక్కరాచార్యులకు సమర్పించుచుందురు. మాసహాధ్యాయుఁడిన్ని నోములు నోచుచుండుట యప్పగారి కిష్టములేకపోయినను, అప్పగారికి తెలియకుండ నతఁడు బడిమాని యామె కొలువునకు పోయిన తరువాత రహస్యముగా ముసలిదయిన తల్లియొక్కయు ఇంటనున్న యితరపురుషులయొక్కయు ప్రోత్సాహముచేత నోములు నోచుచుండును. ఈనోములు నిష్ఫలములని నేనును మా యుపాధ్యాయుఁడయిన చామర్జీగారునుకూడ పలుమాఱు నామిత్రుఁడయిన భాఢీఫోడ్కు బోధించుచువచ్చితిమిగాని యాతఁడు మావద్ద నాలాగున నేయని తలయూడించి నోములు మానివేసెదనని యొట్లుపెట్టుకొనుచువచ్చినను మమ్ము విడిచి యింటికిపోఁగానే యామాటలుమఱచి యథాప్రకారముగానే ప్రవర్తించుచుండెను. ఎంత చదువుకొన్నను చిరకాలమునుండి వచ్చుచున్న యాచారము నొక్కసారిగా మానుట యెంతటివారికిని కష్టసాధ్యముగా నుండును. అందుచేత నేనాతనిని ప్రతిదినమును పాఠశాలకు తోడితెచ్చుటకయి యాతని యింటిమార్గముననే పోయి యాతనిని నాతోఁపిలుచుకొనిపోవుచుంటిని.

ఇట్లు కొంతకాలము నడిచినపిమ్మట మేమిద్దఱమును గలిసి యొకనాఁడు పాఠశాలకుఁ బోవుచుండఁగా మార్గమధ్యములో నాకొకవిచిత్రమును జూపెదను రమ్మని నామిత్రుఁడు నన్నూరిబయలికిఁ దీసికొనిపోయెను. అవలకే వేడుకచూచుటకై స్త్రీలచ్చటికి తీర్థప్రజలవలె వచ్చియుండిరి. ఆగుంపులో నడుమనడుమ పత్నీవియోగము పొందని పుణ్యపురుషులును కొందఱుండిరి. ఆపట్టణములో గతదినమురాత్రి ధనికురాలయిన యొకవృద్ధవణిజస్త్రీ మృతినొందెను. ఆముసలిదాని భర్త మృతురాలయిన తనపత్నితోఁగూడ సహగమనముచేయుటకు నిశ్చయించి శ్మశానవాటికకు పోయినందున వినోదముచూచుటకును పుణ్యమును సంపాదించుకొనుటకును వేలకొలఁదిజను లక్కడఁగూడిరి. మేము వెళ్లునప్పటికే చేయవలసిన కర్మయంతయు జరగినది. మేమువెళ్లిన తరువాత ముసలిదానిశవమును నలుగురు మోసికొని పోయి యావఱకు త్రవ్వియుంచినగోతిలో నిలువుగా బోరగిల పరుండఁబెట్టిరి. అంతట పురోహితస్త్రీలు మంత్రములుచదువుచు భర్తనుచేయి పట్టుకొని యాగోతివద్దకుఁగొనిపోఁగా, అఱువదియేండ్ల ప్రాయముగల యాముసలివాఁడు తనశరీరమున నున్న రెండుమూఁడునగలను దీసి చెంత నున్నపురుషులకు దానముచేసి సంతోషపూర్వకముగా సమాధిలోనికిదిగి పత్నియొక్క కుడిప్రక్కను తానునుబోరగిల పరుండెను. అప్పుడు పురోహితస్త్రీలుమనదేశములో వేదఘోషచేసినట్లుగా గడియసేపేవో మంత్రములుచదివి యేవోకర్మలు చేయుచుండిరి. ఈలోపలపన్నిద్దఱుస్త్రీలు పెద్దగంపలనిండ మన్నుపట్టుకొని గోతిచుట్టును నిలుచుండిరి. అప్పుడు మహాధ్వనితో వాద్యములు మ్రోగుచుండెను. ఆసందడిలో ముఖ్యురాలయిన యాజకస్త్రీ యేదోమంత్రము చదివి చేయివిసరఁగానేయొక్కసారిగా పన్నిద్దఱు స్త్రీలును తమగంపలలోని మన్ను మీఁదపోసిరి. అటు తరువాత పుణ్యపురుషులొక్కరొక్కరేవచ్చి తట్టెడుతట్టెడుమన్ను

మీఁదపోసి మొక్కిపోవుచువచ్చిరి. పాఠశాలకు పోవు వేళమించుచున్నదని యాస్థలమునువిడిచి నామిత్రుఁడును నేనును దారిపొడుగునను సహగమనవిషయమై మాటాడుకొనుచు వేగముగా నంతట పాఠశాలకుఁబోయితిమి. ఆదేశములో నేఁబదియేండ్లు దాటినతరువాతఁగాని పురుషుఁడు సహగమనము చేయరాదఁట. ఏఁబదియేండ్ల ప్రాయమువఱకును పత్నితోఁగాపురముచేసిన పురుషుఁ డాదేశములో పుణ్యపురుషుఁ డనఁబడును. అట్టి పుణ్యపురుషుఁడు పత్నిమరణసమయమునందు సహగమనము చేసినపక్షమున ముప్పదిమూఁడు తరములవఱకును తనతల్లివంకవారిని తండ్రివంకవారిని మాత్రమేకాక తనపత్నియొక్క తల్లివంకవారిని తండ్రివంకవారినికూడ తరింపఁజేసి మహాపాపులను సహితము పుణ్యలోకమునకుఁ బంపునఁట. ఆదేశమునందు శవములను పాతిపెట్టుటయేకాని దహనము చేయుటలేదు. సమాధియందు దంపతులను బోరగిల పరుండఁబెట్టుటకు కారణ మేమయిన నున్నదాయని నామిత్రుని నడిగినాను. పుణ్యలోకములు క్రిందితట్టున నుండునుగనుక వారియాత్మలు తిన్నగా నడుగువంక పోవుటకయి యట్లు చేయుదురని యాతఁడుత్తరముచెప్పెను. పుణ్యలోకములు పయినుండుటచే నూర్ధ్వలోకము లనఁబడుననియు, పాపలోకములు క్రిందనుండుటచే నధోలోకములనఁబడుననియు మనశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. ఆదేశమువారు శాస్త్రవిరుద్ధముగా పుణ్యలోకములే క్రిందనుండు ననుచున్నారు. పుణ్యపాపశబ్దముల ప్రయోగమెట్లున్నను వారిప్రకారముగా సమస్తవిషయములలోను పురుషుల నన్యాయము చేయుటచేత వా రధోలోకములకేగుట నిశ్చయమని నేననుకొన్నాను. ఈసహగమనమును వారిభాషలో భూతీర్ఘూటీయందురు. స్వర్గయాత్రయని దానికర్థము. ఈసంభాషణ ముగియునప్పటికి మేముపాఠశాల చేరినాము. మాయుపాధ్యాయుఁడు చాలసేపటినుండి మానిమిత్తము వేచియుండి మేముపోఁ

గానే యింతయాలస్య మేలచేసితిరని యడిగెను. ఆలస్య కారణమును మేము "స్వర్గయాత్ర"ను జూడఁబోవుటగాఁ జెప్పితిమి. అందు మీఁద నతఁ డాదినము పాఠములుకట్టిపెట్టి నిజముగా నది నరకయాత్ర కాని స్వర్గయాత్రకాదనియు, అటువంటి క్రూరకృత్యమును జనులు వివేకముకలిగి తమంత మానకపోయినను దొరతనమువారు బలవంతము గానైనను మాన్పవలెననియు బహుదూరము చెప్పెను. ఈప్రసంగ ములో మనదేశాచారము సంగతికూడవచ్చినది. పురుషుల విషయ మయి యిట్లుచేయుట దారుణ కృత్యమయినను భర్తృమరణము సంభ వించినప్పు డనుగమనముచేయుట పతివ్రతలైన భార్యలకు పరమధర్మ మనియు, ఈదేశమునందువలె ముసలివాండ్రు మాత్రమేకాక యేడెని మిది సంవత్సరముల బాలికలు సహితము భర్తలుపోయినప్పుడు పూర్వ కాలమునందు మాదేశములో సహగమనము చేయుచుండి రనియు, మాదేశమున కన్యదేశీయులు ప్రభువులగుటచేత వారి సదాచారమును మాన్పించి పాపము కట్టుకొనిరనియు చెప్పి సహగమన మాహాత్మ్య మును బోధించితిని. భర్తలు మృతినొందినప్పుడు భార్యలు భర్తలచితి మీఁదనెక్కి నిమిషములో నగ్నిహోత్రజ్వాలల కాహుతులగుదురని నేనుజెప్పినప్పు డతఁడది క్రూరకృత్య మనియు, దొరతనమువారు దానినిమాన్పుట శ్లాఘ్యకార్యమే యనియు, తనదేశమునందు ప్రభు త్వమువారి కట్టిసాహసము లేకయున్నదనియు, మహోవ్యసనముతోఁబలి కెను. పురుషులను ప్రాణములతోఁ బూడ్చిపెట్టెడు దురాచారమును మాన్పుటయవశ్య కర్తవ్యమని నేనాతనితో నేకీభవించినను, మనదేశపు సంగతినిమాత్ర మతఁడు తిన్నఁగా నాలోచించలేదనియు శాస్త్రము లున్నసంగతి యతఁ డెఱుఁగఁడనియు భావించి మాది కేవలాచారము కాదనియు, ప్రత్యక్షశాస్త్రసిద్ధమనియు, ఈకలియుగములో పరమ ప్రమాణమయిన పరాశరస్మృతియందు

శ్లో. త్రిస్రఃకోట్యర్ధకోటీచ యానిలోమాని మానుషే
తావత్కాలం వసేత్స్వర్గే భర్తారం యానుగచ్ఛతి.

అని భర్తతోడ సహగమనము చేసినపుణ్యాస్త్రీ మనుష్యదేహమున నెన్ని రోమములుండునో యంతకాలమనఁగా మూఁడుకోట్ల యేఁబదిలక్షల వేలయేండ్లు స్వర్గసుఖమును పొందునని చెప్పఁబడినదనియు, "యాని లోమానుమానుషే. తావంత్యబ్దసహస్రాణి" యని హారీతుఁడుకూడ స్పష్టముగాఁ జెప్పినాఁడనియు ఆంగీరస స్మృతియందు

శ్లో. బ్రహ్మఘ్నోవా కృతఘ్నోవా మిత్రఘ్నోవాపి మానవః
తంవై పునాతి సానారీ ఇత్యంగీరసభాషితమ్.

అని సహగమనముచేసిన స్త్రీ భర్త బ్రహ్మఘ్నుఁడయినను కృతఘ్నుఁడయినను మిత్రఘ్నుఁడయినను కూడ నతనిని పవిత్రుని జేయునని చెప్పఁబడిన దనియు, అందుచేత శాస్త్రవిహితమైన యీ యాచారమును నిషిద్ధమని చెప్పఁగూడదనియు, ఆస్తికు లయిన వారందఱును శాస్త్ర ప్రమాణమును శిరసావహించి యల్పమైన మనుష్యబుద్ధికి క్రూరముగా కానఁబడినను తప్పక యనుష్ఠింపవలసినదనియు, నింద్యమైన యాచారమును శిష్టులయిన మావా రంగీకరించియుండరుగనుక తప్పక యిది సదాచారమే యనియు నేను నొక్కి చెప్పినాను. అందుమీఁద నతఁడు కొంచెముసే పాలోచించి స్వప్రయోజనపరులైన మనుష్యులెవ్వరో యేవోకారణములచేత నట్టి శ్లోకములను కల్పించియుందురని పలికెను. నేనామాటల కొడఁబడక యవిమనుష్య కల్పితములగుట సాధ్యముకాదనియు, మనుష్య కల్పితములైన పక్షమున,

"నమోద్యాముకే మాసి అముకేపక్షేఽముకతిథౌ అముకగోత్రా శ్రీమతీ అముకీదేవీ అరుంధతీసమాచారత్వపూర్వక స్వర్గలోక మహీయమానత్వ మానవాధి కరణక లోమసమ సంఖ్యాబ్దావచ్ఛిన్న స్వర్గవాస భర్తృసహిత మోదమానత్వ మాతృపితృ

శ్వశురకులత్రయపూతత్వ చతుర్దశేంద్రావచ్ఛిన్న కాలాధికరణకా ప్సరోగణస్తూయమానత్వ పతిసహిత క్రీడమానత్వ బ్రహ్మఘ్న కృతఘ్న మిత్రఘ్న పతిపూతత్వ కామా భర్తృజ్వాలచ్ఛితారోహణ మహం కరిష్యే "

అని సంకల్పమేల పుట్టెననియు, మొట్టమొదట దీనికొక్కదానికి నాకు సమాధానము చెప్పవలసిన దనియు, నేను కోరితిని. ఆసంకల్పమున కర్థమేమని యతఁడు నన్నడిగెను. " నమస్కారము. నేఁడు ఈమాసమున ఈపక్షమున ఈతిథియందు ఈగోత్రముగలట్టియు ఈపేరుగలట్టియు శ్రీమతినైన నేను అరుంధతివలె నడుచుకొనుటవలనఁ గలిగెడు స్వర్గలోకమహిమను పొందుటకును, మనుష్యశరీరమునం దెన్నిరోమము లుండునో యన్ని సంవత్సరములు భర్తతోఁగూడ స్వర్గవాససుఖ మనుభవించుటకును, తల్లియొక్కయు తండ్రియొక్కయు మామగారియొక్కయు మూఁడువంశములను పవిత్రము చేయుటకును, పదునలుగురింద్రులకాలమువఱకును అప్సరోగణముల స్తుతిని పొందుచు పతిసహితముగా క్రీడించుటకును, బ్రహ్మహత్య చేసినవాఁడయినను కృతఘ్నుఁడయినను, మిత్రద్రోహియయినను భర్తను పవిత్రుని చేయుటకును, కోరి, మండుచున్న భర్తయొక్క చితినెక్కెదను " అని పైసంకల్పమున కర్థమని నేను వివరముగా బోధించినాను. అర్థము విన్నతరువాత సహితము మాయుపాధ్యాయుఁడు సహగమనము మంచికార్యమని యొప్పుకొనక యిట్టిసంకల్పమును కొంచెము సంస్కృతము చదువుకొన్నవారెవ్వరైనను కల్పించ వచ్చునని సమాధానము చెప్పెను. ఇది కల్పన కాదనియు, ధర్మశాస్త్రములలో

" శ్లో. మృతేభర్తరి యానారీ సమారోహేద్ధుతాశనమ్
సారుంధతీ సమాచార స్వర్గలోకే మహీయత. "

అనియు,

"శ్లో. యాచ భర్తృపరా నిత్యం స్తూయమానాప్సరోగణైః
క్రీడతే పతినాసార్థం యావదింద్రాశ్చతుర్దశ."

అనియు, ప్రమాణములున్నవనియు, ప్రమాణబద్ధులమయిన మనము శాస్త్రతిరస్కారము చేయఁగూడదనియు, నేనెంత వాదించినను నామాటలయందు గౌరవముంచక మూర్ఖుఁడయి యతఁడు సర్వకారుణ్యుఁడయిన యీశ్వరుఁ డిట్టి క్రూరకృత్యమును విధించి యుండఁడనియు, ఇది యింతయు వితంతువుల ధన మపహరింపఁ గోరియో మఱియెందుచేతనో స్వప్రయోజన పరులయినవారు చేసిన మోసమనియు, యుక్తికిని నీతికిని విరుద్ధముగానున్న శాస్త్రములను నమ్మరాదనియు, అతఁడేవేవో కుయుక్తులను పన్నుట కారంభించెను. ఆమాటలకు నేను చెవులుమూసికొని హరినామస్మరణ చేసికొని శాస్త్ర విశ్వాసములేని నాస్తికులతో సంభాషించినచో దోషము వచ్చునని యెంచి యాప్రసంగము నంతటితో చాలించితిని.

అతఁడుమాత్రము సహగమన విషయము నంతటితో విడువక నాకనిష్టముగా నుండునని దానిని దూషించుటమాత్రము మానివేసి "సహగమనమును దొరతనమువారు మాన్పుటకు పూర్వము మీదేశములో సంవత్సరమున కెన్ని యనుగమనములు జరగుచువచ్చె" ననియు, "ఇప్పుడు మీదేశములో నెందఱువితంతువు లున్నారు" అనియు, నానావిధములయిన ప్రశ్నలువేయ మొదలుపెట్టెను. నాకు విద్యాగురువుగానున్న పెద్దమనుష్యుఁ డడిగినదానికి ప్రత్యుత్తరము చెప్పకుండుట మూర్ఖతగా నుండుననియెంచి నాకు తెలిసినంతవఱకు కాతఁడడిగిన ప్రశ్నల కన్నిటికిని నే నిట్లుత్తరములను చెప్పితిని :—

"మాదేశములో సహగమన సదాచారమును మాన్పుటకయి మొట్టమొదట మతాంతరులయిన క్రైస్తవమతాచార్యులు క్రీస్తుశకము ౧౮౦౮ వ సంవత్సరమున కలకత్తానగరమునందు కొంతప్రయత్నము

చేసిరి. వారాసంవత్సరమునందు పదుగురు మనుష్యులను నియమించి కలకత్తానగరముచుట్టును మూఁడామడల దూరములోఁగల గ్రామముల యందు సహగమనముచేసిన పుణ్యసతుల సంఖ్యను లెక్క వేయింపఁగా, ఆ ఆఱుమాసములలోపల మున్నూఱుగురు పతివ్రతలు భర్తల చితులనెక్కి స్వర్గలోక నివాససుఖమును చూఱగొన్నట్టు తెలిసినది. ఆ సంవత్సరము మొదలుకొని సహగమనమునుమాన్పు దొరతనమువారు పాపము కట్టుకొనువఱకునుగల యిరువదియైదు సంవత్సరములలోను డెబ్బదివేల విధవలు మాదేశములో భర్తృసహగమనముచేసి పుణ్యలోకములకుఁ బోయినట్టు దొరతనమువారి లెక్కవలననే తెలియవచ్చుచున్నది. ఆ లెక్కలలో తగులని యిల్లాండ్రెందఱుందురో! దీనినిబట్టి మాదేశము దేశములలో నెల్లఁ బవిత్రమైనదనియు పతివ్రతామయమైనదనియు పుణ్యసతీ భరితమయినదనియు మీకు బోధపడియుండవచ్చును. ఆ సంగతి పోనిండు. మతాంతరులైన క్రైస్తవాచార్యుల యల్పకృషి యీశ్వరుఁడు మాయందుండుటవలన నప్పుడేమియు కొనసాగినది కాదు. అటుతరువాత రామమోహనరాయలను పతితుఁడొకఁడు మాలోనే బయలుదేఱి క్రీస్తుశకము ౧౮౧౮ వ సంవత్సరము మొదలుకొని సహగమనమును మాపుమాపుటకయి మహాకృషి చేయనారంభించెను. ఒక్క కలకత్తా నగరమునందు ౧౮౧౫ వ సంవత్సరములో ౨౫౩ రును, ౧౮౧౬ వ సంవత్సరమునందు ౨౮౯ గురును, ౧౮౧౭ వ సంవత్సరమునందు ౪౪౨ గురును, ౧౮౧౮ వ సంవత్సరమునందు ౫౪౪ గురును, ౧౮౧౯ వ సంవత్సరమున ౪౨౧ గురును, ౧౮౨౦ వ సంవత్సరమున ౩౭౦ గురును, ౧౮౨౧ వ సంవత్సరమున ౩౭౨ గురును, ౧౮౨౨ వ సంవత్సరమున ౩౨౮ గురును, ౧౮౨౩ వ సంవత్సరమున ౩౪౦ రును, ౧౮౨౪ వ సంవత్సరమున ౩౭౩ గురును, ౧౮౨౫ వ సంవత్సరమున ౩౯౮ గురును, ౧౮౨౬ వ సంవత్సరమున ౩౨౪ గురును, ౧౮౨౭ వ

సంవత్సరమున ౩౩౭ గురును, ౧౮౨౮ వ సంవత్సరమున ౩౦౯ గురును, మహాపతివ్రతలు చిత్యారోహణముచేసి పదునలుగురింద్రుల కాలమువఱకును భర్తలతోఁగలిసి స్వర్గలోకసుఖ మనుభవించుటకుఁ బోయిరి. 'దైవము దోసకారులకై తోడయివచ్చు' నన్న సన్నుతోక్తిప్రకారముగా మతభ్రష్టుల కృపననుసరించి ౧౮౨౯ వ సంవత్సరమునం దప్పటి పరిపాలకులయిన బెంటింకు ప్రభువుగారు సహగమనమును మాన్పి ప్రతి సంవత్సరమును అంతమంది పతివ్రతలు పుణ్యలోకములకు పోకుండ నిరోధించిన పుణ్యమును కట్టుకొనెను.

"మాదేశములో ౧౮౯౧ వ సంవత్సరమునందు ప్రభుత్వము వారు వేయించిన జనపరిగణనప్రకారముగా స్వదేశప్రభువుల సంస్థానములలోఁ గాక యింగ్లీషు రాష్ట్రములో ౨౦౯౩౮౬౨ గురు వితంతువులున్నారు. ఈసంఖ్యవలన మొత్తముమీఁద మాదేశములో నయిదుగురేసి స్త్రీల కొక్కొక్క వితంతువున్నట్టు కానఁబడుచున్నది. ఇఁక బ్రాహ్మణులలోనన్ననో ముగ్గురాఁడువారిలో నొక్కతె విధవగానున్నది."

ఈవిధముగా నేను చెప్పినసంగతి విన్నతరువాత ౧౮౭౯ వ సంవత్సరములోనే భరతఖండమును విడిచిపోయిననాకు ౧౮౯౧ వ సంవత్సరములో హిందూదేశమునందు దొరతనమువారు వేయించిన జనసంఖ్యను గూర్చి యెట్లు తెలిసెనని నాసత్యచరిత్రమును జదివెడివారిలో గొందఱికి సందేహము కలుగవచ్చును. దానికి సర్వజన సమాదరణీయమయిన సమాధానమును చెప్పెదనువినుఁడు. నేను ౧౮౯౧ వ సంవత్సరమునందు రంభీదేశములో నున్నమాట వాస్తవమే. అయినను ౧౮౯౦ వ సంవత్సరమునందు భరతఖండములో మొట్టమొదట బొంబయినగరములో దివ్యజ్ఞాన సమాజము స్థాపింపఁబడుటయు, అప్పటినుండియు కూటుహామీ మొదలైన మహాత్ములు దూరదేశవార్తలను తెచ్చుచుండుటయు, మీరందఱు నెఱిఁగియే యున్నారుగదా? అట్టిసంగతిలో బుద్ధి

మంతులైన మీకు వేఱుగఁ దెలుపవలసిన దేమున్నది? మీకిప్పుడు పేరును జెప్పనుగాని దివ్యజ్ఞాన సమాజమువారి మహాత్ములలోనివాఁడే యొక మహానుభావుఁడు నేఁటివఱకును మన భరతఖండములో జరుగుచున్న సువార్తల నెప్పటికప్పుడు తెచ్చి నాకనుగ్రహించుచున్నాఁడని మాత్రము మీసంశయ నివారణార్థము చెప్పుచున్నాను. ఈసంభాషణ మయిన తరువాత మేము పాఠశాలను విడిచి ఇంటికిఁ బోతిమి.

అటు తరువాత రంఢీనగరములో పూర్వమెప్పుడునులేని పురుష విద్యాభ్యాసమును క్రొత్తగా నెలకొల్పుచున్న విషయమయి విద్వాంసు రాండ్రందఱునుజేరి సభలు చేయుట కారంభించిరి. ఆసభలలో పూర్వాచార విరుద్ధముగా పురుషులకు విద్య చెప్పించువారిని, అటువంటివారికి తోడ్పడువారిని, అందఱిని వెలివేసి మతగురువులకు వ్రాసి బహిష్కార పత్రికలు తెప్పించుటకు నిశ్చయింపఁబడినది. ఈసంక్షోభమునకు భయపడి నామిత్రుఁడయిన భాఢీఫోడ్ అప్పగారతనిని బడి మాన్పించినందున మాపాఠశాలకెల్ల నేనొక్కఁడనే విద్యార్థినైనాను. నాయజమానురాలయిన ఫాంఢీభంగిగారు మాత్రము జడియక ధైర్యము వహించి నన్ను పాఠశాలకు పంపుట మాననందున, సభాపత్నులును పౌరమహాకాంతలునుజేరి సభవారామెను బహిష్కారముచేసిరి. అటు తరువాత జరిగిన చర్యను మఱియొక ప్రకరణమునందు వివరించెదను.

ఏడవ ప్రకరణము

బహిష్కారపత్రిక వచ్చినతరువాత ఫాంఢీభంగీగారు తమప్రయత్నమును విడువక తమ మిత్రురాండ్రను రాజకీయ పాఠశాలలోని పయి తరగతులయందుఁ జదువుకొను బాలికలను పోగుచేసి పురుషవిద్యాభ్యాసముయొక్క యావశ్యకమును గూర్చి యుపన్యాసములు చేయుట

కారంభించెను. ఆయుపన్యాసములవలనను రాజభాషాగ్రంథపఠన మహాత్త్వమువలన మనసు కరఁగినవారయి కొందఱు బాలిక లెన్ని కష్టముల కయిన నోర్చి పురుషవిద్యాభివృద్ధిని జేయుటకు నిశ్చయించుకొని నాయజమానురాలికి సర్వవిధముల తోడ్పడుచు, వెలివేయఁబడిన యామెతోఁ గలిసి రహస్యముగా భోజనములు చేయుటకారంభించిరి. అందుచేత రంఢీనగరములో మఱింత సంక్షోభము కలిగెను. రాజభాష వలన పిల్లలు చెడిపోవుచున్నారనియు, వారినందఱిని రాజకీయపాఠశాలకు బోకుండ మాన్పించి వారికిరంఢీమతమునుబోధించి వారినిపూర్వసదాచార నిష్ఠురాండ్రను జేయవలయుననియు, విద్వాంసురాండ్రచేత వారమునకు రెండుసారులు బాలికలకు మతబోధ చేయింపవలయుననియు, లౌక్యాధికారములందున్న పురములోని ప్రముఖురాండ్రు నిశ్చయము చేసి సభలు చేయించుటయేకాక, తమగ్రామమున కొక్కసారి విజయముచేసి జీర్ణమత్తోద్ధారణము చేయవలెనని పీఠాధిపత్నియైన మతాచార్యురాలికి విజ్ఞాపనము పంపిరి. నవనాగరికురాండ్రకు మాయజమానురాలు నాయకులయినట్టే పూర్వాచార పరాయణలయిన పూర్వనాగరిక పక్షమువారికి ఢుంఢీలంఢీగారు నాయకురాలయి, తన యావచ్ఛక్తిని వినియోగించి సంస్కారపక్షమువారిని ముఖ్యముగాఁ దత్పక్షానుసారిణు లయిన బాలికలను బాధించి పూర్వాచారస్థాపనము చేయ మొదలుపెట్టెను. ఢుంఢీలంఢీగా రాపట్టణమునకుఁ బ్రాడ్వివాకురాలు. రాజకీయోద్యోగమునం దుండుటవలన నవనాగరికపక్షావలంబకులయిన దొరతనమువారికి విరోధముగాఁ బనిచేయుట కిష్టములేనిదై, తానుచాటున కపటనాటకమునకు సూత్రధారురాలుగానుండి యామె యాగ్రామములో మిక్కిలి కర్మిష్ఠురాలని ప్రసిద్ధిచెందిన గంభీదంభీగారిని నాయకురాలినిగాఁ జేసెను. ఈగంభీదంభీగారు లోకములోని కర్మిష్ఠురాండ్రలో నగ్రగణ్యురాలు; ప్రాతఃకాలముననే స్నానముచేసి ముక్కు

కూసుకొని కూరుచుండి ప్రతిదినమును పగలు రెండు యామములవఱ కును రేగుగింజల జపమాలిక త్రిప్పుచు జపముచేయుచుండును. మన దేశములో రుద్రాక్షలవలెనే యీదేశములో బదరీ బీజములు మిక్కిలి పవిత్రమయినవి. ఇక్కడవలె నక్కడ దేహమున విభూతిధరించరు. మన దేశమునందువలె మూఁడు రేఖలుఁగాఁగాక యొక్కటేరేఖగా లలాట మునం దంతటను భూరేణువు పూసికొందురు. అందులో శోణస్మృత్తిక పరమపావనమైనది. తదభావమునందు నదులలోనిదిగాని, తదభావము నందు చెఱువులలోనిదిగాని, తదభావమునందు నూతులలోనిదిగాని ఏమృత్తికయైనను ధరింపవచ్చును. మన గంభీదంభీగాం రొక్కలలాటము నందు మాత్రమేకాక దేహమునందంతటను జేగురుమట్టినే పూసికొని పూచిన మోదుగువలె కన్నులపండువుగాఁ గానఁబడుదురు. ఆమెకుఁ గల భక్తియు నింతంతయని చెప్పనలవిగాదు. ఆమె దేవతార్పణముగాఁ గాని యేపనియుఁ జేయదు. ఆమె దేవతానివేదనము చేయక కల్లయి నను త్రాగదు; మాంసమయినను తినదు; దేవతార్పణము చేయక చౌర్యమునయినను జేయదు. వేయేల? ఆమె తనదేహమును దేవతా సమర్పణము చేసియే వ్యభిచరించును; తనజిహ్వను దేవతాసమర్పణము చేసియే కల్లలాడును. ఆత్మకర్తృత్వముంచుకొనక కర్మనిష్ఠులు మన దేశమునందు "తత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు" అని కర్మలనన్నిటిని బ్రహ్మా ర్పణము చేసినట్లే యీమెయు తనకర్మలనన్నిటిని స్వదేవతకు ధార పోయును. కాఁబట్టి యీమె యీపనియు తన యిష్టదేవతాప్రీతికొఱకే చేయ దీక్షవహించినందున, అభీష్టసిద్ధికయి ప్రతిపక్షులవిషయమున నేదారుణకృత్యమును జేయుటకును పాపభయ మామెకులేదు. కాని దొరతనమువారి భయముండుటచేత లోలోపల నెన్ని కానిపనులు చేసి నను తత్పక్షమువారు ప్రత్యక్షముగా ప్రతిపక్షుల తలలు బద్దలు కొట్టి దౌర్జన్యము చేయుటకు మాత్రము సాహసింపకుండిరి. రాజకీయోద్యో

గినులయిన రంఢీ దేశవాసినులకు పలువుర కింకొక కష్టముకూడ వచ్చినది. వారావల సత్యప్రియులైన నవనాగరికాగ్రగణ్యులయినట్టుగా నటించి తమ పయియధికారిణుల మెప్పుపొందవలయును; ఈవల పూర్వమతాచారాభిమానినీయ లయినట్లు నటించి మూఢప్రజలను సంతోషపెట్టవలయును; మధ్యను తమ హృదయములన్నియు నవనాగరిక పక్షమున నేయుండుటచేత సంస్కారములను మెల్లగా నెలకొల్పుట నిమిత్తమే పైకి పూర్వ నాగరికపక్ష మవలంబించినట్లు మెలఁగవలసి వచ్చినదని నవనాగరికురాండ్రను సమాధానపఱుపవలయును. కాఁబట్టి వీరు నాటకములయందలి నటులవలె మూఁడు చోట్ల మూఁడు విధములయిన వేషములు వేసి పరస్పర విరుద్ధములయిన మూఁడు కథలను వినిపింపవలసిన సామర్థ్యమును వహించినవా రయినారు. వీరు దేనియందును నమ్మికము లేనివారయి దురభిమానదేవుని దుశ్చింతాదేవిని మాత్రమే భక్తితో కొలుచువారగుటచేత తత్ప్రీతికరముగా వారు శ్రద్ధతో చేయునదియంతయు సాధుసంతాపప్రయత్నము తప్ప మఱియొక్కటి కానరాదు.

ఇంట తల్లిదండ్రులు బాలికలను బాధింపుచు పురుష విద్యాభ్యాసము మంచిదన్న పక్షమునను మంచిదన్న పక్షమువారితో చేరిన పక్షమునను గృహములనుండి వెడలఁగొట్టెదమని బెదరించినందున వారిలో పలువురు వాదము చేయుటకును నవనాగరికలతో మాటాడుటకును మానుకొనిరి. కొందఱుతల్లు లంతటితోనైన నూరకుండక పాఠములు మాసివేసి పంచకాలములయందును "మిఢా" చేయవలసినని బాలికలను నిర్బంధపఱుప నారంభించిరి. మిఢాయనఁగా మనదేశములోని సంధ్యావందనమువంటి నిత్యకర్మ. ఈనిత్యకర్మను ప్రతిస్త్రీయును ప్రాతఃకాలము, పూర్వాహ్నము, మధ్యాహ్నము, అపరాహ్నము, సాయంకాలము అను పంచకాలములయందును తప్పక చేయవలయును. అది చేయుని వారికి గతులు లేవు. అయినను పట్టణములయందలివారు మిఢాచేయుచట్లు

కొందఱు నటించినను నిజముగా చేయువారు మాత్రము లేరు. జననీ జనకుల నిర్బంధ మెక్కువయినప్పుడు బాలికలు తమకు మిధా చెప్ప వలసినదని వారినడుగ మొదలుపెట్టఁగా వారు తమగుట్టు బయలుపడ కుండ మొట్టమొదట కోపపడియు తరువాత తమకు తీరిక లేదనియు నుపేక్షచేసి, చేయకపోయినను మిధా చేయుచున్నామని చెప్పి శోణ మృత్తికాధారణమును మాత్రము చేసిన చాలునని చెప్పిరి. మఱికొందఱు జనులు తాము మిధా నేర్చుకొనవలెనని పురోహితురాలిని పిలిపించి యడిగిరి. పురోహితురాలును కొంచెముసేపాలోచించి తన నిమిత్తమే పల్లెయందున్న తనచెల్లెలు మిధా చేయుచున్నందున పట్టణములయందు వాడుకలో లేనిదానిని తాను నేర్చుకోవలసిన యావశ్యకము లేక పోయినదనియు, పట్టణములయందుపయుక్తమయిన యర్థశాస్త్రమును మాత్రమే తా నభ్యసించితి ననియు, తగినంతధన మిచ్చెదుపక్షమున పల్లెనుండి తనచెల్లెలిని పిలిపించెదననియు చెప్పెను. సూర్యకరతాపముచేత చెఱువులోని నీరింకిపట్టే ధనముపేరు చెప్పఁగానే వారిమనో సరస్సునం దూరిన మిధాభ్యాసాభిలాష ప్రవాహ మింకిపోయెను. అర్థశాస్త్ర మనఁగా నేమో మీలోఁ గొందఱికి తెలియకపోవచ్చును. అపత్నీకులు మొదలయిన వారిచేత నోములు వ్రతములు మొదలయినవి చేయించి వారివలన ధనమును గ్రహించెడిశాస్త్రమే యర్థశాస్త్రము.

పురుష విద్యాభ్యాసమున కాధారముగా గాధాయని చెప్పఁబడెడు వారి వేదములయందు ప్రమాణ మున్నదని నవనాగరికురాం డ్రెక్కడిదో యొక వచనమును దీసికొనివచ్చిరి. మిధాకువలెనే గాధా కర్థమే లేదనియు, ఉన్నను వేదము దేవభాషయగుటవలన దానియర్థము దేవతలకే కాని మనుష్యులకు తెలియదనియు, అందుచేత పూర్వము పురుషవిద్య గలదని వేదప్రమాణమును జూపినవారిమాట యంగీకా ర్యము కాదనియు, పుణ్యముకొఱకు వేదమంత్రముల నూరక కర్మలు

మొదలైన వానియందుఁ బఠింపవలసినదే కాని వాని యర్థముతో పని లేదనియు, విద్వాంసురాండ్రు వాదింపసాగిరి. ఆవాదములో పండితురాండ్రలో పండితురాండ్రకు వేదమున కర్థమున్నదా లేదాయన్న మీమాంస యొకటి యవాంతరముగా వచ్చినది. అప్పుడు పండితురాండ్రలో మూఁడువంతులు వేదమున కర్థమే లేదనియు, అర్థమున్నట్టు తామెప్పుడును పెద్దలవలన వినలేదనియు, అర్థమే యున్నపక్షమున జనులొక్కరైన నేల యభ్యసింపరనియు, అర్థము లేకపోవుటచేతనే వానికాపూజ్యత వచ్చినదనియు, వాదించి యర్థములేనట్టే సిద్ధాంతముచేసిరి; ఒకవంతుమాత్ర మాకాలమునందు మనుష్యుల కెవ్వరికిని తెలియకపోయినను వేదముల కర్థమున్నదనియు, వేదముల కర్థమున్నదని తమ తాతముత్తాతలు తమతో చెప్పినట్టు తమ తాతలవలన చిన్నప్పుడు విన్నామనియు, వేదార్థములే శాస్త్రములని శాస్త్రములలో జెప్పఁబడియున్నదనియు, వాదించిరి కాని యధికసంఖ్య గలవారిచేత వారివాదము పూర్వపక్షము చేయఁబడినది. ఆసభలో నవనాగరికులైన యొకతె లేచి నిలిచి దొరతనమువారు మనపూర్వగ్రంథములను సంపాదించుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్నారనియు, ఒకపురాతన దేవాలయములో మూలఁబడియున్న జీర్ణతాళపత్ర పుస్తకముల కట్టను విప్పి శోధింపఁగా నందులో వేదమునకు వ్యాఖ్యానమొకటి కనఁబడినదనియు, వారు దానిని పరిశీలించి ముద్రింపించు చున్నారనియు, వేదమునకర్థము కలదనియు చెప్పెను. ఆమె మాటలు విద్వాంసురాండ్రెవ్వరును నమ్మక స్వదేశస్థుల కెవ్వరికిని దొరకనిపుస్తకము వారికి దొరకియుండదనియు, దొరకినను విద్వాంసురాండ్రకు కాని యర్థము వారికగునని నమ్మఁగూడదనియు దేవాలయములోని ప్రాఁతపుస్తకములలోనిదని చెప్పి యేదో యర్థమును కల్పించి ముద్రించు చున్నారనియు, ముద్రిత గ్రంథమును ముట్టినను పాపము వచ్చునుగాన దానిని కొన్నవారిని చదివినవారిని బహిష్కారము

చేయుటకు శీఘ్రకాలములోనే గ్రామమునకు విజయము చేయఁబోయెడు జగద్గురువులను ప్రార్థింప వలయుననియు, ఐకకంఠ్యముగా నిశ్చయము చేసికొనిరి.

ఇట్లు సభలు జరుగుచుండఁగానే జగద్గురువులవారు తాము విచ్చేయుచున్నట్లు సభాపత్నులకు శ్రీముఖమును బంపిరి. శ్రీముఖము వెనుకనే శ్రీవారును గుఱ్ఱములతోను ఏనుఁగులతోను వాద్యములతోను విజయంచేసిరి. అప్పుడింటింటను భిక్షలు జరుగుట కారంభించినవి. ఉద్యోగములో నున్నవారొక్కరొక్కరు మూఁడేసి నెలల జీతము పాదపూజ సమర్పించుకోవలసి వచ్చినది. అప్పుడింటింటను నాసికామహోత్సములు జరగ మొదలు పెట్టెను. ఆనాసికోత్సవములో మొట్టమొదట నాసహోధ్యాయుఁడైన భాఢీఫోడ్ యొక్క ముక్కు ముక్కలయ్యెను. ఇతర సమయములయందు పట్టుదల లేకపోయినను స్వాములవారు వచ్చినప్పుడు మన దేశమునందు బాల వితంతువుల శిరోజములు సహితము తీయించి వేయునట్లుగానే యాదేశమునందు జగద్గురువులు వచ్చినప్పుడపత్నీకుల ముక్కు లన్నియు కోసివేయుదురు. జగద్గురువులవారక్కడనున్న కాలములో నొక సభచేసి యాసభకు నాయజమానురాలయిన ఫాంఢీభంగీగారినికూడ పిలిపించిరి. అప్పుడు పురుషవిద్యాభ్యాసముకూడదని యేశాస్త్రములలోఁ జెప్పఁబడియున్నదని ఫాంఢీభంగీగారు జగద్గురువులను ప్రశ్న వేసిరి. నిత్యమును భిక్ష లధికముగాఁ జేయుచుండుటవలన జగద్గురువులవారికి పిండివంటల నామము లేకాని పుస్తకముల నామములు రానందున, ఆప్రశ్న కుత్తరము చెప్పవలసినదని వారాస్థాన విద్వాంసురాండ్రయిన శిష్యురాండ్ర కాజ్ఞాపించిరి. ఆమహావిద్వాంసురాండ్రును కొంచెమునే పాలోచించి తాము స్వస్థానమునకు పోయిన తరువాత మూలపీఠమువద్దనున్న యనాదిగ్రంథమును దీసి పుస్తకముల నామములను వెనుకనుండి పంపెద్దమని చెప్పి తప్పించుకొనిరి. త్రాగుఁబోతులకును,

మాంసభక్షకులకును, వ్యభిచారులకును వెలిలేక లోకాభివృద్ధి నిమిత్త మయి యత్నించుచున్న తమకు నిష్కారణముగా బహిష్కారము వేయుట యేమిన్యాయమని నాయజమానురాలు భయపడక జగద్గురు వులవారి నడిగెను. అప్పుడు తద్గానస్థానపండితురాండ్రలో నొకవృద్ధాంగన యందుకొని శాస్త్రోక్తప్రకారముగా నడచుకొనువారి నేల బహిష్కరింప వలయుననియు,

"మాఖే మాషే మాతే మాధే
మాభే మామే మిమే మిమే"

అను శాస్త్రప్రమాణమునుబట్టి పయిపనులు చేసినవారు దోషులు కారనియు, సమాధానము చెప్పెను. ఆప్రమాణవచనమున కర్థమేమో సెలవియ్య వలసినదని నేను వేడుకొనఁగా, ఆమహాపండితురాలు నాయందనుగ్రహించి, "మద్యము, మాంసము, మత్స్యము, ముద్ర, మైథునము, అను మకారములు మహాపాపనిరాకరములు" అని చెప్పెను. ఈయొక్క వచనములోనే

"శ్లో. మద్యం మాంసంచ మత్స్యంచ ముద్రా మైథున మేవచ
మకారపంచకంచైవ మహాపాతక నాశనం"

అను ప్రాణతోషిణి గ్రంథములోని శ్లోకము నాకు స్మరణకువచ్చి రండీ శాస్త్రములన్నియు హిందూశాస్త్రములలోనుండియే తీసికొనఁ బడినవనియు వారి వేదమును మనవేదశాఖయే యనియు నేను నిశ్చ యము చేసితిని. అప్పుడు నీతికి విరుద్ధమయిన శాస్త్రమెట్లు ప్రమాణ మగునని నాయజమానురా లావిద్వాంసురాలిని నిశ్శంకముగా నడిగెను. అందు మీఁద నామె యత్యాగ్రహావేశము కలదయి శాస్త్రతిరస్కార మును జేసినందునకయి మఱియొక బహిష్కారపత్రికను బంపెదనని భయపెట్టి, అట్టి నా స్త్రీకురాలి ముఖముచూచిన పాపమువచ్చునని కోప పడి, ఈయనర్థమంతయు రాజకీయపాఠశాలలోఁ జదువుటవలన వచ్చి

నదిగనుక దొరతనమువారి బడికి పిల్లలను బంపువారికందఱికిని శిక్ష విధిం పవలయునని శ్రీజగద్గురువులవారితో మనవిచేసి, తత్క్షణము నాయజ మానురాలిని గురుసాన్నిధ్యమునుండి గెంటించివేసెను. జగద్గురువుల వారును ధనలక్ష్మీప్రియురాండ్రగుటచేత శిష్యురాలి మాటనుబట్టి దొర తనమువారి పాఠశాలకు పిల్లలనుబంపువారందఱును బదేసిసువర్ణము లప రాధము చెల్లింపవలయుననియు, చెల్లించువఱకును గ్రామములోనివా రెవ్వరును వారియిండ్లకు శుభాశుభకార్యములకు పోఁగూడదనియు, వెంటనే సభాపత్నులపేర శ్రీముఖములనుబంపిరి. అయినను సభాప త్నుల బాలికలు సహితము కొందఱు రాజభాషను చదువుకొనుచున్న వారగుటవలన వారా శ్రీముఖములనంతగా నాదరించినవారుకారు. ఇంత కును రంఢీనగరములో నాజగద్గురువులవారి శిష్యకుటుంబములన్నియు నూఱుమాత్రమే యున్నవి. అయినను తన్మతావలంబులుమాత్రమేమిక్కిలి చదువుకొన్నవారుగాను, ధనికులుగాను, చెల్లుబడికలవారుగాను వున్నారు. ఈజగద్గురుపీఠ స్థాపకురాలయిన శ్రీశ్రీశ్రీ ఆది జంఢాముంఢారంఢాదేవిగారు పూర్వకాలమునం దెప్పుడో పదునాఱు మతములనుద్ధరించినందున తత్పీ ఠమునకు వచ్చిన వారికందఱికిని షోడశమతోద్ధారిణీబిరుదము పారంపర్య ముగా వచ్చుచున్నది. అందుచేతనే యీపీఠమువారు జగద్గురువుల మనియు తక్కిన సర్వమతములవారును తమకు శిష్యప్రాయులేయనియు చెప్పుకొందురు. ఆమతములపేరుల నన్నిటిని దెలుపుటవలన నాకు వృథాయాసమేకాని దానివలన మీకేమియు లాభముగలుగదు. ఇటు వంటి బిరుదము లాదేవివారికి మూఁడువేల మున్నూటముప్పదిమూఁడు గలవు. ఆదేవిగారు షోడశమతముల నుద్ధరించినను, వానిలోనెల్లను జంఢా మతమునుసర్వోత్తమమయినదని స్థాపించినారు. ఆమతసిద్ధాంతము లించు మించుగా మన దేశమునందలి శాక్తేయ మతసిద్ధాంతములను బోలియు న్నవి. భేదమంతయు మనలోనున్న స్త్రీనిదీసివేసి వారు దానిస్థానమునఁ

బురుషుని బెట్టికొన్నారు. అందులోను మద్యపానముగలదు; మాంసభక్షణము గలదు; సంభోగముగలదు; ముద్రలుగలవు. వీనినన్నిటిని బట్టి చూడఁగా వారు తమశాస్త్రమును మనయోగమతంత్రములనుండి దొంగిలించుకొన్నట్టు తోఁచుచున్నది. మనముద్రలలో నెల్లనుప్రధానమైన "హ" అనుప్రాసాద ముద్రను శ్రీచక్రమునువారుతీసికొన్నందున వారుతమమతమునంతను మనపంచమామ్నాయమయిన తంత్రమునుండియే తస్కరించిరనుట నిశ్చయము. అప్పుడువచ్చిన యోజగద్గురువులవారికి ముప్పదిసంవత్సరముల వయస్సుగలదు; ఆదేవిగారు రూపముచేతను చక్కనివారనియే చెప్పవచ్చును; ఆమెప్రతిదినమును జండాపూజచేయుదురు. ఈయుపాసనము స్త్రీకి బదులుగా బురుషునిబెట్టినయెడల, సమస్తవిషయములలోను మనదేశములో వీరు లనఁబడెడు మహాభక్తాగ్రేసరులు చేసెడి యుపాసనముతో సరిపోలునుగనుక మీకు తేటగా తెలియుటకయి మన దానినిక్కడ ప్రమాణవచనపూర్వకముగా కొంచెమువివరించెదను. శాక్తేయాచారములలోనిదయిన యిది వామాచారము; దీనినాచరించువారు కౌలికు లనఁబడుదురు. కౌలికులనగా నుత్తమకులీనులనియర్థము. ఈపదముచేతనే వీరిశ్రేష్ఠత్వము వెల్లడియగుచున్నను ప్రమాణవాదులయిన మీతృప్తికొఱకు పరమప్రమాణమయినశ్యామారహస్య తంత్రమునుండి వామాచారముయొక్కయు కౌలసిద్ధాంతముయొక్కయు సర్వోత్కృష్టతము స్థాపించు ప్రమాణముల నిందుదాహరించెదను:—

శ్లో. సర్వేభ్యశ్చోత్తమావేదా వేదేభ్యోవైష్ణవంపరం
వైష్ణవాదుత్తమంశైవం శైవాద్దక్షిణముత్తమం
దక్షిణాదుత్తమం వామంవామాత్సిద్ధాంతముత్తమం
సిద్ధాంతాదుత్తమంకౌలం కౌలాత్పరతరంనహి.

"అన్నిటిలోను వేదములుత్తమములు; వేదములకన్న వైష్ణవముత్తమము; వైష్ణవముకన్న శైవముత్తమము; శైవమునకన్న దక్షి

ణాచారము త్తమము; దక్షిణాచారముకంటె వామాచారము త్తమము; వామాచారముకంటె సిద్ధాంతము త్తమము; సిద్ధాంతమునకంటె కౌలము త్తమము; కౌలమునకంటె శ్రేష్ఠతరమయినదిలేదు" అని ప్రమాణ వచనముల కర్థము. ఇప్పటి కౌలముయొక్క శ్రేష్ఠత్వము స్థాపనమయి నందున, కౌలాచారమును సప్రమాణముగా శక్తిశోధనతంత్రమునందుఁ జెప్పఁబడిన రీతిగాఁ గొంత వివరించెదను :—

శ్లో. నటీ కాపాలినీ వేశ్యా రజకీ నాపితాంగనా
బ్రాహ్మణీ శూద్రకన్యాచ తథాగోపాల కన్యకా
మాలాకారస్య కన్యాపి నవకన్యాః ప్రకీర్తితాః
ఏతాసుకాంచిదానీయ పూజయేచ్ఛక్తి కౌలికః.

* * * *

మహానిశాయా మానీయ నవకన్యాశ్చ భైరవాన్

* * * *

తదీయం మంత్రమాలిఖ్య తస్మిన్నామేవ పూజయేత్
శ్రీచక్రేస్థాపయేద్వామే కన్యాంభైరవవల్లభామ్.
ముక్తకేశాం వీతలజ్జాం సర్వాభరణభూషితామ్
ఆనందలీనహృదయాం సౌందర్యాతిమనోహరామ్
శోధయేచ్ఛుద్ధిమంత్రేణ సురానందామృతాంబుభిః.

* * * *

ఆనందతర్పితాం కాంతాం వీరః స్వానందవిగ్రహః
రతేన తర్పయేత్తత్ర శ్రీచక్రే వీరసంసది

* * * *

పీత్వా పీత్వా పునఃపీత్వా యావల్లుఠతిభూతలే
ఉత్థాయచ పునఃపీత్వా పునర్జన్మ నవిద్యతే.

మఱింత పచ్చిబూతుగా నుండుననిఁ కొన్ని ప్రమాణవచనములను వదలివేసినందుకు చదువరులు నన్ను మన్నింపవలెను. "నటియు, కాపాలినియు, వేశ్యయు, చాకలిదియు, మంగలిదియు, బ్రాహ్మణియు, శూద్రయు, గొల్లదియు, పూలుగూర్చునదియు, నవకన్యలనఁబడుదురు.

వీరిలో నొకతెను దీసికొనివచ్చి కౌలికుఁడు శక్తిపూజచేయవలెను. అర్థరాత్రమునందు నవకన్యలను తెచ్చి........తత్సంబంధమైన మంత్రమును లిఖించి దానిని పూజింపవలెను. శ్రీచక్రమున వామభాగమునందు తలవిరియఁబోసికొన్నదియు దెసమొలదియు సర్వాభరణభూషితయు ఆనందలీనహృదయయు సౌందర్యాతిమనోహరయు అయిన యొూభైరవీకన్యను నిలువఁబెట్టి సురానందామృత జలముతో శుద్ధిమంత్రముచేత శుద్ధురాలిని చేయవలెను. ఆనందవిగ్రహుఁడయిన వీరుఁడు ఆనందతర్పితురాలయిన యొూకాంతను శ్రీచక్రమునందు రతిచేత తృప్తినొందించవలెను. త్రాగి త్రాగి భూమిమీదపడువఱకును మరలత్రాగి లేచిమరల త్రాగి పునర్జన్మము లేనివాఁడగును" అని పయి ప్రమాణవచనముల తాత్పర్యము. ఈప్రకారముగానే యచ్చటి జగద్గురువులవారు నిశీధసమయమునందు శ్రీచక్రమునందు ప్రాసాదముద్రనుపూని యీశ్వరాత్మకముగా నొక యౌవనపురుషుని పూజించి సంభోగించి సురాపానముచేసి యానందపరవశు లగుచుందురఁట! మనదేశమునందువలెనే యాదేశమునందును శాస్త్రవిశ్వాసమును మతధర్మాచరణమును తక్కువగుటవలన జగద్గురువు లీమతధర్మమును స్వాచరణమువలనఁ జూపువఱకును దానిని జనులు మఱచిపోయినట్టే యున్నదిగాన, నేనున్న కాలములో రంఢీనగరమునం దీయాచారము కనఁబడనేలేదు. ఇది కలిమహిమయని గురువుల యభిప్రాయము.

ప్రాసాదమంత్ర మహిమము మంత్రవిశ్వాసము లేని నవనాగరికులకుఁ దెలియక పోవచ్చునుగాన వారి యుపయోగము నిమిత్తమిందు సప్రమాణముగా కులార్ణవ తంత్రమునుండి తెలిపెదను. దీనిని బట్టియే నాది యప్రామాణికవాదము కాదనియు, సర్వజన సమాదరణీయమనియు, బుద్ధిమంతులు గ్రహింపవచ్చును.

శ్లో. శ్రీప్రాసాద పరామంత్ర మూర్ధ్వామ్నాయ ప్రతిష్ఠితమ్
ఆవయోః పరమాకారం యోవేత్తి సః శివః స్వయమ్.

శివాదిక్రిమిపర్యంతం ప్రాణినాం ప్రాణవర్తనం
నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసరూపేణ మంత్రోయం వర్తతేప్రియే.

అని కేవల సదాశివుఁడే శ్రీమహాదేవికి "మనయిద్దఱ పరమాకార మయినట్టియు ఊర్ధ్వామ్నాయ (తంత్ర) ప్రతిష్ఠితమయినట్టియు శ్రీ ప్రాసాద పరామంత్రము నెవ్వఁ డెఱుఁగునో వాఁడు తానేశివుఁడు. ఓప్రియురాలా! శివాది క్రిమిపర్యంతమునుగల జీవజంతువులలో నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసరూపముచేత నీమంత్రము వర్తించుచున్నది" అని యుపదేశించియున్నాఁడు. "హ్స" అను ప్రాసాద మంత్రములో హకారము నిశ్వాస రూపమనియు, సకార ముచ్ఛ్వాస రూపమనియు తెలియవలెను. శాస్త్రప్రమాణము కలిగి యుండుటచేత మన పురుషులలో నిది సదాచారమేయయినను స్త్రీలలోమాత్ర మిదిదురాచారమని నేనుభావించెదను; ఆదేశమునం దేలాగుననో స్త్రీలు స్వతంత్రురాండ్రయి తమ కనుకూలముగా శాస్త్రములను తాఱుమాఱు చేసినందున, ఈయనర్థమంతయుపుట్టినది. ఆసంగతి పోనిచ్చి కథాంశమును వినుఁడు.

సభాపత్నులు శ్రీజగద్గురువులవారి యాజ్ఞ నంతగా మన్నించక పోవుటయు, అందుచేత మతధర్మము లాచరణములేక చెడిపోవలసినగతి సంభవించుటయు చూచి ఖేదపడి గంభీదంభీగారు జీర్ణమతోద్ధారణ మునకును గురుభక్తి నిలుపుటకును సభచేసి పూర్వాచార శాస్త్రమహిమలను భూషించుచు, నవనాగరికురాండ్రను దూషించుచు, గొప్ప యుపన్యాసము చేసిరి. అది మిక్కిలి పెద్దదగుటవలన దానికడపటిభాగ మునుమాత్ర మిందు తెలిఁగించెదను:—

"ఓమహాకాంతలారా! నాయుపన్యాసము విన్నారుగదా! ప్రజలెట్లు చెడిపోవుచున్నారో కన్నారుగదా! నవనాగరికురాండ్రవలన దేశమునకుఁ గలుగుచున్న యనర్థములను గనిపెట్టినారుగదా! వారిప్పుడు పురుషులకు విద్యకావలె ననుచున్నారు; రేపు అపత్నీకుల

ముక్కులు కోయఁగూడ దందురు ; ఆపయిని పుణ్యపురుషుల నినుపపె ట్టెలలో పెట్టి తాళము వేయఁగూడ దందురు ; అటుపిమ్మట వృద్ధపురు షులు పత్నులతో సహగమనము చేయఁగూడ దందురు ; కట్టకడపట అపత్నీకులయిన పురుషులు మరల వివాహమే చేసికొనవచ్చు నందురు. ఇంతకువచ్చినది మఱియెంతకైనను రాకమానదు. ఆధునికాంధ్ర ప్రయత్నాంకురములను వికసింపనియ్యక మనము మొగ్గలలోనే త్రుంచి వేయవలెను. దేశాచారము సంరక్షింపవలయును. శాస్త్రధర్మములను నిలుపవలెను. దేశమతాభిమానములను వహింపవలెను. ఆమూఢు రాంధ్రులు శాస్త్రజ్ఞానము లేనివారయి బుద్ధివాదములు చేయుచున్నారు. శాస్త్రబద్ధులమయిన మనకు మనుష్యబుద్ధి ప్రమాణముకాదు. పయి మతసత్యములు శాస్త్రముచేతఁగాక మఱి యేబుద్ధివలనఁ దెలియును ? పాపాత్ములాంధ్రులయిన నవనాగరికులాంధ్రులు శాస్త్రనిషిద్ధమై ద్వాదశ మహాపాతకములలోను ఘోరతమమైన పెండలపు దుంపనుగూడను రహ స్యముగా నెవ్వరు నెఱుఁగకుండ తినుచున్నారఁట ! ఎంతఘోరకృత్యము చేయుచున్నారో చూచినారా ? చూచినట్లొక్కరును పలుక రేమి ? స్వపక్షస్థాపనము కొఱకును పరపక్ష నిరాకరణము కొఱకును కల్లలాడ వచ్చును. మతవిషయమున అసత్యదోషము లేదు. ఇదిసూక్ష్మధర్మము. నామాట నమ్ముఁడు. చూడకపోయినను మీరిప్పుడు చూచినట్లు చెప్పు చున్నారు. నాకిప్పుడు పరమసంతోషముగా నున్నది. మీరు నవనాగరిక బోధను నిర్మూలము చేయుటకును శ్రీజగద్గురువులవారి యధికారమును వ్యాపింపఁజేయుటకును దేశ మతాభిమానములు గలవారయి ప్రాణ ముల కాశపడక పోరాడుఁడు.”

ఈయుపన్యాసమువలన జనుల మనస్సులన్నియు పూర్వాచార పక్షమున తిరిగిపోయినట్టు కానఁబడినవి. మఱునటిదినము మొదలుకొని ప్రజలు నవనాగరికుల విషయమున ననేకాసత్యములను జెప్పుచు, అనేక

దోషారోపణములు చేయుచు, అనేకాపవాదములను వేయుచు, వారిని మూర్ఖమహాజనుల దృష్టియందు హాస్యాస్పదులనుగాఁ జేయనారంభించిరి. ఈపామర మహాజనాభిప్రాయ ప్రవాహము నరికట్టి మరలించుటకయి నాయజమానురాలును నేనునుగూడ పురుష స్వాతంత్ర్య విషయమున నుపన్యసింప నారంభించితిమి. నాయుపన్యాసముయొక్క పర్యవసానమును మీఁకు పయి ప్రకరణమునందుఁ జెప్పెదను.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

గంభీదంభీగారి యుపన్యాసమయిన మూఁడవనాఁడు "పురుష స్వాతంత్ర్యములనుగూర్చి సత్యరాజాచార్యు డుపన్యసించును గనుక పౌరస్త్రీ మహాజనులందఱును రాజకీయ పాఠశాలామందిరమునకు భానువారమునాఁడు ప్రాతఃకాలమున విజయం చేయఁ బ్రార్థింపఁ బడుచున్నారు" అని యొక ప్రకటన పత్రికను నా యజమానురాలయిన ఫాంఢీభంగీగారు పురజనుల కందరికిని బంపిరి. కాల వైపరీత్యమువలనఁ గలిగిన యీవిడ్డూరమును జూడవలయునని నాఁటి ప్రాతఃకాలమున పురమునందలి సుందరీ బృందమంతయు పాఠశాలామందిరమునకు దయచేసి సభ తీర్చియుండెను. ఆవచ్చినవారిలో ఢంఢీలంఢీగారును, గంభీదంభీగారును, వారి పరివారమును ముందుగా వేంచేసి యగ్రపీఠముల నలంకరించిరి. అల్లరిజరగకుండ కాపాడుటకయి మాయజమానురాలిగారి కోరిక ప్రకారముగాఁ గొందఱు రక్షక భటురాండ్రును వేత్రహస్తలై వచ్చిరి. ఉపన్యాససమయము సమీపించునప్పుడు నాయజమానురాలితోఁ గలిసి నేనచ్చటికిఁ బోవునప్పటికి పౌరస్త్రీమహాజనులు "వంటయింట మూలనడఁగి యుండక పురుషభూషణమైన లజ్జనువిడిచి మగవాఁడొకఁడు నేఁడు సభకువచ్చునఁట!" అని యొకతెయు, "ఊరక

సభకు వచ్చుట మాత్రమేకాదు సిగ్గువిడిచి యిచ్చట స్త్రీలముందు తగుదుమని ముచ్చటింపఁ బూనునఁట!" అని యింకొకతెయు, "కాలమహిమవలన నెట్టి వైపరీత్యములయినను పుట్టుచున్నవి!" అని మఱియొకతెయు, "తెగఁబడిపురుషుఁడు సభలో ప్రసంగింప వెడలుట దేశారిష్టము!" అని వేరొకతెయు, "ఇట్లు పురుషుల యాటలు సాగనిచ్చుట యవమానకరము!" అని యొండొకతెయు, తమలోఁ దాము ముక్కులమీఁద వ్రేళ్లు వేసికొని యద్భుతపడుచు చెప్పుకొనుమాటలు మాచెవులఁ బడినవి. అంతట నుపన్యాససమయము సమీపించినందున సభవారిచే దుంఢీలంఢీగారగ్రాసనాసీనురాలుగాఁ జేయఁబడిరి. తరువాత నే నుపన్యసింప మొదలు పెట్టితిని:—

"ఓ పుణ్యసతులారా! స్త్రీలకు వలెనే పురుషులకును భగవంతుఁడు బుద్ధినిదయచేసి యున్నాఁడు—"

పౌరమహాస్త్రీలు—లేదు లేదు. ఇది సర్వాబద్ధము స్వభావవిరుద్ధము. పురుషులకు బుద్ధి లేనే లేదు. స్త్రీలకు సేవచేసి బ్రదుకవలసిన పురుషులకు దేవుఁడు బుద్ధియిచ్చినాఁడనుట దైవదూషణము; శాస్త్రదూషణము.

"అమ్మలారా! నామాటలు కొంచెము వినినతరువాత మీ యభిప్రాయమును జెప్పవచ్చును. కొంచెము శాంతివహింపుఁడు. ఈదేశమునందు చదువు లేకపోవుటవలన పురుషులలో బుద్ధివికాసము కానరాకున్నను—"

పౌరమహాకాంతలు—(చెవులుమూసికొని) కటకటా! నేఁడెట్టి పాపపు మాటలు వినుచుంటిమి! పురుషులకఁట! చదువఁట! ఏమి యీకలియుగప్రభావము! ఏమి యీదుష్కాలమహిమ! చదివిన పురుషుని జూచినచో సచేలస్నానము చేయవలెనని శాస్త్రములు చెప్పు

చున్నవి. ఉన్నదుర్గుణములు చాలక పురుషులకు చదువుకూడ చెప్పించి మఱింతమతి చెఱుపవలెనుగా !

"అమ్మలారా ! నావాక్యమును కడతేఱవినుఁడు. ఈదేశము నందు విద్య లేకపోవుట వలన పురుషులలో బుద్ధివికాసము కానరాకున్నను, ఈదేశమునందలి స్త్రీలకువలెనే మాదేశమునందు పురుషులకు విద్య చెప్పించుటచేత వారక్కడ బుద్ధిశాలులయి—"

పౌరమహిళంగనలు—మీది పాడుదేశము ; పిశాచదేశము; రాక్షసదేశము ; మీపాపిష్ఠిదేశముమాట మాకుచెప్పకు ; మీదిపాపాత్ములుండెడు నరకభూమి.

"మీరు నన్ను దూషించినను దూషింపుఁడు. పరమపావనమైన మాదేశమును మాత్రము దూషింపకుఁడు, మాది మహర్షులుండిన పుణ్యభూమి ; యజ్ఞాదులకు జన్మస్థాన మయిన కర్మభూమి; మాదేశ మనంతములయిన మహిమల కాస్పదమయినది—కుండలోనుండి పుట్టిన యొక మహాపురుషుఁడు సముద్రమును పుడిసిటఁబట్టి త్రాగివేసినాఁడు; గాలికిపుట్టిన యొక మహాపురుషుఁడు సూర్యబింబమును పండని మ్రింగినాఁడు. రెల్లులోఁబుట్టిన యొక మహాపురుషుఁడు క్రౌంచ మహాపర్వతమునకు తూటుచేసినాఁడు—"

పౌరమహానారులు—చాలు ; నోరుమూసికో. నీవసత్యవాదివి ; నీవుదొంగవు ; నీవు కల్లరివి. దైవసృష్టిలో స్త్రీలకుండునుగాని పురుషుల కిట్టిమహిమ లెక్కడను నుండవు. నీవు శుంఠవు ; త్రాగుబోతువు; ఉన్మత్తుఁడవు.

"ఓయగ్రాసనాసీనురాలా ! వీరు నన్నిట్లు దూషించుచున్నారో చిత్తగించుచున్నారా? "

అగ్రాసనాసీనురాలు — ఓపౌరనారీమణులారా ! ఒక్కనిమిష

మూారకుండుఁడు. ఓయుపన్యాసకా ! నీవుపనికిమాలిన మీా దేశవర్ణనమునుమాని చెప్పవలసినసంగతి చెప్పు.

"స్త్రీలకువలెనే పురుషులకును గొన్ని స్వాతంత్ర్యములు గలవు."

ఒకతె—ఏమియు లేవు.

ఇంకొకతె—వారికున్న స్వాతంత్ర్యమంతయు స్త్రీలకు దాస్యము చేయుట.

మఱియొకతె—పత్నీశుశ్రూష చేయుట.

వేఱొకతె—స్త్రీసేవ చేసికొనుచు మూాలనడఁగియుండుట.

"నేనిచ్చటిపురుషులకు స్త్రీపరిచర్య ధర్మముకాదనను. శాకపాకములు జిహ్వాకింపుగాఁ జేయుటకు సహితము పురుషుఁడు చదువు నేర్చి పాకశాస్త్రము నభ్యసింపవలయును గదా ?"

పౌరమహాకామినులు—అక్కఱలేదు. అభ్యాసముచేతనే పాకముచేయు నేర్పుకలుగును. పురుషులకు స్వప్నములోను చదువన్న పేరు చెప్పఁగూడదు.

" అట్లనఁగూడదు. చదువుకొనకపోయినయెడల పురుషులు జ్ఞానహీనులయి పశుసమాను లగుదురుగదా ? "

పౌర—పురుషులు చదువులేనప్పుడే పశువులు. కోతికి కొబ్బరికాయవలె వారికి చదువుగూడ నబ్బినపక్షమున, స్వభావదుష్టులయిన పురుషులు పశువులకన్నను తక్కువవారగుదురు. పురుషులకు జ్ఞానముతో పనిలేదు. పురుషులకు సమస్తధర్మములును సమస్తకర్మములునుసమస్తపుణ్యములును సమస్తవ్రతములును పత్నీసేవలోనే యిమిడియున్నవి. పత్నులయుచ్ఛిష్టభోజనమే పురుషులకు మోక్షసాధనము ; పత్నుల పాదోదకపానమే పురుషులకు పాపవిమోచనము ; పత్నుల చరణరజోధారణమే పురుషులకు సర్వసుఖదాయకము. పురుషులకు పత్నియొక్కతెయే

పరమదైవతము. పురుషులకు పత్నీసేవయొక్కటియే శాస్త్రవిహిత మయిన సనాతనధర్మము.

"ఓకాంతామతల్లులారా! తల్లులారా! న్యాయబుద్ధితో నాలోచింపుఁడు. శాస్త్రము న్యాయవిరుద్ధముగా నున్నప్పుడు——"

గంభీదంభీ——అదిగో శాస్త్రదూషణ వచ్చుచున్నది. ఈపాపాత్ముఁడు శాస్త్రతిరస్కారము చేయుచున్నాఁడు. శాస్త్రములో నున్న దేదియు న్యాయవిరుద్ధముగాదు. నిత్యమును నూఱుకల్లలాడుమన్నను, వేయిహత్యలు చేయుమన్నను, లక్ష దొంగతనము లాచరించుమన్నను, శాస్త్రములోఁ జెప్పియున్నయెడల నివియన్నియు పరమధర్మములగును. ఓతోఁబుట్టువులారా! ఇట్లు కొఱగాని మగపుట్టువు పుట్టిన వ్యర్థుఁడొకఁడు శాస్త్రనింద చేయుచుండఁగా చెవులుపెట్టుకొని వినుచు నూరకున్నారేమి? మీశాస్త్రాభిమానము చచ్చిపోయినదా? మీరు స్త్రీ జన్మమెత్తలేదా?

ఒకతె——ఈపురుషకీటకమును జావఁగొట్టుండి.

ఇంకొకతె——శాస్త్రదూషణచేసిన వీనినాలుకను కోయుండి.

మఱియొకతె——సిగ్గులేక సభకు నడిచివచ్చిన వీనికాళ్లు విఱుగఁగొట్టుండి.

వేఱొకతె—పురుషవిద్యయని కాఱులఱచిన వీనిగొంతు పిసుకుండి.

ఈప్రకారముగా పలువురు పలువిధములుగానన్ను దూషించుచు పరిహసించుచు నామీఁదపడి నాయజమానురాలు వారించు చున్నను నిలువక కొందఱు నెత్తిమీఁదను కొందఱు వీపుమీఁదను కొందఱు మొగముమీఁదను చేతులతోను మోచేతులతోను కాళ్ళతోను చరచియు పొడిచియు తన్నియు నన్ను ప్రాణావశిష్టుని జేసి విడిచిరి. రక్షకభటురాం డ్రాసందడిలో దండపాణులయి యమభటులవలె నన్ను రక్షింపవచ్చినట్లు నాదాపునకు వచ్చిరికాని వారిగుఱి యపూర్వమైన దగుట

చేతనో మఱియే హేతువు చేతనో వారివేత్రప్రహారము లన్నియు నా మీఁదనేకాని యల్లరిమూఁకమీఁద నొక్కటియు పడలేదు. కొంతసే పటికి నేను మూర్ఛిల్లితిని. రక్షకభటులాంగ్రము నాకు శైత్యోప చారములు జేసి మూర్ఛ తెలిసిన తరువాతనన్ను ధర్మవైద్యశాలకు బండి మీఁదఁ గొనిపోయి యచ్చటి రాజకీయవైద్యులాంగ్రమ కొప్పగించిరి. నే నిరువది దినములు వారిచికిత్సలో నున్నతరువాత నేనులేచి భూమి మీఁద నడుగుపెట్టి కొంచెము తిరుగుట కారంభించితిని. రాజకీయో ద్యోగిను లీదొమ్మిచేసిన వారిని పట్టుకొనవలసిన దని రక్షకభటులాంగ్ర కాజ్ఞాపించినను, వారాదొమ్మిసమయమునం దచ్చటనుండి భయముచేత కన్నులు మిరుమిట్లుగొని చూడలేనివారై నందున నొక్కరినైనను పట్టుకో లేకపోయిరి. నేనువైద్యశాలలోనున్న దినములలో ప్రతిదినమును తప్పక ఫాంఢీభంగీగారువచ్చి నన్ను చూచిపోవుచుండిరి. వైద్యశాలాధికారి ణియు నాయందు పుత్రవాత్సల్యము కలదై నాపథ్యపానములు స్వయ ముగా విచారించుచు మంచిమందుల నిచ్చుచువచ్చెను. ఆకాలములో ఫాంఢీభంగీగారి తల్లిగారును రెండుమూఁడు పర్యాయములు వైద్యశా లకువచ్చి నాక్షేమమును విచారించుచు, ఒకనాఁడు నన్నుఁజూచి "నీవిట్లు కానిదేశములో దిక్కుమాలిన పక్షివయి చచ్చుటకంటె సుఖ ముగా స్వదేశమునకుఁ బోయి హాయిగా నుండరాదా?" అని ప్రశ్న వేసెను. అప్పుడు మాయిరువురకు నిట్లు కొంతసంభాషణ జరిగినది :—

"అమ్మా నాకును స్వదేశమునకుఁ బోవలెననియే యున్నది."

"ఉన్నయెడల శీఘ్రముగాఁ బోరాదా?"

"పోవుటకు నాకు శక్తి లేదు. మాదేశమార్గము నేనెఱుఁగను."

"దారియెరుఁగకుండ మీదేశమునుండి మాదేశమున కెట్లు వచ్చితివి?"

"గురుప్రభావముచేత."

"ఇప్పుడును మరలగురుప్రభావముచేతనే పొమ్ము."

"ఇప్పుడు దారిచూపుటకు మాగురువిక్కడ లేడు."

"గురువునై దారిచూపుటకు నేనిక్కడనున్నాను. నాయుపదేశము గైకొమ్ము. నీవుశీఘ్రముగా పోనియెడల, నిన్నిచ్చటివారు తప్పక చంపివేయుదురు."

అని నాకామె యొకమంత్ర ముపదేశించి యీమంత్రమును మూడులక్షలు జపముచేసిన యెడల సిద్ధియగుననియు, అప్పు డామంత్ర ప్రభావముచేత కోరినదేశమునకుపోయి వాలవచ్చుననియు, చెప్పెను. నెలదినములకు నేనుపూర్ణముగా స్వస్థుడనయి మరల నెప్పటియట్లు పీధిలో తిరుగ సాగితిని. తరువాత వైద్యశాలవారు నాకుబలమైన ఘాతకలిగినట్లు విముక్తిపత్రము నిచ్చిపంపివేసిరి. నేను మరలవచ్చి ఫాంఢీభంగీగారిలోపలఁ బ్రవేశించితిని. నేను వీధిలోనికి బయలువెడలునప్పు డెల్లను స్త్రీలు నన్ను వ్రేలితోఁజూపి యెగతాళిఁ జేయుచు, వీని నీసారిప్రాణములతో విడువగూడదని తమలోననుకొనుచు, నన్నుఁజూచి నవ్వసాగిరి. స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యమున్నయెడల నెట్టికీడులుమూడునో కనిపెట్టితిరా? "నస్త్రీస్వాతంత్ర్యమర్హతి" యని చెప్పిన మనశాస్త్రకారుఁడు వెట్టివాఁడు కాఁడు. సామాన్యులు కనిపెట్ట లేరుగాని సర్వజ్ఞులైన మనపూర్వులెంతటిబుద్ధిమంతులైన నౌదురు. మనదేశమునందు మాత్రము మనమెన్నఁడును పురుషనామము భూమిమీఁద నున్నంతవరకు స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్య మణుమాత్రము రానియ్యఁగూడదు.

అప్పుడు నా కాదేశమువిడిచి శీఘ్రముగా పోవలెనన్న బుద్ధి పుట్టినది. ఇట్లుచెప్పఁగానే మీరు నన్నాదేశమునందలి యాఁడువారికి వెఱచి పాఱిపోవుచున్న భీరునిగా భావింతురేమో! మీర ట్లెంతమాత్రమును తలఁపఁగూడదు. మహాభారత యోధుల జన్మభూమియైన భరత

ఖండమునందుఁ బుట్టి, యందులోను ముఖ్యముగా పిఱికికండ లేని బ్రాహ్మణకులమునం దుద్భవించిన నాకు పౌరుషము కొఱఁతవడునా? ముమ్మాటికిని పడదు. సమయమువచ్చినయెడల నేను ప్రాణములను తృణప్రాయముగా విడువఁగలను. అయినను నేనా దేశములో మృతుఁడ నయ్యెడుపక్షమున నాకు వీరస్వర్గము సిద్ధమేయయినను, మీకీవార్తలు చెప్పి మిమ్ము నానందింపఁజేయువారు మఱియొకరు దొరకరని మీమీఁది యవ్యాజానుగ్రహముచేతనే నేను కరస్థమైన యింద్రుని యర్ధాసనమును రంభాసంభోగమును మానుకొన్నానుగాని మఱియొక కారణముచేతఁ గాదు. నానిమిత్తమయి కష్టపడుచున్న ఘాంఢీభంగీగారిని విడిచి కృతఘ్నుఁడనయి స్వార్థపరత్వముచేత పోవుచునాఁడననియు మీరనుకొనఁ గూడదు. నామూలమున ఘాంఢీభంగీగారికి విపత్తులువచ్చినమాట సత్యమే. ఆయాపదలను దలఁచియే నేను తమదేశమునుండి వెడలిపో యినయెడల తనపుత్రికకు కష్టములు తొలగునని ఘాంఢీభంగీగారి మాత నాకామంత్రము నుపదేశించినదిగాని నాయందలి యొక్కనిర్వ్యాజానుగ్రహముచేతనేకాదు. ఆమాటపోనిండు. నే నాదేశమును విడువ యత్నించుట కింకొక ముఖ్యకారణముకూడఁ గలదు. హిందువులు దేశాటనముచేసి క్రొత్తదేశములను కనిపెట్టువారు కారనియు, నూతనముగా శోధించి చరిత్రములను వ్రాయ సమర్థులుకారనియు, పశ్చిమఖండవాసులు మనమీఁద రెండునిందలు మోపియున్నారు. ఈరెండు నిందలను కల్లచేసి మనదేశమునకు ఖ్యాతితెప్పించవలెనన్న సచ్చింతతో నాయమూల్యములైన ప్రాణముల నాపాడుదేశమునకు బలిపెట్టక లేచి పోయినాడను. నేను గనిపెట్టిన యీదేశములను, నేనువ్రాసిన యీచరిత్రమును, విన్నవారును కన్నవారును హిందువులయం దీకముందీ రెండునిందల నారోపింప నవకాశము లేనివారయి హిందువు లెంతటి కైన సమర్థులేయని యొప్పుకొని మనలను వేయినోళ్ళ శ్లాఘించి

పూజింపవలసినవా రగుదురుగదా ? ఓచదువరులారా ! మనదేశమునకు నేను సంపాదించిన యీకీర్తితో మీరు కొంతకాలమువఱకును తృప్తి పొందియుండుదురు.

పరదేశయాత్ర త్వరితముగా నెరవేర్పవలెనన్న బుద్ధితో నే నొంటిగా రంఢీనగర ప్రాంతమునందలి యరణ్యమునకుఁ బోయి నాయజమానురాలితల్లి యుపదేశించిన మంత్రమును పునశ్చరణము చేయుచుండఁగా, ఒక సిద్ధుఁడాకస్మికముగా నాకాశమునుండిదిగి నాయెదుట నిలిచెను. నేనామహాత్మునకు భక్తిపూర్వకముగా నమస్కారముచేసి చేతులుజోడించుకొని నిలువఁబడితిని. ఆసిద్ధాగ్రగణ్యుఁడు నాయందకారణకరుణ గలవాఁడయి, పూర్వము ప్రవరాఖ్యునికాలికి పసరు రాచిన సిద్ధేంద్రుఁడను తానేయనియు, మంత్రసిద్ధి చిరకాలమునకుఁగాని కాదని దివ్యజ్ఞానముచే నెఱిఁగి నాకాపసరియ్యవచ్చితిననియు, చెప్పి యామూలికపేరుకూడ నాకనుగ్రహించి యదృశ్యుఁడయ్యెను. ఆయోషధిపేరు దుష్టూరవర్ణి. దానియాకులు నల్లయుమ్మెత్తాకులవలె నుండును. పువ్వులు కొండతంగేడు పువ్వులవలెనుండును. కాడలు కలువకాడలువలె నుండును. ఆచెట్టు సమూలముగాఁ దెచ్చినూఱి పసరుదీసి కాలికి రాచుకొన్నయెడల మనము కోరినచోటికెల్లను మనోవేగమునఁ బోవచ్చును. ఈచెట్లు విశాఖపట్టణములోని యల్లికొండమీఁదఁ గావలసినన్నియున్నవి. నేనాచెట్టుపసరుఁకాలికిపూసికొని లంకాద్వీపమునకుఁ బోవలెనని మనస్సులో సంకల్పించుకొనఁగానే క్షణకాలములో నేనా లంకను జేరితిని. ఈప్రయాణకథ మొదలగు వానినిగూర్చి మీకు ముందు తెలిపెదను. నేను బయలు దేఱిన దినముతో రంఢీదేశమునందు మూఁడుసంవత్సరముల రెండుమాసముల పందొమ్మిదిదినములుంటిని.

ప్రథమభాగము సంపూర్ణము.
